

SODUR

XX AASTAKÄIK • 24.09.38. • NR. 37-38

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 37-38 — 1938.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>E. R. Sarv</i> : „Balloon Barrage“ — õhukaitse uusimaid vahendeid	901	<i>E. R. Sarv</i> : „Balloon Barrage“ — un moyen récent de protection antiaérienne	901
<i>Kapten A. Vain</i> : Kiiruse küsimus õhuüksuste valmistamisel ja kasutamisel	905	<i>Capitaine A. Vain</i> : Problème de vitesse dans la restitution des photographies aériennes	905
<i>Major A. Luts</i> : Tähelepanekuid Soomest	909	<i>Commandant A. Luts</i> : Impressions de Finlande	909
<i>Ratsasportlane</i> : Muljeid ja mõtteid IX üleriigiliste sõjaväe ratsavõistluste puhul	919	<i>Ratsasportlane</i> : Impressions et réflexions à propos du 9-me concours hippique militaire	919
<i>Major F. Jänes</i> : Saksa ratsaväe väljaõpe ametliku eeskirja valgustusel	924	<i>Commandant F. Jänes</i> : Instruction de la cavalerie allemande d'après le règlement officiel	924
<i>M. Preast</i> : Keelelisi küsimusi	929	<i>M. Preast</i> : Questions linguistiques	929
<i>L.</i> : Sõjavägede Staabi O. K. reservohvitseride sektsiooni õppetööst	931	<i>L.</i> : Des études dans la section des officiers de réserve du cercle des officiers de l'Etat-major de l'armée	931
BIBLIOGRAAFIA.		BIBLIOGRAPHIE.	
— <i>V.</i> : Püss ja kuulipilduja õhukaitserelvana Hispaania kodusõjas	933	— <i>V.</i> : Le fusil et la mitrailleuse comme armes D. C. A. dans la guerre civile en Espagne	933
— <i>Inglismaa</i> : „The Army Quarterly“, aprill 1938	934	— <i>Angleterre</i> : „The Army Quarterly“, avril 1938	934
— Sõjaväelisi teateid välisriikidest	937	Informations militaires de l'étranger	937
Sõjaväe elu	938	Vie militaire	938
Vabadussõja veteraan jutustab	940	Récit d'un vétéran de la Guerre d'Indépendance	940
Juriidilisi küsimusi	942	Questions juridiques	942
Sport	943	Sports	943
Male.		Echecs.	

K a a n e p i l t: Moment üleriigilistelt ratsavõistlustelt.

Vastutavtoimetaja major **Alfred Luts**.

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/13-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks
märkimata käsi-
kirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

„BALLOON BARRAGE“

Õhukaitse uusimaid vahendeid.*)

E. R. Sarv.

„Sõduris“ nr. 33-34 s. a. on puudutatud lühidalt inglise õhukaitse moodseimat vahendit — õhupallest moodustatud kaitsevööd — „Balloon Barrage“i. See idee iseendast ei ole uus. Küll on aga Inglismaa esimesi riike, kus see on põhjalikult välja arendatud ning efektiivselt tarvitusele võetud. Juba maailmasõja lõpupoole tehti Londoni kohal esimesi katseid kahe-kolme nõndanimetatud „Balloon Apron“i — õhupall-põllega. Need moodustusid neljast või viiest kõitega ridastikku ühendatud õhupallist, millede vahele oli riputatud kerge teraskaabli võrk. Õhupallid pidid olema paratamatult väga suured, kuna teraspõlle raskus neid muidu alla oleks kaalunud. Nende ehitamise ja korrashoiu kulud olid kõrged ja ka positsioonis oli neid raske hoida, kuna tuul ja allapoole kallutav raskus neid tihti kobarasse kokku ajas. Et täita üht õhupalli uue hapnikuga või asendada lahtunud osa, pidi alla toodama terve vöö. Linnade ja muude asustatud alade kohal osutus see mitte ainult tülikaks, vaid isegi kardetavaks. Terasest võrgu langemine majadele, kõrgepingeliinidele või tänavaile tekitas lühiühendusi ja sageli ka raskemakujulisi õnnetusi. Seetõttu paljudki hakkasid kahtlema sellase kaitsevahendi otstarbekohasuses. Kuid kõigele opositsioonile vaatamata jätkati katseid. Need tõendasid peagi, et seni kasutatud nõndanimetatud „õhupall-põlle“ moodustepoolest on ebapraktiline. Seevastu andsid väga efektiivseid tagajärgi

aga üksikud kaablid, mis õhupallest alla riputati.

Pealiskaudsel vaatlusel näib olevat küsitav ka viimase meetodi otstarbekus. See nagu eeldaks tuhandete õhupallide tarvitusele võtmist, kuna vaenlase lennuk hõredamast teraskaabli tõkkest suurema raskuseta võib läbi laveerida. Inglise eriteadlased tõendasid aga vastupidist lihtse matemaatilise arvestuse abil. Oletame, ütlesid nad, et antud joonele asetatakse igale sajale meetri le üks õhupall, millest ripneb terastross, mis on prepareeritud nii, et ta lennukiga kokku puutudes selle otsekohe hävitab. Kui nüüd arvestada, et lennuki tiibade üldpikkus on 70 jalga, siis on tal kaitsejoonest läbipääsemise väljavaateid umbes 1:4 vastu. Kuna ta seda paratamatult kahel korral peab läbima, siis langeb vastav proportsioon 1:2-le. Seda vahetada võib nimetada kardetavaks. Eriti veel, kui ründaja peab võtma arvesse ka kaitsekaablite suurt hävitamisvõimet.

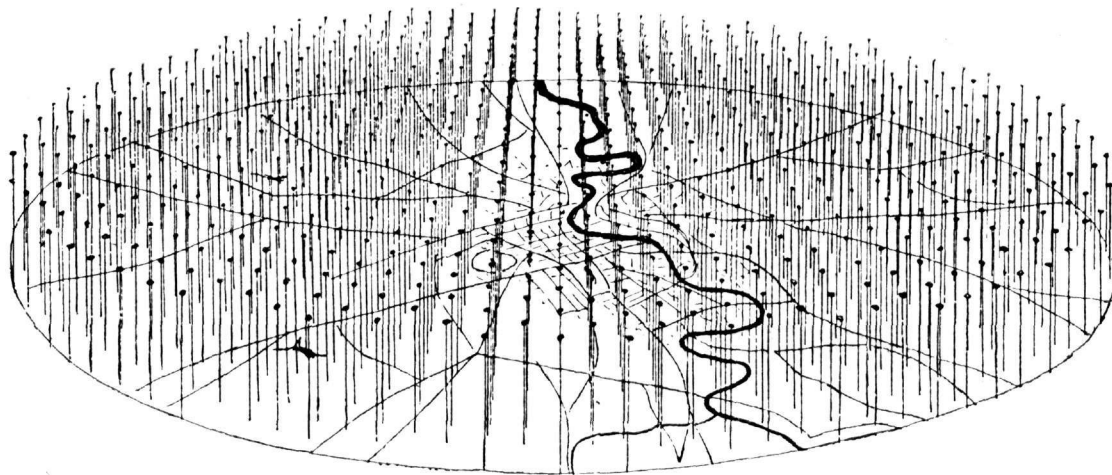
Tänapäeva moodne pommilennuk suudab liikuda täie koormaga umbes 7,5 tuhande meetri kõrgusel. Seega õhupallitõke, et täita oma ülesannet efektiivselt, peaks ulatuma sama kõrgele. Esiialgu ei ole see aga veel praktiliselt teostatav. Kuigi tehniliselt vahest läbiviidav, eeldaks nii kõrgel paigutatud „Balloon Barrage“ õhukaitse taktika täielikku ümberorienteerumist, sest ühenduses sellega hävitajate, õhukaitserelvade, helgiheitjate jt. ülesanded kaotaksid oma tähtsuse, nad muutuksid teise järgu abirelvadeks ja õhupallitõkked kujuneksid peamisiks, mitte aga täiendavaiks kaitsevahendeiks. Olukord on aga lihtsem kui seda

*) Koostatud autorile Briti Õhuministeeriumi poolt kasutada antud andmete põhjal.

esialgu võib arvata. — Sest kuigi moodne pommilennuk võib liikuda 7500 meetri kõrgusel, vajab ta selleks seevõrra suuri pingutusi, et need teda madalamalt lendama sunnivad. Inglise kalkulatsioonid on nimelt

probleemi, sest nad sunnivad vaenlast tõusma kaitse suhtes soodsele kõrgusele.

Mis puutub õhupallide ründamise võimalusse, siis on ilus selge ilm neile muidugi kõige ohtlikum. Mis tahes kõrgusaltituudi

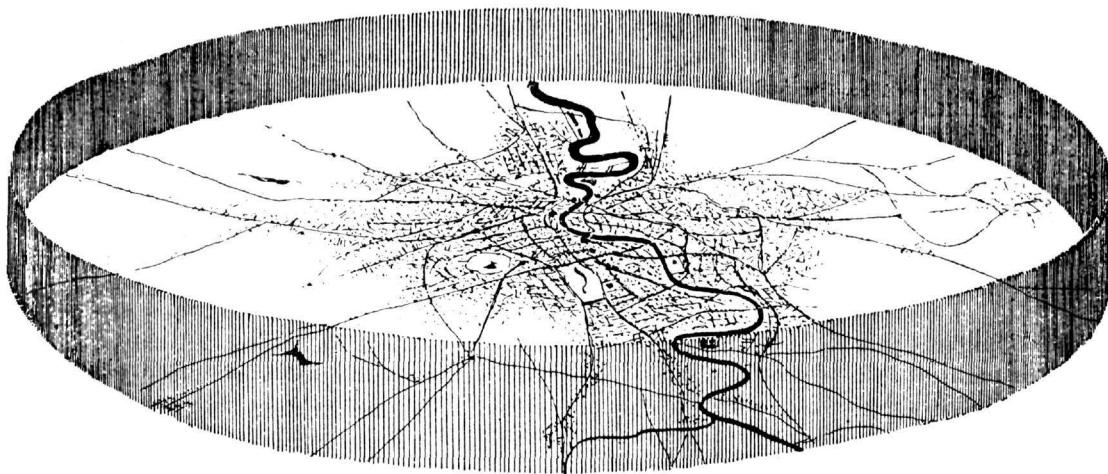

„Balloon Barrage'i“ pindalaasetis.

tõestanud, et „Balloon Barrage'id“ on väga mõjuvõimsad juba 3000 meetri kõrgusel.

Sõjaväelased, kes õhurünnakute taktikat on uurinud, teavad, et väga madalal, mõnesaja meetri kõrgusel liikuvaid lennukeid

paigutatuna, on nad siis vaenlasele juba kaugelt nähtavad. Millevõrra aga „Balloon Barrage“ sellases olukorras oma mõjuvõimes kaotab, sellevõrra suureneb muude õhukaitserelvade ja hävitajate efektiivsus,

„Balloon Barrage'i“ perimeeterasetis.

maal asuvaist relvadest tabada on raske. Seda põhjusel, et lennuki liikumise nurkkiirus on siis niivõrra suur, et see takistab sihtimist. Samuti osutub ka õhus patrullivail hävitajail raskeks lokeerida kaitsevärvi vaenlase lennukit, kui ta lendab madalalt üle linna majade, metsa või vahelduva maastiku. „Balloon Barrage'id“ lahendavad ka selle

mis ilusa ilma ja hea nägemispiirkonna tõttu vaenlase lähenemisele ületamata tõkestusi võivad seada. Õhupallitõkke tõeline väärtus ilmneb alles öösiti, udus ja pilves ilmaga. Kuna inglise kliimas udu ja pilved on igapäevaseks nähteks, siis evib „Ballon Barrage“ siin määratud tähtsust.

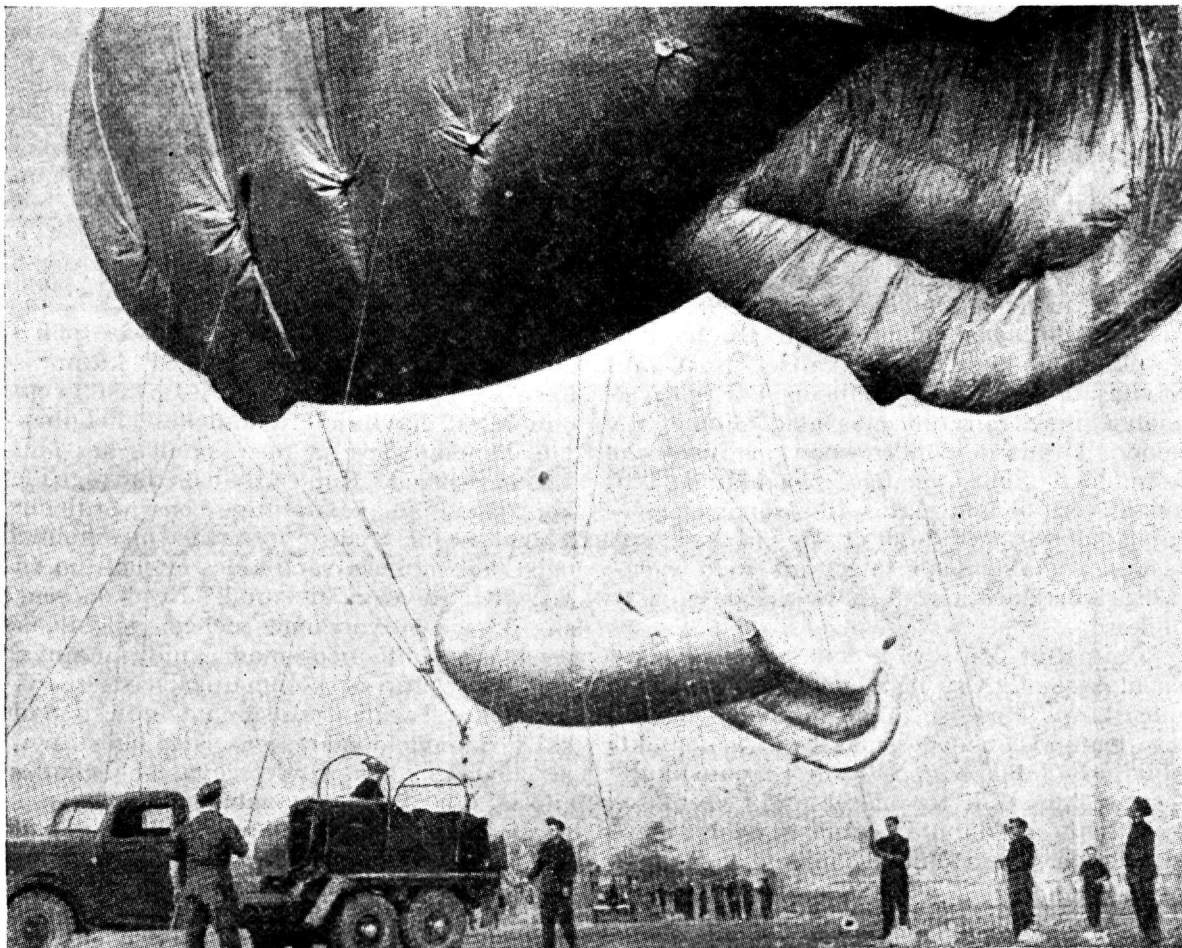
Õhupallitõkke paigutamisel kasutatakse

kahte meetodit, nimelt pindala- ja perimeeterasetist. (Vt. joonised.)

Oletame, et 600 õhupallist moodustuv „Balloon Barrage“ peab kaitsma linna, mille läbimõõt on umbes 30 kilomeetrit. Pindalasetises lennuk, mis selle rajooni kohal kuni 30 kilomeetrit üheski suunas liigub — kui ta tiibade üldpikkus on umb. 70 jalga — on paratamatult sunnitud puudutama ühte kaablit. Ta väljavaated selleks on 1:2 vastu. Perimeeterasetises on samasuurel lennukil samades tingimustes arvestada kaks korda vähemalt hädaohtu. See suureneks ainult siis, kui ta lendab kaitstud piirkonna äärt mööda või peab läbima tõkkejoont mitu korda.

„Balloon Barrage'ist“ läbimurdmine osutuks teoreetiliselt mõeldavaks, kui vaenlase lennukite ees lendaksid mingisugused eritüüpi ning vastavate instrumentidega varustatud tõkkehävitajad. Niisuguseid lennukeid aga, mis sellaseid ülesandeid võiksid täita, pole veel leiutatud. Pindalasetise

paigutatud „Balloon Barrage'id“ muudaksid aga selle teoreetilise plaani teostamise peagu võimatuks. Vaevalt riskeeriks vaenlane ka pikeerimispommitamist linna kohal, näiteks, kui ta teab, et all hõljub mitusada „juhuslikult“ asetatud õhupalli, milledest ühegi kokkupuutumine ta hävinguga peab lõppema. Perimeeterasetisel on muuseas ka see nõrk külg, et kui vaenlane ühel või teisel teel kaitsevööst kord läbi on pääsenud, siis on jäetud talle oma pommikoormast vabanemiseks enam-vähem vabad käed. Ta olulisemaid paremusi väliasetisest on, et teda moodustavad õhupallid üksteise lähedal asuvad. See võimaldab meeskondade säästu, sest üks komando saab talitada mitut palli. Pindalasetises aga on vahemaad õhupallide vahel märksa kaugemad ja nõuavad iga palli jaoks eri meeskonda. Kõik neid pahesid ja hüvanguid arvesse võttes osutub arusaadavaks, et maksimaalne efektiivsus on saavutatav pindala- ja perimeeterasetiste kom-

Balloonide ettevalmistamine õhku laskmiseks.

binatsioonist, mis kaitstava maa-ala või linna teeb peagu ligipääsematuks.

Et lennuk õhupallist rippuva kaabli vastu puutudes hävineks, tekib arvamus, et see kaabel peab olema väga tugev. Tegelikult on nad aga võrdlemisi kerged ning koormavad õhupalli minimaalse kaaluga. Sellele vaatamata on neil päris suur hävitamisvõime. Kuidas seda on saavutatud, kuulub Briti sõjasaladuste hulka.

Mis puutub õhupallide hävitamise sõjategevuse puhkedes, siis võib eeldada, et kaotused kujunevad suureks ainult esimesil vaenlase lennukite rünnakuil. Kokkupõrkel õhupalli ja lennuki vahel on aga kindel, et see põhjustab mõlema hukkumist, nii et kaotuste vahekordi võib arvata vähemalt üks-ühe vastu. Kui need teoreetilised kalkulatsioonid ka praktikas tõestuma peaksid, milles lennueksperdid ei kahtle, võib eeldada, et vaenlane peagi loobub katsetest tungida „Ballon Barrage'iga“ kaitstud aladesse, sest see oleks seotud suurte kaotustega.

Teine võimalus, mis sõjaväevõimudele kahe silma vahele pole jäänud, on see, et vaenlane püüab kahjutuks teha õhupalle ülalt tulistamisega. Sellaste katsete tagajärjed oleksid aga minimaalsed. Eeldades nimelt, et „Ballon Barrage'iga“ kaitstud piirkonnad kindlasti on riigi tähtsamaid, kontsentreeritakse neisse peale õhutõkke muid võimsaid tõrjerelvi, hävitajaid jne. ning vaevalt keegi lubab vaenlast Barrage'i kohal vabalt teoteda. Kui ta aga kangekaelselt ikka ja uuesti jälle tagasi tuleb, et õhupalle hävitada, kergendaks see vaid kaitset teostavate hävitajate ülesannet. „Ballon Barrage'iga“ kaetud ning piiratud maa-ala, linnad ja nende lähidane ümbruskond kujuneksid kohtadeks, kuhu vaenlase koondatud aktsiooni võib oodata alati. Ühe sõnaga, hävitajail on enamasti juba ette teada, kus vastasega kontakti saab luua, mis neid vaenlasega võrreldes asetab märksa soodsemasse olukorda.

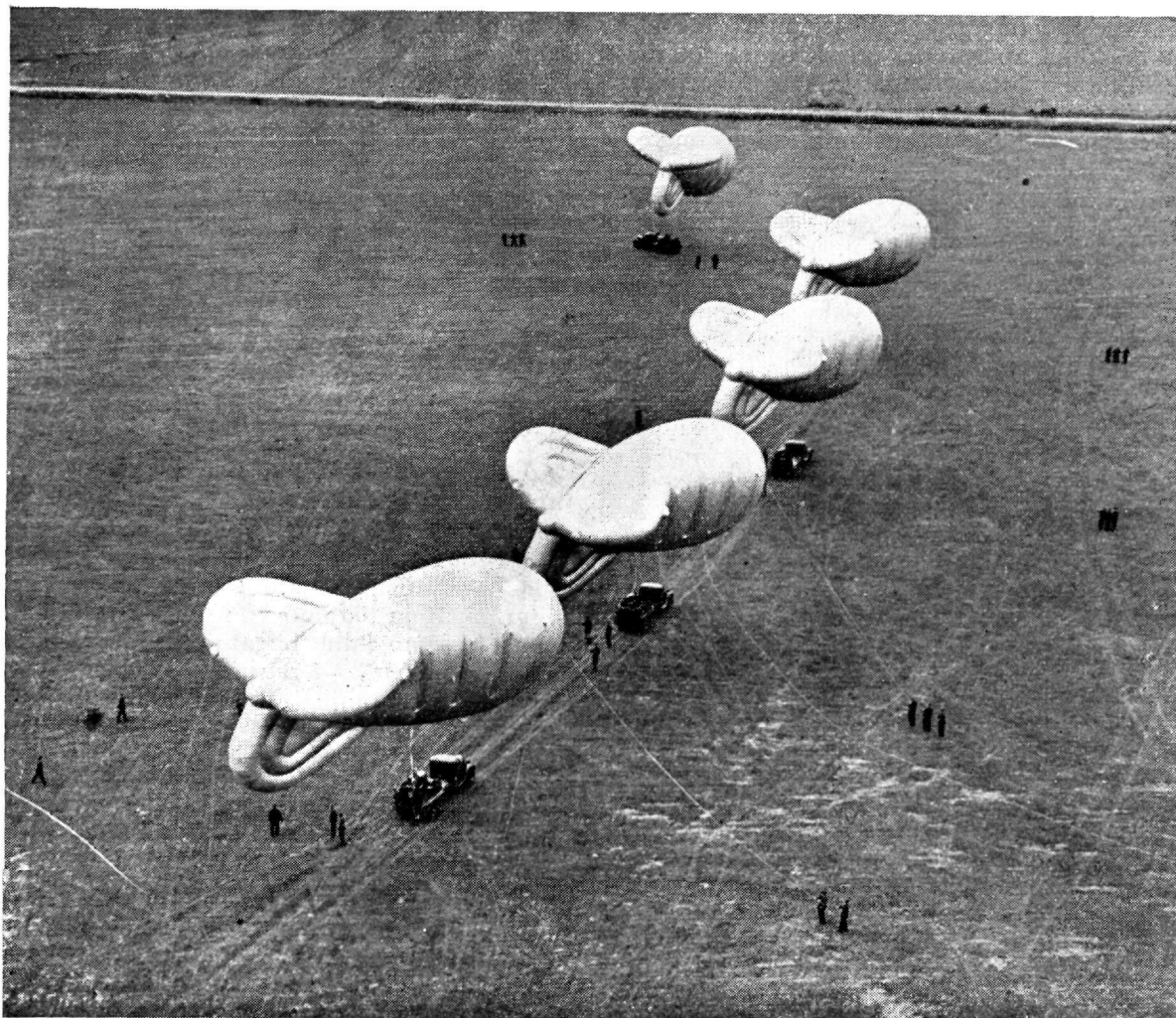
Õhupallid kaitsevad ennast aga ka ise vaenlase eest. Osa neist varustatakse suure purustamisvõimelise lõhkeainega, mis vaenlase lennuki lähenedes maast elektrikontakti abil süüdatakse. Sellaste „juhuslikult“ laetud õhupallide moraalsel mõju vaenlasele ei tohi alahinnata, kuna ta peab arvestama seda, et iga õhupall, millele ta ligineb,

võib silmapilkselt detoneerida ja ka tema hukkumist põhjustada. Maas asuvaist õhukaitserelvadest tulistatud šrapnellid võivad allalangevate kildude näol samuti ka õhupallidele kahju teha, purustades nende katteid jne. Sellane hädaoht ei ole siiski väga suur. Vigasaanu tõmmatakse lihtsalt vintsidega alla ja augud lapitakse kinni, ilma et õhupallist isegi vaja oleks hapnikku välja lasta.

„Ballon Barrage'id“ on ehitatud nii tugevad, et nad ka halvemaid ilmastikuolusid kindlasti peavad taluma. Niisugused tormid, mis neile kardetavaiks võiksid muutuda, tekivad tavaliselt madalamais regioones, mis õhupallideni ei ulatu. Orkaani või elektritormide puhul kõrgemates õhukihtides vinnatakse õhupallid alla. Neil puhkudel on loodus ise mõjuvõimsamaid kaitsjaid vaenlase eest. Sest kui tingimused õhus on nii rasked ja ebasoodsed, ei saa ju ka vaenlase lennukid rünnakule mõelda.

Õhutõkke efektiivsust tõstab asjaolu, et seda hõlpsalt ühest kohast teise saab transportida. Nii ei tea vaenlane kunagi, kus ta hävitavasse võrku võib lennata. Ka ei ole õhupalle sombase ilmaga üldse märgata, kuna nad pilvedega just nagu ühte sulavad. Neist alla rippuvad kaablid samuti on vaevalt nähtavad ja kui lendur mõnda neist silmab, on see tavaliselt juba hilja ja ta on sellele nii lähedal, et kõrvalpõiklemine osutub võimatuks. Kord aga puudutanud — ei ole enam pääsemist!

Briti õhuministeeriumi kava põhjal koondatakse „Ballon Barrage'id“ kümnesse üksusse, mis moodustuvad teatavast arvust õhupallist, hävitajate eskadrillist, helgiheitjate komandodest ja meeskonnist, kes õhupalle talitavad. Kuna „Ballon Barrage'ide“ korrashoid ja käsitlemine on võrdlemisi lihtne, kujundatakse vastavad meeskonnad neist, kes muudes väeliikides ettenähtud vanusepiiri juba on ületanud. Need on seega siis 38-a. või vanemad mehed või siis ka need, kes küll nooremad, kuid mõningail põhjusil osutuvad kõlbmatuks teistesse üksustesse. Tagala tähtsamate piirkondade kaitsevahendeid saab seega jätta täiesti nende hooleks, kes rindetegevusest niikuinii ei saa osa võtta. See vabastab aga väga suure arvu neid, keda mujal hädasti vaja läheb.

Balloonid õhku laskmisel.

Kiiruse küsimus õhuülesvõtete valmistamisel ja kasutamisel.

Kapten A. Vain.

Sõjaliseks otstarbeks foto leiab kasutamist väga mitmesuguste ülesannete täitmisel. Erilist tähtsust foto evib siis, kui see on teostatud lennukilt fotoluure ja kartograafiliste andmete saamiseks. Need andmed evivad suurt väärtust siis, kui neid on võimalik saada minimaalse ajakuluga pärast ülesvõtte teostamist. Senised kogemused on näidanud, et kohtamislahingus ja manööversõja olukorras, kus vägede asend on kiiresti muutuv, õhufotod jõuavad tarvitajani tihti hilinemisega ja ei täida enam oma ots-

tarvet. Selle tagajärjel jäävad õhuülesvõtete hüved tihti kasutamata. Nimetatud viga on püütud välisriiges parandada suurema kiiruse tarvitusele võtmisega ja on saavutatud ka märkimisväärseid tulemusi. On püütud pilte maapeale edasi anda kaugenägemisseadiste abil.*) Praeguse taseme juu-

*) P.-Ameerika Ühendriiges on fotolaboratoorse protsessi kiirus ülevõtte momendist kuni kontaktäratõmbeni 7 min. Filmitööstuses kaugenägemisseadiste juures kuni negatiivi saamiseni 20—30 sek.(?)

res see moodus ei saa tõsisemalt kõne alla tulla, kuna aparatuur, mis koosneb kaamerast, fotolaboratooriumist ja kaugenägemise-seadisest, on liiga komplitseeritud kasutamiseks lennukil. Tekib küsimus, kuidas on võimalik soovitud kiirusi saavutada lihtsamal teel ja millised on selle tulemused? Välisriikide kirjanduses käesoleva küsimuse kohta avaldatud andmed on pealiskaudsed ega anna tegeliku töö läbiviimiseks peagu mingisuguseid juhiseid. Meie oma sõjaajakirjanduse veergudel on fotoga seoses olevaid küsimusi puudutatud samuti väga vähe. Et Eestis puudub oma fototööstus, puuduvad katselaboratooriumid ja fotoarengut juhtiv keskus, siis uuenduste kasutamisele võtmises ollakse väga tagasihoidlikud. Käesolevas artiklis püüan küsimust lähemalt puudutada, et selgusele jõuda, kuidas õhufotode hankimise kiirust oleks võimalik tõsta ja arendada rahuldavate tulemusteni.

Tegurid, mis mõjutavad fotolaboratoorse töö algust.

Ajakulu ülesvõtte sooritamise momendist kuni andmete üleandmiseni vastavale väeliigile on seni olnud võrdlemisi suur. Ajakulu hulka tuleb arvata: tagasilend aerodroomile, kassettide edasisaatmine fotolaboratooriumi, fotolaboratoorne töö kuni äratõmmete saamiseni, äratõmmete saatmine ülesande täitjale, äratõmmete andmetega varustamine ja dešifreerimine, äratõmmete edasisaatmine andmeid vajavale väeliigile. Tagasilennu aeg viimasest ülesvõtte teostamise momendist kuni lennuki maandumiseni on lennukiirusest ja aerodroomi kaugusest. Et seda aega vähendada, tuleb tagasilennul lennukiirust suurendada või valida aerodroom võimalikult lähemale rindele. Võtteks lennukiiruseks 200 km/t. ja aerodroomi kauguseks 40 km., oleks ajakulu kuni maandumiseni 12 min. Arvates siia juurde ruleerimise aja 2 min., saame kokku 14 min. seismajäämise momendini. Kasseti vabastamine kaameralt ja edasisaatmine fotolaboratooriumi on lennukiirusest ja kasutada olevast liiklemisvahendist. Oletades, et laboratooriumi kaugus on 500 m ja liiklemisvahendi kiirus 36 km/t., oleks ajakulu ümmarguselt 1 min. (arvestades seejuures, et kassett on vabastatud kaameralt juba enne lennuki maandumist ja sõiduk ootel). Kokku seega oleks ajakulu ülesvõtte sooritamise momendist kuni fotolaboratoorse töö alguseni 15 min. Nimetatud ajakulu välisriikides on püütud vähendada sellel teel, et fotolaboratoorne töötlemine on püütud kas üle viia lennukile või andmetega varustatud

kassetid lennukilt alla visata andmeid vajavale väeliigile. Esimesel juhul kõnealolev ajakulu on peagu null, kuna fotolaboratoorne töö võib alata otsekohe pärast viimast ülesvõtet. Teisel juhul väheneb see ajakulu umbes võrra ja on olnud väeosa foto KP *) kaugusest lennukini, allaviske täpsusest ja KP kaugusest fotolaboratooriumini. Oletades, et lennukiirus on endine, KP kaugus lennukini 15 km, visketäpsus 200 m ja laboratooriumi kaugus kuni kasseti mahakukkumise kohani 500 m, oleks keskmine ajakulu 7 min.

Fotolaboratoorne töö ja fotolaboratooriumid.

Fotolaboratoorse töö kiirus on lennukiirusest, abinõudest, materjalidest ja töötegijaist. Normaalses tingimustes maa peal võib ka lihtsamate abinõudega saavutada häid tulemusi, kui töö on läbi viidud otstarbekalt ja tööjõud vilunud. Kogemuste kohaselt võtab kuue negatiivi valmistamine aega keskmiselt 3—4 min., kui kasutada kiireviisilist ilmutamist ja kinnitamist ning hüposulfiidi keemilist väljatõrjumist. Samadest negatiividest kahe äratõmbe valmistamine kahe laborandi abil nõuab aega keskmiselt 9 min. Kokku ajakulu kasseti vastuvõtmisest kuni äratõmmete väljasaatmiseni 12—13 min. Suurema arvu äratõmmete valmistamisel töökiirus väheneb keskmiselt 17 sek. võrra igalt äratõmbelt. Erilistes tingimustes, näiteks talvel ja väliolukorras töötades ei suurene see norm palju, vahet 1—2 min. võrra, kui vastavad abinõud kiiruse hoidmiseks tarvitusele võetud. Küsimus, mil viisil võib saavutada eestoodud kiirusnorme, võtan vaatluse alla hiljem eri artiklis.

Fotolaboratoorne ülesvõtte töötlemine lennukil võib sündida ainult siis, kui lennuki suurus ja sisseseade seda võimaldavad. Lennukil on võimalik töötleda nii plaate kui ka filme, kasutades kas käsitsi või poolautomaatset töötlemisviisi. Üldine põhimõte on, et lennukis tuleb käsitsi teha ainult see osa tööst, mis teisiti teha võimalik ei ole. Kui kassetid ilmutamise otstarbel ei ole ühendatud vastava seadisega, siis valgustatud plaadid või film tuleb tõsta üle käsitsi seadisesse. Selleks on vajalik pimik. Samuti on pimik vajalik äratõmmete valmistamiseks. Lihtsem on küsimus, kui on tegemist rullfilmiga. See arvatavasti on ka üks

*) Foto KP all on mõeldud asukoht, kus sünnib allaviskatud kassettide vastuvõtmine ja plaatide töötlemine kuni äratõmmete valmistamiseni ja edasisaatmiseni.

Soome suurtükiväe inspektori külaskäik meie suurtükiväkke.

Soome suurtükiväe inspektor kindralmajor V. Svanström ühes koltn. K. Julenius'ega ja oma adjutandiga kapten A. Korpinen'iga saabus meie suurtükiväe külalistamiseks Tallinna teisipäeval, 16. augustil s. a.

Kolmapäeva hommikul külalised tegid viisiite Sõjaminister kindral P. Lil'ele ja sõjaväe kõrgematele juhtidele. Pärast seda sõideti Aegnasse merekindluste rannapatareidega tutvuma. Õhtul vaadati staadionil Eesti-Soome jalgpallimaavõistlust.

Neljapäeval soomlased tutvusid meie välisuurtükiväega. Nad vaatasid suurtükiväe Valkla õppevälja ja selle sisseseadet. Kahjuks külaskäigu ajal ei saanud laskmisi teostada, sest teisipäevane suur tulikahju polnud veel täielikult kustutatud, tulepasa oli piiratud sõduritega ja polügoon suitsu täis. Polügoonilt sõideti suurtükiväe Jägala laagrisse, kus tutvuti laagriga, vaadati ehitisi, suurtükiparki, õppevahendeid, jälgiti õppusi jne. Õhtupoolikul kindral Svanström ühes saatjaskonnaga käis Valklas inspektuuriga tutvumas.

Reedel külalised tutvusid meie laskemoonatöökodadega ja -ladudega ja tegid visiidi

Seisavad vasakult: suurtükiväe inspektor kindralmajor H. Kauler, soome suurtükiväe inspektor kindralmajor V. Svanström ja kolonelleitnant K. Julenius.

Sõjavägede Ülemjuhatajale kindralleitnant J. Laidoner'ile.

Kindral Svanström ühes adjutandiga lahkus Tallinnast laupäeva hommikul kell 0930 laevaga, kuna koltn. Julenius sõitis koju reede õhtul lennukiga.

Külaskäigu ajal meie vennasrahva suurtükiväe kõrgemaid juhte said ülevaate meie suurtükiväest, tutvusid ta juhtidega ja arendasid nendega sõprussidemeid. Külaskäigu ajal arulleti suurtükiväe akuutseid probleeme. See külaskäik aitas kaasa Eesti ja Soome suurtükiväelaste teineteisele lähendamiseks.

põhjusi, miks kaamera moodsemad konstruktsioonid on suunatud filmi kasutamisele. Filmi on võimalik hõlpsamini üle kanda ühest vannist teise. Seetõttu on avanenud võimalus poolautomaatsete ilmutus- ja kopeerimiseadiste valmistamiseks (Agfa Col ja teised). Oma kogult need seadised pole suured, ka kaalult mitte rasked (40–80 kg), kuid nende asetamine kaheistmelisse lennukisse on siiski küsitav, sest lahingulennuk peab sisaldama veel palju teisi seadiseid ja abinõusid (raadio- ja navigats.-seadised, fotokaamera, kuulipildujad, laskemoon, raketid jne.). Mitmeistmeliste ja suurema kandjõuga lennukites fotolaboratoorse töö täitmiseks lennu ajal takistus ei ole. Kuidas küsimus on lahendatud välisriikides, selle kohta puuduvad lähemad andmed. Õhu-

ülesvõtete töötlemine lennukis on võrdlemisi uus küsimus ja raske on teha konkreetseid ettepanekuid enne vajalike katsete sooritamist. Fotolaboratoorse töö täitjaks lennukil on normaalselt vaateleja. Raskuseks aga on asjaolu, et vaateleja sel ajal, kui ta on seotud fotolaboratoorse tööga, ei saa täita teisi ülesandeid. Isegi automaatne seadis vajab kontrolli, eriti töötades madalate temperatuuride juures. Mitmeistmelises lennukis, kus teotsejaid mitu, ühe inimese rakendamine eriülesanneteks pole nii raske. Seega näib, et kaheistmelisel lennukil õhuülesvõtete töötlemine on küsitav. Laboratoorse töö kiirus õhus ei saa olla kiirem kui maa peal, kuid ülesvõtted jõuaksid tarvitajani siiski varem. Valgustatud plaatide allaviskamiseks on lennuväes kassettide allaviskami-

se langevarjud, ja fotolaboratorsete tööde täitmiseks maa peal kerged transporditavad fotolaboratooriumid. Seni on pööratud selle küsimusele vähe tähelepanu, kuna on puudunud vastavad abinõud. Sellane viis annab teatava ajasäästu, seda võiks võtta kaalumisele. Kassetilangevarjude kasutamisel on aga siis mõtet, kui väeliigid, kes hangivad õhuülesvõtetelt andmeid, on varustatud vastavate fotolaboratooriumidega. Missuguse sisustusega sellane laboratoorium peaks olema, oleneb väeosa vajadusest. Kuna sõjaväes seni on puudunud vastav fotokeskus, siis väeosades muretsetud sellekohane sisustus on väga mitmekesine nii kvaliteedilt kui ka tüübilt. Soovitav oleks määrata teatavad standardtüüpi laboratooriumid, mis oleks kergesti transporditavad, kiiresti töövalmis seatavad, kõlblikud kasutamiseks väliolukorras ja küllalt odavad. Lihtsamate vajaduste rahuldamiseks on kõlblikud sellased, mis on transporditavad hobeveokil ja võimaldavad töötleda õhu- kui ka maapealseid ülesvõtteid. Et väeosades fotolaboratooriumide järele vajadusi on ja mitte ainult õhuülesvõtete töötlemiseks, see nähtub „Sõduris“ nr. 29-30 — 1937 avaldatud artiklist: „Mõtteid foto rakendamise kohta sõjaväes“.

Fotolaborantide küsimus.

Väeosad, varustatud fotolaboratooriumidega, vajavad isikuid, kes mõistavad täita fotolaboratorsete töid. Sõjaväes meil üldiselt puuduvad fotoeriharidusega laborandid; nende ülesandeid on täitnud isikud, kellel asja vastu on huvi ja kes ametikoha tõttu on kohustatud neid töid täitma. Sellaseid laborante võiks nimetada amatöörideks, kuna nad pole sooritanud vastavaid katseid. Eraldi astudes nad praegu kehtiva seaduse järgi foto alal edasi töötada ei saa. Fotolaborandi väljaõppe teostamine väeosas on raskesti, kuna see vajab õpevahendeid, aega, vastavaid õppejõude ja rahalisi võimalusi. Kui üksikuid siiski on suudetud välja õpetada, siis see on sündinud pikema aja jooksul ja väeosa fototaseme arvel, sest ei saa ju nõuda isikult seda kohe, mida tööstuskoolis õpitakse mitu aastat. Oletades, et isegi sellane laborant lahkub mingil põhjusel oma kohalt, ei ole teda asendada väeosas kellegagi. Vähe on sellest, kui laborant oskab pimikus töötada ja täita vähemaid ülesvõtteid. Kuid, nagu senised kogemused näitavad, needki oskused tihti on puudulikud. Viimasel ajal soovitatakse „Sõduri“ veergudel väeosades valmistada ülesvõtteid, mis kujutaksid sõjaväe elu ja tegevust, et nende avaldamisega populariseerida sõjaväge. Kui aga

väeosas puudub vastava kogemustega isik, siis on vähe lootusi eesmärgi saavutamiseks. Üks tähtsamaid vahendeid nii väljaõppe kui ka populariseerimise alal on kinofilm, kuid ka sellel alal on kogemusi vähe. Seepärast teatav arv kinofilmi alal õppinud jõude oleks ka siin asjale kasuks. Õhuülesvõtete käsitlemisel ei piisa sellest, kui laborant tunneb üldisi fototöid (laboratorset tööd ja ülesvõtteid), vaid siin on vajalikud teadmised ka fotogrammetria ja dešifreerimise aladelt. Ei ole mõeldav, et terve väeosa kaader peaks tundma neid küsimusi põhjalikult, vaid see jääb ikkagi üksikute isikute erialaks. Seni on tegelnud nende küsimustega peamiselt lennuväeüksused, kuna tunduvalt vähem või hoopis mitte teised väeliigid. Kassetide allaviskamisel teatavale väeliigile on ainult siis otstarvet, kui väliigis leidub jõude, kes oskavad täita dešifreerimis- ja fotogrammeetrilisi töid. Siin kerib vajadus vastavate spetsialistide väljaõpetamiseks teistes väliüksustes. Sellaseks spetsialistikuks võiks olla fotolaborant. Suuremates riikides on õhuülesvõtete käsitlemise alal eraldi laborandid ja eraldi dešifreerijad. Kuidas see meil peaks kujunema, oleneb sellest, kui suurt tähtsust omistatakse küsimusele. Dešifreerimise ja fotogrammeetria ala spetsialiste ei saa välja õpetada üksikute loengutega, kuna küsimus eeldab heade teadmiste evimist optika ja matemaatika aladelt. See on ka põhjuseks, mis pärast juba olemasolevaid fotolaborante enam edasi arendada ei saa, kuna neil puuduvad vastavad eeltingimused. Peale selle on teoreetilise ettevalmistuse kõrval vajalik ka praktika. Kokku võttes on selge, et vajadus fotolaborantide kaadri järele on olemas, kui soovitakse saavutada fototööde edukust ja tõsta õhuülesvõtete kaudu luureandmete hankimise kiirust.

Õhuülesvõtetelt andmete hankimise küsimus.

Õhuülesvõtetelt andmete leidmine pärast laboratorset töötlemist võib sündida kas ülesvõtet teostanud või andmeid vajavas väliigis, olenevalt sellest, kus toimus laboratoorne protsess. Toimub see andmeid vajavas väliigis, siis allaviskatult kassetile tuleb lisada töö täitmiseks vajalikud lähteandmed. Kes peaksid olema andmete leidmise alal töö tegelikud täitjad, oleneb väeosa organisatsioonist. Kiiruse küsimus oleneb töö iseloomust, ülesvõtteviisist ja mõödust ning abinõudest. Seetõttu töötäitmise normideks saab võtta ainult keskmisi norme. Ülesvõtte üld- ja orienteerimisandmetega varusta-

mine kestab keskmiselt 6 min., dešifreerimine 10 min., punkti koordinaatide määramine 10 min., seega kokku umbes 26 min. Seejuures on arvestatud, et töötäitjal on käepärast kõik väliolukorras kasutatavad abinõud. Soodseil tingimusil see norm võib väheneda poole võrra. Kui andmete leidmine toimus ülesvõtet teostanud väeliigis, siis nende andmete edasitoimetamine vajalikku KP-sse sidelennuki abil (oletades, et lennukiirus on 150 km/t. ja kaugus KP-ni 50 km), kestaks 20 min. — Kui kõik andmed kokku võtta, siis leiame järgmise ajakulu:

Aeg laboratoorse töö alguseni	14 min.
Laboratoorne töö	13 „
Ülesvõtte andm. varustamine	26 „
Andmete edasitoimetamine .	20 „

Kokku 1 tund 13 min.

Nagu mainitud eespool, võib teatavatel tingimustel seda normi vähendada, kuid üldiselt on see siiski veel küllalt pikk aeg. Seepärast oleks vajalik kiiruse küsimust kaaluda tõsisemalt, sooritada vajalikke katseid ja hankida andmeid sealt, kus need normid on ületatud.

Tähelepanekuid Soomest.

Major A. Luts.

Soome Sõjaministeeriumi lahkel kutsel Sõjavägede Staabi VI Osakonna ülema kt., ühtlasi „Sõduri“ vastutav toimetaja, viibis ühes „Sõduri“ tegevtoimetajaga 15.—23.08.38, s. o. 8 päeva kestval külaskäigul Soomes, et tutvuda Soome sõjaväe eluavalduste, sõjatööstusega ning maa ja rahvaga üldiselt — Soome edelapoolses osas.

Vastavalt sellele oli külaskäigu kavasse nähtud peale Helsingis viibimise ka veel ringsõit, mis läbis Edela-Soome tähtsamad tööstuskeskused — Tampere ja Jyväskylä — ning ühtlasi ka reservlaste kordamisharjutuste keskuse Kankaanpääs.

Ringsõidu üldine pikkus oli umbes 800 km, millest esimene osa — Helsingi, Tampere, Kankaanpää, Haapamäki — toimus autol ning ülejäänud osa — Haapamäki, Jyväskylä, Lahti, Helsingi — raudteel, välja arvatud Jyväskylä, Lahti vahe, mille läbistamisel laevaga avanes võimalus tutvuda kauni Päijänne järvega (vt. skeem).

Külaskäigu lähemateks korraldajateks ning saatjateks ringsõidul olid Sõjaministeeriumi ajakirjanduse büroo ülem kindralstaabi kolonelleitnant E. Honko ja kindralstaabi major E. Kusela — sõjaväe büroost.

Ametlikel visiitidel oli au tutvuda:

- Soome sõjaministri hr. J. Niikannen'iga,
- Sõjaministri abi — kolonel O. Olenius'ega,
- Sõjavägede Juhataja Staabi ülema — kindralstaabi kol. V. Oinonen'iga,
- Sõjaministeeriumi väljaõppeosakonna ülema kt. — kindralstaabi koltn. V. J. Oinonen'iga,

- Sõjaväe büroo ülema — kindralstaabi kolonelleitnant G. Olson'iga,
- Kindralstaabi välisosakonna ülema aj. kt. — kolonelleitnant E. Rosenbröijer'iga.

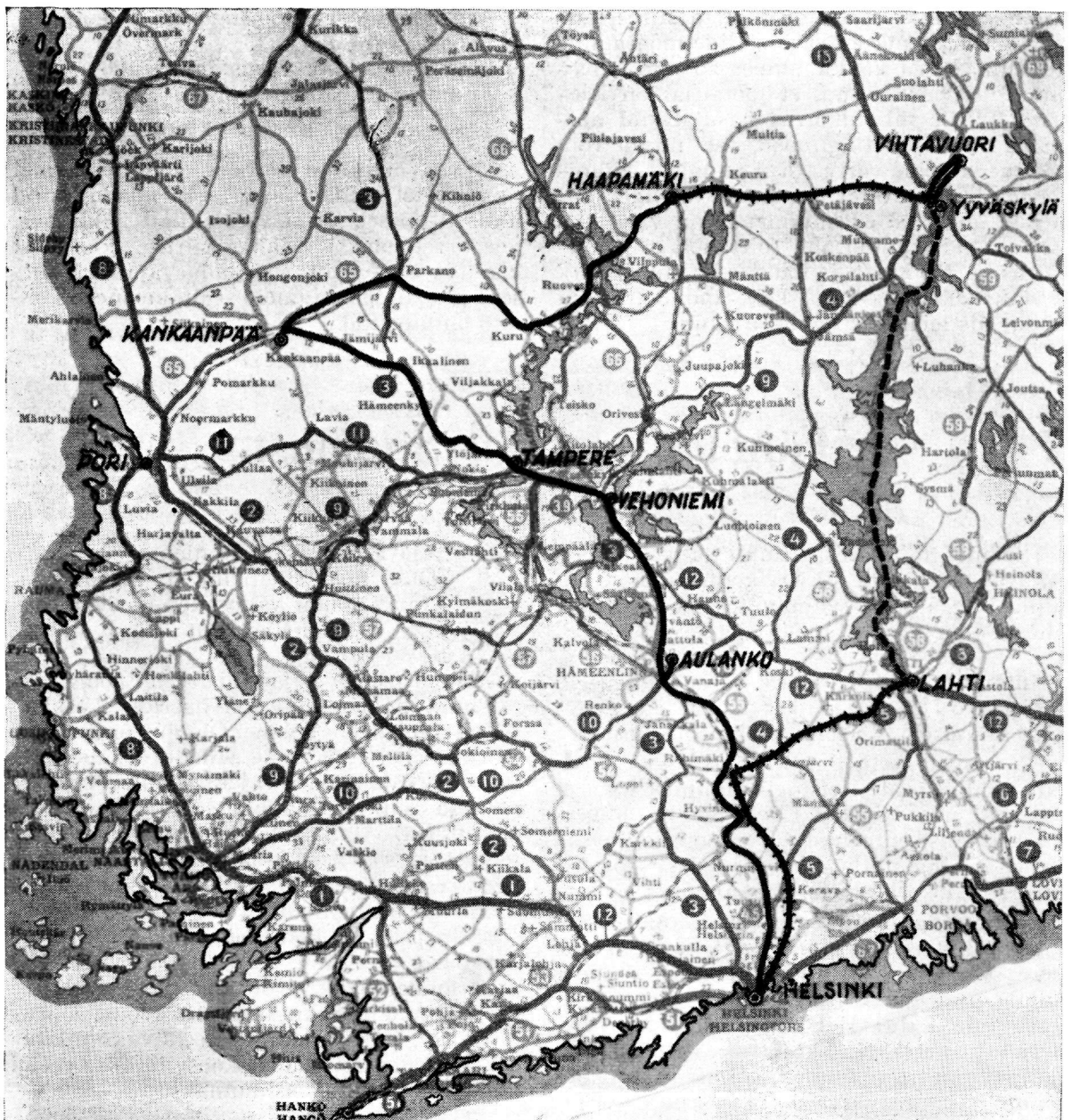
Samal päeval Sõjaministri abi poolt korraldatud lõunasöögil ohvitseride keskkäsimis ministriabi kolonel Olenius oma kõnes märkis väga südamlike sõnadega kahe hõimurahva lähenemise vajadust, tuues huvitavaid ja piltlikke näiteid seejuures iseenda elamustest. Ühtlasi härra minister avaldas lootust ja soovi, et külaskäigul saavutataks need eesmärgid, milliseid külaskäigu korraldamisega on taotletud.

Siin pean ka kohe märkima üht asja — soomlaste õige suurt tähepanelikkust. Nimelt lõunasöögile peale ametlike esindajate oli kutsutud ka minu tuttavaid soome sõpruohvitseri, mis oli mulle meeldivaks üllatusseks ja tegi niigi koduse koosviibimise veelgi kodusemaks ja sõbralikumaks.

Peab tunnustama, et igakülge ja sõbraliku vastutuleku tõttu nii Soome Sõjaministeeriumi juhtivate jõudude kui ka kõigi teiste isikute poolt, kellega oli külaskäigul kokkupuutumisi, pakkus külaskäik tõesti peale isiklike suhete süvendamise ka veel väga palju huvitavat ja õpetlikku, millest kokkuvõtlikult allpool mõningaid märkmeid.

Soome sõjaväest.

Soome sõjaväe puudutavas osas oli külaskäigu kestusel võimalus tutvuda Helsingi uuemate sõjaväehitistega — sõjaväehaiglagaga ja autokompani kasarmuga ning Kankaanpääs reservlaste kordamisharjutuste keskusega ja sinna tol ajal koondunud reservlaste õppetöoga.

Helsingi sõjaväehaigla on moodne ehtis nii arhitektuuriliselt kui ka sisse-seade poolest.

Mahutades siin igasuguseid arstiteaduse ja tervishoiu alal tänapäeval mõeldavaid kabinette ja ruume, on hoonele ühtlasi püütud sisemuselt anda mitmekesine ja hubane iselaad, et kaotada tavaline haigla mulje. Peab ütleva, et see on ka täiesti õnnestunud ja isegi kasutamata seejuures mugavuse või ilustamise saavutamiseks igasuguseid mittevajalikke esemeid. Haigla sisseseadest oli olemas ainult see, mis vajalik ja paratamatult peab olema.

Väga otstarbekohaseks tuleb pidada kummiollusest põranda ja treppide katet, mis täielikult summutab igasuguse müra käimisel ja liiklemisel ning peale selle tõstab ka ruumide mugavust, eriti selle poolest, et ta igal majakorral on ise värvi ja eri mustriga, harmoneerivalt muu vastava majakorra sisseseadega ja värvide kombinatsioonidega.

Haigetubade ukсед liiguvad hääletult, kuna nendel puuduvad lukustusriivid ja lingid; need on asendatud vastava vedrusüsteemiga, mis hoiab ukse kas kinni või tarbe korral lahti.

Helsingi sõjaväehaigla.

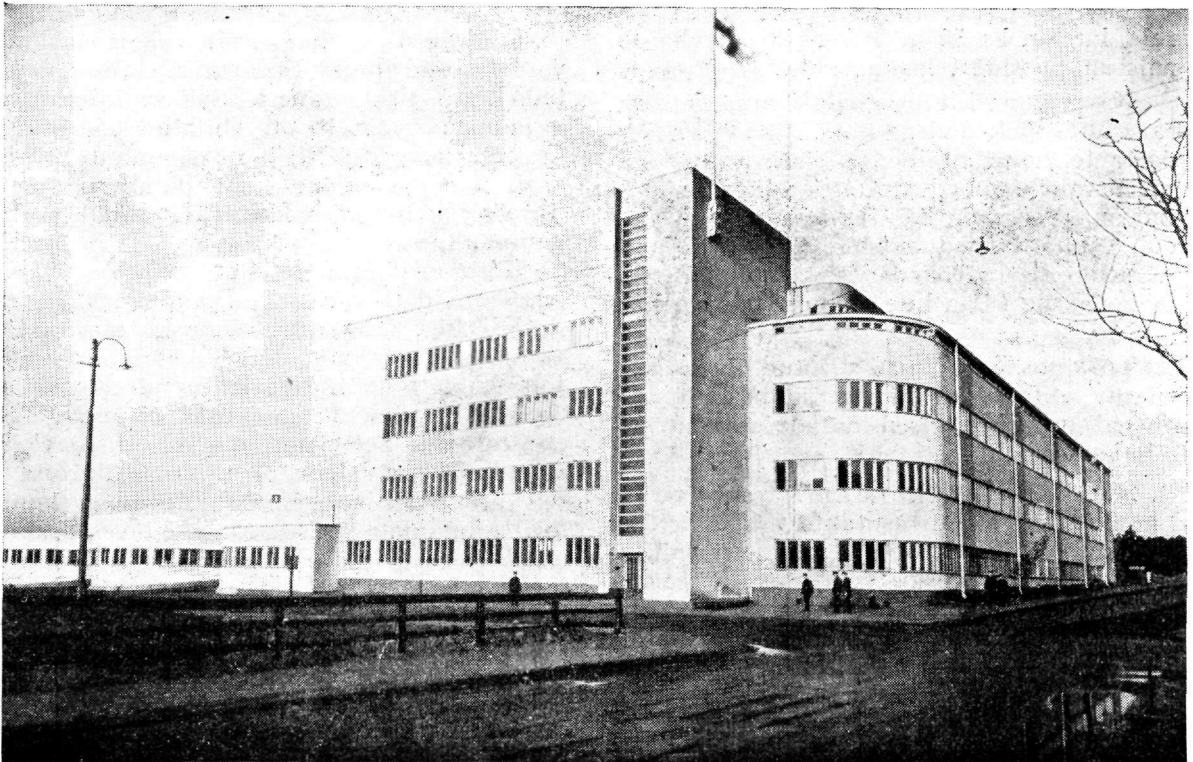
Mis aga eriti tähelepanu köitis, see oli äärmine puhtus kõigis ruumides. Üldse jäi mulje, nagu oleks hoone alles äsja valminud, kuigi sellest on möödunud juba kolm aastat. Köögid näiteks olid niivõrra puhtad, et neis ei olnud tunda isegi mingisugust toidulõhna, olgugi et samas läheduses hoiti mõningaid toiduaineid, nagu suhkrut, jahu, riisi jne. Nende toiduainete jaoks aga, mis nõuavad säilitamist jahedas ruumis, olid olemas väga avarad külmutusruumid.

Helsingi autokompani kasarm on samuti moodne ehitis ning välisuselt tuletab pigemini meelde mõnda rannahotelli kui sõjaväe kasarmut.

Sisemuselt aga on kasarm ehitatud ja sisustatud karmi sõjaväelise lihtsusega, kuid täiesti otstarbekohaselt ja hügieeniliselt. Ruumides ei leidunud ühtegi mittevajalikku asja. Õppeabinõude paigutamiseks olid avarates koridorides klaasustega kapid seinte sisse ehitatud. Koridorid, nagu haiglaski, olid kaetud kummiollusest mürasummutava kattega, millist valmistab Soome oma kummivabrik „Nokia“.

Märkimist väärib ka peagu täiesti mehhaniseeritud köök, samuti ka kuivatusruumid, kus märjad riided ja jalatsid kuivavad mõne tunni kestel.

Aidad ja faod on paigutatud keldrikor-

Helsingi autokompani kasarm.

Kankaanpää kordamisharjutuste keskus.

*Ülal — üldvaade, all —
peahoone, sõõris — lota-
kohvik.*

rale, kus on ka 50 m laskerada väikekaliibrilistest püssidest laskmiseks.

Kasarmuga liitub vahetult ruumikas garaaž ühes töökodadega ning kütte- ja määrdeainete hoiuruumidega. Kasarmu ja garaaži vahele moodustub ruumikas asfalditud õu. Seega on kõik kättesaadav ja lähedal. Kuna hooned on betoonist, siis tulikahju tekkimisel töökodades või õlihoiuruumides ei ole karta tule levimist teistele ruumidele.

Töökojas oli võimas surutud õhuga käivitav autode tõsteseadis, kuna õuel olid lihtsed eskarp-ehitised autode remonteerimiseks altpoolt.

Kankaanpää kordamisharjutuste keskus on hiljuti asutatud umbes 55 km Pori linnast kirde poole keset metsi väikese järve kaldale. Keskus moodustub kasarmust, söögisaalist ühes köögiga, jõujaamast, saunast, haiglast, kaadri elumajadest, ladudest, staabihoonest ja muudest vähematest kõrvalhoonetest.

Kasarm on suur ja kolmekordne nägus hoone, mille ehitamisel samuti on silmas peetud hügieenilisust ja otstarbekohasust

(avarad ja õhurikkad koridorid, riiete kuivatusruumid jne.). Kasarmusse võib paigutada kuni 4000 inimest. Sellase inimhulga vajaduste kohaselt on ehitatud ka muud keskuse hooned. Nii näiteks mahub söögisaali korruga sööma kahe pataljoni võrra inimesi; sauna võib korruga kasutada kaks kompanit jne.

Kordamisõppustele kutsutud reservlastel võimaldati vabalt käia suplemas järves ilma erilisi ettevaatusabinõusid tarvitusele võtmata, vaatamata sellele, et järve põhi juba kalda lähedusest läks järsult sügavaks. Õnnetusjuhtumeid aga siiski ei ole üldse ette tulnud. See näitab, et Soome sõjavägi, õigemini kogu rahvas on ujumise alal üldiselt arenenud kaugemale kui meie, kuna meil vaatamata igasugustele ettevaatusabinõudele siiski esineb sageli õnnetusjuhtumeid.

Keskuse hooned on ehitatud nii, et neid saab kasutada ka talvel. Kõigi hoonete kohta on olemas ühine keskkütteseadis. Eeloleval talvel ongi kavatsus kutsuda kokku reservlasi kordamisharjutustele, mis on esmakordne sellane üritus. Talviste kordamisõppuste vajaduse dikteerib Soomes lu-

merohke ja võrdlemisi pikaajaline talveperiood.

Täiesti ajakohased on ka keskuse laskerajad. Püssilaskerajal näiteks võib lasta korraga 24 meest, kusjuures märklaud on tõstetavad ning näitajatel ei ole vajadust välja tulla varjendest. Eriti suurejooneliselt on väljaehitamisel õk-kuulipildujate laskerada, kus lennukimudeli käivitamiseks on püstitatud raudbetoonehitised ühes vastavate mehhanismidega, peale selle kõrged liivavallid jne.

Kuigi Kankaanpää harjutuskeskus on alles hiljuti asutatud ja ei ole veel täielikult välja kujunenud, jääb siiski keskusest väga hea üldmulje ja juba nüüdki ta suudab rahuldada neid nõudeid ja vajadusi, mis tingisid tema asutamise.

Reservlaste kordamisõppuste korraldamine Soomes kuulub sõjaväe-läänide ülesannete hulka. Kordamisõppuste läbiviimiseks koopteeritakse lääniülema käsutusse väeosadest ohvitseri vajalikul arvul. Õppustele kutsutud reservlased koondatakse vahetult harjutuskeskusesse, milliseid on Soomes kaks. Keskusesse tuleb sel puhul ka lääniülema oma staabiga ja juurde koopteeritud ohvitseridega. Peale selle on keskustes alatiselt väike kaader ja ajateenijate meeskond.

Kankaanpää harjutuskeskuses oli parajasti käimas Keski-Suomen sõjaväe-lääni reservlaste kordamisõppused lääniülema kindralstaabi kolonel V. A. Kauppila juhtimisel.

Oldi jõutud juba laskmiste kontrollharjutusteni, mispärast oli võimalik näha ainult laskeõppusi nii püssidest kui ka kuulipildujatest ja püstolkuulipildujatest. Laskeharjutusi täitis keskmiselt 70% reservlasi, mida tuleb lugeda väga heaks, arvesse võttes lühiajalisi eelõppusi.

Püssidest laskmises oli reservlastele reameestele ette nähtud 150 m distantsi pealt kolm laskeharjutust. Neist esimene harilik tingimuses, teine gaasitorbikus ja kolmas erilisi musti prille kandes, mis pidi asendama õist laskmist.

Laskmisele panevad soomlased suurt rõhku ja see on andnud ka tulemusi. Olgu siinkohal märgitud, et õppekeskuse juhataja lääniülema kindralstaabi kolonel V. A. Kauppila ise on väga hea laskur ja tema

Reservlased lähevad rk-laskeharjutustele.

võttis osa ka läinud suvel Pärnus korraldatud Soome-Eesti ohvitseride laskeühingute vahelisest laskevõistlusest.

Huvitav oli ka tähele panna, et õk-kuulipildujatest laskeharjutusi sooritati alustelt, mis tugines sõduri seljale ja õlgadele. Sellast alust kantakse ka rännaku ajal, mistõttu on võimalik klp kiire laskevalmis seadmine õhumärkide tulistamiseks rännakutel.

Täiesti omapärane nähe kordamisõppustel oli, et reservlaste toitlustamise alal tegelesid lotad. Viimaseid oli Lotta-Svärd ühing koondanud vajalikul arvul harjutuskeskusesse v a b a t a h t l i k u l alusel. Lotade poolt oli organiseeritud reservlastele ka välioludes päris korralik kohvik ja sõdurite pood karsarmu õuele.

Väga hea mulje jättis õhtupalvus. Kui lääniülema oli tervitanud kasarmu kõrval asuvale väljakule üles rivistatud üksusi, asus kõnetoolile harilikku reservlase rõivais pastor, kes pidas kõne ühes õhtupalvega. Pärast seda kõlas võimas koraal orkestri saatel. Tuleb märkida, et sõdurid laulsid imekspandavalt hästi koraali ja üle 3000 mehe laul kõlas vägagi võimsalt.

Pastor oma õhtupalvuses tuletas meelde ka eesti vennasrahvast, sõjaväge ja kohal viibivaid eesti sõjaväe esindajaid. See on jälle tunnustus soomlaste tähelepanelikkusest ja sümpaatiast meie vastu, millest siin vaikes ei saa mööda minna.

Kui õhtupalvuse lõppedes pastorit — hr. Salmenkivi't — tänasin selle eest, et ta oma kõnes ja palves nii südamlilikult meelde tuletas Eestit ja eesti sõjaväge, vastas pastor hr. Salmenkivi selges eesti keeles: „Kaitsku Jumal Eestimaad. Elagu Eesti rahus.“

Üldiselt oli Kankaanpääs õppekeskuses veedetud päev üks ilusamaid, jättes meelde

unustamatuid mälestusi ja häid tuttavaid, neist eriti esilekerkivana kindralstaabi kolonel Kauppila ja tema staabiülema kindralstaabi major Takkula sümpaatsed kujud.

Soome sõjatööstusest.

Ettenähtud kava kohaselt oli Soome sõjatööstuse alal võimalus tutvuda OY. Sytytin tehasega Helsingis, riikliku lennukitehasega ja „Tampella“ masinatehasega Tampere, riikliku püssi- ja suurtükitehastega Jyväskylä ning riikliku püssirohutehasega Vihtavuoris (umbes 20 km Jyväskyläst kirdepoole).

OY. Sytytin tehas Helsingis valmistab igasuguseid süütajaid kõigikaliibrilistele suurtükimürskudele. Märkimisväärne on neist kellamehhanismiga lentsüütajad ja tehase enda poolt konstrueeritud normaaltegevusega lööksüütajad, mida väga lihtse võtte abil saab muuta ka hetk- või viitsüütajaks.

Tehas suudab rahuldada Soome omatarvidust ja ka välisriikide tellimisi.

Tehas evib väga moodset sisseseadet. Osa masinaid on täiesti automaat-tegevusega, s. t. 4–5 masina kohta on ainult üks

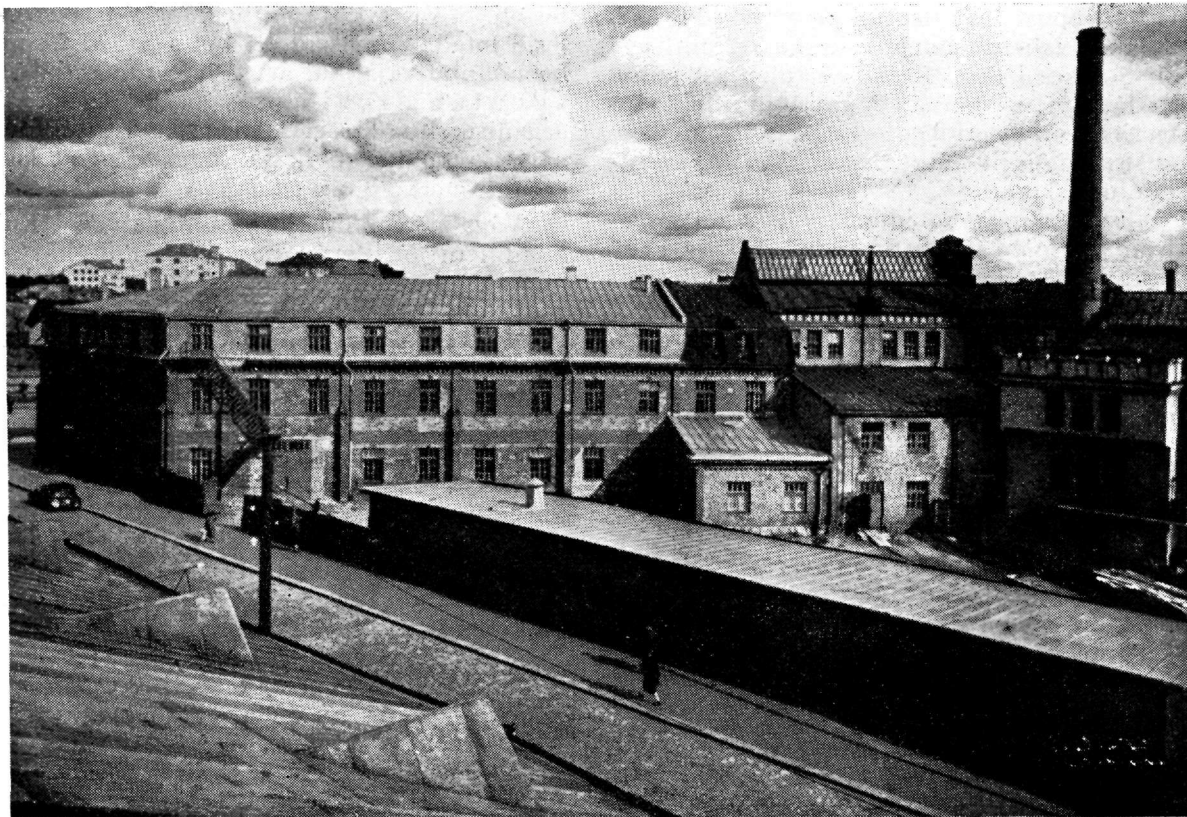
inimene, kes valvab üldiselt masinate tegevuse järele ja asetab nendesse ümbertöötamisele kuuluva materjali. Muidugi sellaste masinate kasutamine on mõeldav ainult suuremate tellimuspartiide valmistamiseks. Tehase direktoriks on res.-kapten Lönnström. Dir. Lönnström on vabatahtlikuna osa võtnud Eesti Vabadussõjast ja on tuntud suure Eesti sõbrana. Kahjuks ei saanud tema isiklikult meid vastu võtta, kuna autoõnnetusel saadud vigastuse tõttu viibis haiglas.

Riiklik lennukitehas Tampere valmistab uusi lennukeid, välja arvatud mootorid, ning parandab, seab korda ja töötab ümber igasuguseid vanu lennukeid.

Tehas on praegusele asukohale üle kolunud alles mõne aasta eest, mispärast nii tehase ehitised kui ka sisseseade on moodsed.

Tööliste eest on tehases hoolitsetud hästi. Nende jaoks on olemas väga mugav söögisaal eraldi majas. Peale selle on tehasehoonetes head riietehoiu-, duširuumid jne., nii et tööline pärast tööd võib lahkuda tehast täiesti härrasmehena.

Üldiselt tehas on veel alles laienemisa-

OY. Sytytin tehas.

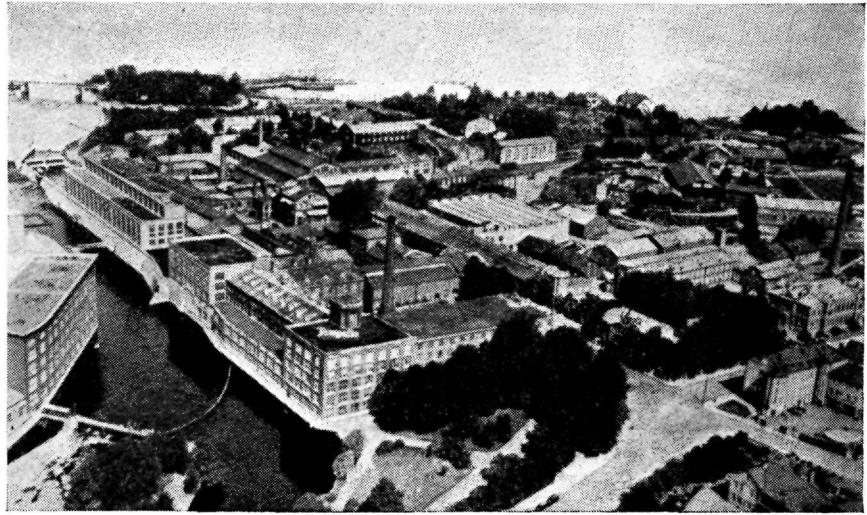

järgus. Oli näha mitmete uute hoonete püstitamist ning olemasolevate ümberehitamist laiendamise otsarobel.

Tehasega tutvumisel andis väga lahkesti seletusi tehase juhataja — insener kolonelleitnant E. Mäkinen.

OY. „Tampella“ tehased ehk A. S. Tampere linaja rauatööstus on sõna otseses mõttes suurtööstus, tuletades meelde meie Narva tehaseid. Rauatööstuse alal näiteks tehas valmistab igasuguseid mõeldavaid artikleid — alates suurtest jõujaamade sisseadetest ja lõpetades väikeste bussoolgoniomeetritega. Külaskäigu eesmärki silmas pidades tehaste üleminsener hr. Lauri Helenius koos ins. A. Tuomolaga tutvustas meid lahkelt ainult tehaste nende osakondadega, kus valmistatakse sõjatööstuslikke artikleid.

Viimastest tuleks mainida kõigepealt lennukimootoreid, milliseid valmistati riikliku lennukitehase jaoks.

OY. „Tampella“ tehased.

Relvadest tehas valmistab mitmesuguseid miinipildujaid ja suurtükke kaliibrini kuni 6 tolli.

Oli näha ka võimsaid 120-mm miinipildujaid, kuid eriti huvitavad olid väikesed 47-mm granaadiheitjad, mis kaaluvad ainult 8 kg ja suudavad 0,65 kg raskusi granaate heita kuni 750 m kaugusele.

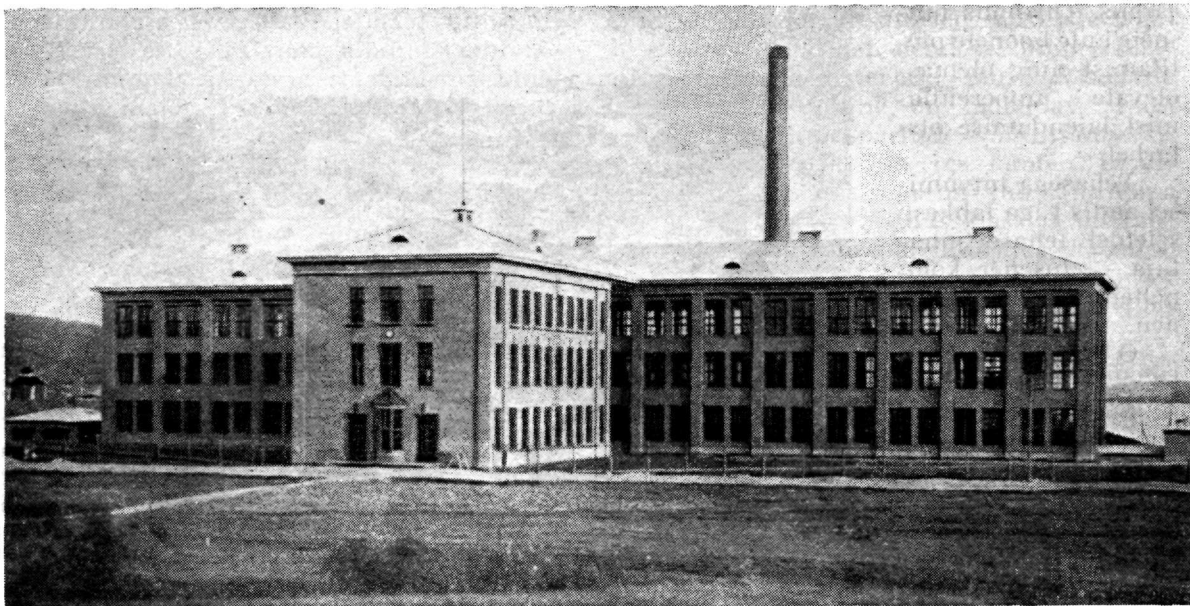
Lähemal ajal valmib tehastes uus suurtükiosakond, mille hoone praegu alles veel ehitamisel.

47-mm granaadiheitja laskeasendis.

47-mm granaadiheitja käes kantuna.

Riiklik püssitehas.

Tehased kasutavad Tammer-kose 17 m langusest ainult osa jõudu, kuna ülejäänud osa jääb erijoujaamale, mis varustab linna ja teisi kätisi elektrienergiaga.

Relvakonstruktor A. J. Lahti.

Riiklik püssitehas Jyväskyläs on asutatud 1926. a. Peale jalaväerelvade parandamise ja tagavaraosade valmistamise tehas valmistab ka uusi jalaväe lahingurelvi, nagu püstoleid, püsse, kuulipildujaid, käsigranaate jne., samuti ka spordirelvi (läpsuspüsse ja -püstoleid).

Tehase poolt valmistatavate relvade hulgas on väga häid uuemaaja relvi, mis on konstrueeritud andeka ja Soomes väga laialt tuntud relvakonstruktori hr. Aimo J. Lahti poolt. Tähtsatud relvadest võiks nimetada kõigepealt kergekuulipildujat, mis on võrratult lihtse ehitusega, väga heade laskeomadustega ning kaalult seejuures kergem isegi kui meie „Madsen“. Soome sõjaväes ongi see kk kasutamisele võetud.

Väga head on ka hr. Lahti poolt konstrueeritud 13-mm kuulipildujad, milliseid võib kasutada nii tangitõrjeks kui ka õhukaitseks. Erilisi tüüpe neist on soomusmasinatele ja lennukitele monteerimiseks. Ka on olemas paaritatud 13-mm klp õhukaitseks.

Tehase külastamisel andis lahkesti selgitusi tehase juhataja insener kolonelleitnant J. Valjakka, samuti ka konstruktor hr. Lahti ise.

Riiklik suurtehas Jyväskyläs on alles ehitamisel, kuid osaliselt juba töötab. Tehas on väga moodne nii masinate ja sisseseade poolest kui ka hoonete iselaadilt ja paigutuselt. Hooned, s. o. tehase üksikud osakonnad või töökodad asuvad üksteisest vähemalt 100 m kaugusel. Hoonete vahele on jätetud kasvama mets; töökodade

seinad on peamiselt klaasist ja seda mitte ainult valguse pärast, vaid esijoones peamiselt just põhjusel, et väljaspool hoonet lõhkevad pommid ei lükkaks ümber seinu ja ei põhjustaks seega hoone kokkuvarisemist ja masinate hävimist. Tabab pomm aga hoonet, siis muidugi on igal juhul paratamatu masinate hävine.

Vahetult tehase külje alla on ehitatud suured ja nägusad hooned tööliste majutamiseks. Osa neist on alles veel projekteerimisel.

Tehase juhataja major O. Syvänen andis lahkesti selgitusi tehase kohta selle külastamisel.

Riiklik püssirohutehas Vihtavuoris valmistab nii nitrotselluloos- kui ka nitroglütseriin-püssirohtu igasuguste relvade jaoks. Tehase tootmisest jätkub rahu ajal ka eksportimiseks. Peale püssirohu valmistab tehase ka süütekapsleid (sütikuid) padrunitele, jahipüssi padruneid ja ka aktiveeritud sütt gaasitorbikutele.

Tehase asukoht on valitud Vihtavuoris seepärast, et seal on järv, mille vesi on eriti sobiv lõhkeainete valmistamiseks. Ka maastikuliselt on asukoht sobiv lõhkeainete tehasele — kaugel suurtest asulatest, vooete vahele eraldatuna muudest elamutest.

Tehase koosneb metsa sisse laialipaisatuna asetsevaist väikesist hoonest. Püssirohi näiteks peab läbima umbes paarkümmend sellast hoonet, enne kui ta lõplikul kujul valmis saab.

Tehase sisseseade näib olevat täiesti ajakohane. Kõik kõrvalproduktid kogutakse kokku vastavate seadiste abil ja kasuta-

A. J. Lahti konstrueeritud kk.

takse ära kas tehases endas või müüakse, nagu näiteks eeter, mida ka tekib püssirohu valmistamise protsessi kestusel.

Soome maast ja rahvast.

Ringsõidul läbistatud maa on üldiseloolelt väga metsa- ja järvederikas ning reljeefilt õige vahelduv. Väga kaunid vaated ümbrusele avanevad Aulankos, Vehoniemis ja Tampere läheduses ehitatud vaatetornidest.

Vaatamata väga vaheldusrikkale reljeefile on Soome maanteede seisukord siiski üldiselt parem kui meil, eriti aga just linnade läheduses. Helsingi ümbruses näiteks on teid kümnete kilomeetrite ulatuses asfalteeritud või betoneeritud. Kaugemal maa sees on küll kruusateed nagu meilgi, kuid tähtsamad neist on üle külvatud kloorkaltsiumiga, nii et autoga sõites ei tekkinud absoluutselt mingisugust tolmu, vaatamata paar kuud kestnud kuivadele ilmadele. Uuemad teed on rajatud nõörsirged ning vanadel on märgata väga palju käänakute ja kõveruste õgvendusi. Oli märgata ka, et raud- ja maanteede ristlemiskohtadesse püütakse ehitada viadukke, kus see vähegi võimalik on. See muidugi hõlbustab ja teeb ohutu-

Vaade Aulanko vaatetornist.

Ümbruse vaatlemisel vaatetornis.

maks liiklemise. Ehitamisel olevaid viadukte oli näha väga paljudes kohtades.

Pinnase poolest ei ole läbistatud maa mitte halb. Helsingi ümbruses, s. o. Soome lahe rannikul on pinnas küll kaljune, kuid põllud, mis kaljude ja metsade vahel näha olid, kandsid võrdlemisi rikkalikku saaki. Mida rohkem aga põhja poole, seda vähem on märgata kaljusid ja vastavalt paremad on ka põllumaad.

Mis puutub rahvasse, siis oli huvitav jälgida liiklemisdistsipliini teedel. Hobuveokid liikusid pidevalt maantee äärel, samuti ka jalakäijad, nii et kogu autosõidu kestusel ringsõidul (ligi 500 km) ei tulnud kordagi anda sõjapäevade, sõjapäevade, sõjapäevade liiklemis-takistuste tõttu. Märkimisväärt on seejuures asjaolu, et hiljuti on Soomes kehtima pandud korraldus, mille kohaselt jalakäijad teedel peavad liikuma mitte paremal, vaid vasakul pool teed. Seda nähtavasti põhjusel, et jalakäija seljatagant ei satuks üllatusel, kuna vastutulevad liiklemisvahendid ei ole selles mõttes nii ohtlikud. Peab ütleva, et mainitud korraldust täideti eeskujulikult ka kõige sügavamal maa sees ja metsade vahel, vaatamata asja uudsusele. Isegi väikestele koolilastele oli korraldus käte õpetatud ja nad täitsid seda laitmatult.

Kokkuvõte.

Tähelepanekutest Soome sõjaväe kohta selgub, et sõjavägi on ajakohaselt välja õpetatud ja moodsete võitlusabinõudega varustatud. Sõjaväes valitseb terve vaim. Sõjaväelaste kohusetruudus näib olevat väga suur ning omavahe-line läbikäimine on sõbralik.

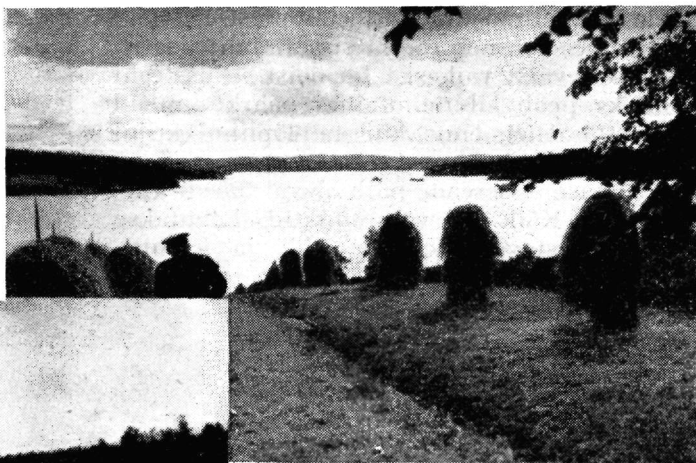
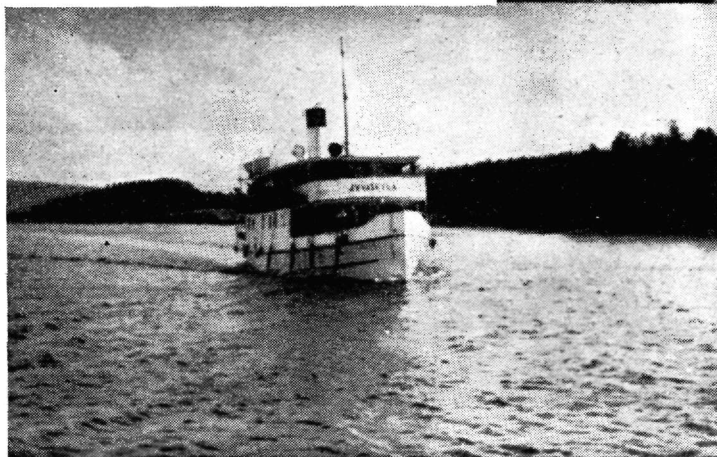
Sõjavägi on hiljuti üle läinud uue nägusa välivormi kandmi-

sele, milles eriti mainimisväärt on pehme müts. Olgugi et müts on sirmiga ja ei ole kasutatav kiivri all kandmiseks, siiski on teda kokkukeeratult hõlpus ära paigutada igasuguses olukorras. Olevat katsetatud ka sirmita mütsi, kuid leitud see olevat sobimatu, sest vihmaga valgunud vesi koos higiga silmadele.

Relvastuse suhtes väärib märkimist kõigepealt, et igas laskurjaos on püstolklp, mis eriti sobiv on metsalahingu olukorras. Teiseks — rk süsteem „Maksim“ on ratasteta. See on tingitud Soome maastiku oludest, sest kuulipildujat tuleb siin küll rohkem kanda kui vedada.

Võõr on varustatud kätse rättaga kaarikute-ga, mida ka üldiselt kasutatakse talumeeste poolt. Kaarik ei ole küll hobusele nii sobiv kui vanker, kuid maastikul sõitmiseks, eriti Soome maapinna reljeefi arvestades, on kaarik kindlasti parem vankrist.

Mis puutub Soome sõjatööstusse, siis seda nagu näha arendatakse kavakindlalt ajakohaseks. Kuid juba praeguseski olukorras on ta võimeline rahuldama vajadusi oma alal. Oma sõjatööstuse arendamisel on soomlased täie innuga ja suure huviga asja juures. Juba üksi see hüügel töö, mis on tehtud Jyväskylä suurtükitehase asutamise alal ühe aasta jooksul, näitab, et Soome juhtivad ringkonnad saavad aru riigikaitse vajadustest ja et neil jätkub tahtmist ning võimalusi

Ülal — maastik Ruovesi rajoonis;
all — Päijännejärvel.

oma sõjatööstuse arendamiseks kõigiti ajanõuete kohaselt ja siin püütakse kõike valmistada ise, et olla rippumatu teistest. Selleks ei puudu ka looduslikud eeldused, sest Soomes on väga palju veejõudu või nn. „valget kivisütt“, metsa, isegi kõrge väärtusega rauamulda jne.

Rahva üldine elamistase on kõrgel järjel. Maa elamud (talud ja üksikud majad) on peagu eranditult nägusad ja puhtad. Isegi väikesed külad mõnes kohas oma korralike tänavate ja ilusate hoonetega tuletavad meelde väikesi aedlinnu.

Sõjaväelaste palgad on suhteliselt head. Jaoskonna ülem Sõjaministeeriumis saab kuus palka umbes 500 kr. Seejuures 4-toaline ruumikas ja moodne korter sooja vee, elektripliidi ja külmutusseadea heas rajoonis Helsingis maksab ca 140 kr., see on sama palju kui Tallinnas. Toiduained on maal isegi odavamad kui meil.

Üldine suhtumine oli sõbralik ja hea-

Soome sõjaväes kasutatavad voorikaarikud.

tahtlik. Kõik, kellega lähemalt oli kokku puutumisi külaskäigul, osutasid suurt tähelepanu ja südamlikkust. Erilist tänu aga pean väljendama siin Sõjaministeeriumi ajakirjanduse büroo ülemale, kindralstaabi kolonelleitnant E. Honko'le ja kindralstaabi major E. Kuusela'le, kelle kõigekülgsele hooldusel teostus ja oli võimalik nii huvitav ja õpetlik külaskäik.

Muljeid ja mõtteid

IX üleriigiliste sõjaväe ratsavõistluste puhul.

Tänavused üleriigilised ratsavõistlused õnnestusid üldiselt hästi. Ilm oli ilus, võistluste tagajärjed olid tunduvalt paremad kui mullu, publikut oli rekordiliselt palju ja ka majanduslikult võistlused lõppesid hästi. Ühe sõnaga — oleme jõudnud ratsaspordi alal suure sammu edasi.

Võistluste jälgimisel ja mõnede osavõtjatega vestlemisel tekkis siiski mõningaid muljeid ja mõtteid, milliste esiletoomine alljärgnevalt ei ole mitte selleks, et kedagi arvustada, vaid ainult selleks, et vahetada mõtteid ja koguda õpiseid meie ratsaspordi arendamise, populariseerimise ja ratsavõistluste veelgi paremini korraldamise ning mitmekesistamise alal.

Võistluste üldkava saadeti väeosadesse umbes kuu aega enne võistlusi. Üks kuu aga on liiga lühike aeg selleks, et võistlusteks korralikult valmistuda, eriti

veel siis, kui võistluste kavas on hoopis uusi võistlusalasid nagu tänavu nn. militari. Seepärast võistluste üldkava peaks jõudma väeosadesse vähemalt 2 kuud enne võistluste algust, ja kui ta sisaldab hoopis uusi alasid, siis veelgi varem. Oleks soovitatav, et väeosad saaksid võistluste üldkava juba aprillis.

Võistluskava hüveks on see, et ta sisaldas ka võistlusteid ja takistusi. See soodustas ettevalmistuse teostamist ja asetas selles mõttes kõik osavõtjad ühesugustesse tingimustesse.

Kahjuks võistlusi ei peetud aga täpselt üldkava järgi, vaid hiljem selles tehti rida väga olulisi muudatusi, mis kutsus esile arusaamatusi ja pahameelt. Näiteks üldkava järgi takistussõitudest võib osa võtta ainult ühel hobusel. Umbes 2 nädalat enne võistluste algust teatati aga, et takistussõit-

tudest võib osa võtta 2 hobusel. Üldkava järgi A 3 takistussõit on ette nähtud hobustele, kes üleriigilistel võistlustel üheski klassis ei ole saanud auhinda. Üks päev enne võistluste algust teatati aga, et selles takistussõidus ei saa võistelda ka need hobused, kes on olnud kapa võitja meeskonnas. Tera-relva käsitlemisel kõigil eelmistel võistlustel ratsahobuste vähesuse tõttu suurtükiväeüksuste võistlejaist mitu meest sõitis ühel hobusel, vaatamata sellele, et teisena või kolmandana sõitja on teistest halve-

järgi, kusjuures kuni 6 hobuse võistlemisel on 3 kohta, kuni 8 hob. — 4 kohta ja edasi iga 4 hobust annavad 1 koha juurde. Näiteks takistussõitude B 4 ja B 8 esikohad annavad väeosale ühepalju punkte (30 p.) sellele vaatamata, et esimeses oli 44 võistlejat ja anti 13 auhinda, kuna teises oli ainult 13 võistlejat ja anti 5 kohta. Seejuures B 4 saavutatud VI—XIII kohad ei anna vastavatele väeosadele ühtegi punkti, vaatamata sellele, et on küllalt suur saavutis tulla 44 võistleja hulgast näiteks VI kohale. Õig-

Peaminister K. Eenpalu annab üle Vabariigi Presidendi kapa võitnud meeskonna juhile major Nortmaale.

mais tingimisis, sest hobune väsib ja tempo langeb. Ka tänavu valmistuti võistlusteks sellase arvestusega. Üks päev enne võistlusi aga teatati, et tänavu igal võistlejal peab olema oma hobune. Sellega osa võistlejaid lülitati võistlustest välja. Sellastest nähetest tulevikus tuleks hoiduda, sest see tekitab üldiselt tõsist pahameelt, eriti väljalülitatud võistlejaile.

Tulevikus oleks vaja muuta edukama võistleja ja väeosa määramiseks arvestatavate võidupunktide süsteemi. Võistluste üldkava art. 18 kohaselt I koht annab 20 punkti, II — 16 p., III — 12, IV — 8 ja V — 4 punkti. Militari-, takistus- ja jahivõidussõitude punktid korrutatakse 1,5-ga. Seega praeguse süsteemi kohaselt võidupunkte antakse ainult 5 esimese koha eest. Kohti arvestatakse aga võistlevate hobuste arvu

lasem on väeosade edukuse määramisel arvestada kõiki kohti, määrates näiteks I koha eest niipalju punkte kuipalju on sel võistlusosalal kohti, II koha eest 1 punkti võrra I kohast vähem jne. Seejuures neid punkte tuleks korrutada antud võistlusala koefitsiendiga, mille suurus sõltub võistlusala tähtsusest ja raskusest. Presidendi kapa võistluse koefitsient peaks olema kõige suurem. Herdel- ja galoppvõidussõitude koefitsiendid olgu aga niivõrra väikesed, et nad ei eviks otsustavat mõju väeosa paremusele, sest neil aladel saavutised sõltuvad peamiselt hobustest. Toimides sel põhimõttel saadakse enam-vähem õige pilt võistlejate ja väeosade paremusest.

Võistluste üldkavast ja päevakavast nähtub, et võistluste juhatus, tehniline komitee ja vahetõhus koosnes peamiselt vaid ratsaväelastest. Tehnilise komitee 14 ohvitseri

Sõjavägede Staabi ülem kindralleitnant N. Reek annab üle Sõjavägede Ülemjuhataja auhinna jahisõidu võitjale lt. Baratašvilile.

hulgas oli ainult 2 ja vahekohtusse kuuluva 13 ohvitseri hulgas ainult 4 suurtükiväelast. Võttes arvesse võistlustest osavõtjate väeliikidesse kuuluvusi, võistluste juhi abiks tulevikus peaks olema suurtükiväelane. Ka tehnilises komitees ja vahekohtus peaks tulevikus olema rohkem suurtükiväelasi kui praegu. Võistluskava peaks sisaldama ka iga võistlusala kohtunike nimed.

Esmakordselt oli tänavu kavas nn. militari võistlus. See on võrdlemisi huvitav võistlus, kuid milleks teda nimetada nii võõrapärase nimega. Kas ei ole lihtsem ja keeleliselt õigem seda võistlusala nimetada lihtsalt kolmevõistluseks. Tulevikus see võistlus peaks sisaldama ka ratsahobuselt püstolist laskmist.

Võistluste avamisel puudus orkester. Kuna orkester oli Tallinnas juba eelmisel päeval, siis ta pidanuks olema hipodroomil ka võistluse avamise ajal. Orkestri puudumise tõttu avatseremoonia jäi kahvatuks.

Esimesel võistluspäeval oli suuri sekeldusi ja palju pahameelt valesti mõõdetud võistlustee pikkuse pärast, kus umbes 400 m pikkuse tee mõõtmisel oli tehtud 50 m suurune viga.

Viimsel võistluslal — 1800 m galoppvõidusõidul — lubati ohvitseri-

dega võistleva üks preili, kes sõitis puhastverd inglise hobusel, mis oli teistest hobustest klassi võrra parem ja lisaraskuste ärajätmise tõttu ka koormatud tublisti vähem kui see pidanuks olema. Kas tõesti ei leidunud siis sellele heale hobusele meesratsanikku, kes sõitnuks määruste kohaselt, s. o. vajaliku lisaraskusega?

Tundub, et kui preili võistelda laskmine tõesti osutus vajalikuks, siis pidanuks vähemalt enne võistluse algust valjuhääldajaga kõigile pealtvaatajatele arusaadavalt selgitama selle hobuse võimeid ja rõhutama kuivõrra suurt tähtsust evib hobuse headus galoppvõidusõidus.

Tehtud väärsammu püüti parandada radioreportaazis, mis anti sel õhtul kell 2300, ja ka järgmisel päeval ilmunud ajalehtedes. Tundub, et seda viga ei suudetud siiski heaks teha. Seda põhjusel, et hilise aja tõttu paljud võistluse pealtvaatajad ei kuulanud raadiot ja paljud võisid arvata, et mis nüüd tagantjärele enam õiendatakse, sest kui asi nii oli, miks ei üteldud seda otsekohe enne võistluse algust. Teiseks, kui selle võttega taheti anda tõuget tõuhobuste soetamiseks, nagu seda võis järeldada hili-sematest selgitustest, siis peab ütleva, et sellaste võtetega vist küll ei jõua kaugemale senisest.

Võistlustel tekkis suuri vaheaege, eriti esimesel võistluspäeval. Sellaste vaheaeegade täiteks tuleks publikule pakkuda vahepalasid, mis on seoses ratsaspordiga, nagu hobuse ratsastamise, voltizeerimise, teatesõidu, nn. rooma-vankrite sõidu, patarei väljasõidu jne. näol. Lõppeks veel — kui juba võistluste kavas oli mitmekesisel esinemisi nagu jalgratastel jne., mis muu seas publikule suurt huvi pakkusid, siis võinuks olla võistluste lõppnumbriks efektselt mõjuv lahingudemonstratsioon või tankide tulistamine.

Võistluste vastu suurema huvi äratamiseks ja kavamitmekesistamiseks oleks soovitatav kavasse võtta uusi võistlusalasid, milles võistleksid ka ajateenijad, nagu näiteks suurtükisõidu võistlus jne.

Publiku informeerimine võistluste käigust ja võistlusalade selgitamine jättis soovida. Selleks kasutati harilikku hipodroomi valjuhääldajat, mis pragises ja mürises liiga palju ja pühapäeval oli ka paar korda rikkis. Pealegi seda valjuhääldajat oli kuulda vaid tribüüni keskkohal, kuna rõhuv enamik võistluse jälgijaid ei saanud üldse mingisugust selgitust võistluste kohta. Tundub, et üleriigilised ratsavõistlused vajanuks korralikke valjuhääldajaid, nagu neid kasutati lennupäeval ja edukalt kasutatakse ka paraadide ajal Vabadusplatsil. Aineliselt see vist ületamatut kulu ei teinuks. Seejuures mikrofon peaks olema platsi keskel asuvas kohtunike tornis, kuna häälekõvedajaid oleks tribüünil, paviljoni juures, rohelisel aasal ja ka nn. eelsõiduplatsil, nii et ka võistlejad saaksid tagajärgi teada.

Siis on võimalik kiiresti anda õiget ja täpset informatsiooni, kuna praeguse seadise kasutamisel teateid anti kohtunike tornist telefoniga võidusõitude-kohtunike tribüünile ja sealt siis informeeriti publikut. Mitmekordsel üleandmisel tekkis aga vigu ja vassimisi ning valjuhääldajas oli kuulda ka mõningaid sobimatuid vahekõnesid ja hüüdeid.

Publikule valjuhääldaja kaudu informatsiooni andmine teostus puudulikult. Publiku informeerimisel vaja lähtuda sellest, et mitte kõik pealtvaatajad ei evi võistluskava. Seejärel vaja enne iga võistlusala selgelt ning kõigile arusaadavalt seletada hindamise aluseid ja ütelda, mille eest ja kuipalju karistuspunkte määratakse. Ühtlasi vaja teatada ka võistlustee täpne pikkus ja nn. normaalaeg, s.o. aeg, mille ületamisel määratakse karistuspunkte. Esimeste võistlejate tagajärgede avaldamisel võiks veel ütelda,

missuguste vigade eest ja kuipalju karistuspunkte nad said. Siis pealtvaatajail on võimalik võistlust täie arusaamisega jälgida ja võistlusele kaasa elada. Sellaselt toimides on võimalik kasvatada teadlikku publikut, kes alati tuleb ratsavõistlusi jälgima. Seega, olgugi et meil räägitakse väga palju ratsaspordi propaganda vajadusest, siis seal, kus selleks on võimalusi, seda ei tehta või tehakse puudulikult.

A 3 takistussõidul ltn. Noorkukk sai 0 karistuspunkti, kuna ltn. Piirisild sai 1,25 karistuspunkti. Nad pandi aga I koha pärast ümber hüppama. Seejuures teadustaja pidanuks publikule seletama, mis põhjusel seda tehti.

Publikule selgituste andmisel, samuti raadioreportaazis ja ajakirjanduse informeerimisel on vaja olla äärmiselt objektiivne. Vastasel korral jääb mulje, et ühede saavutisi püütakse esile tõsta ja teiste omi maha salata või varju jätta. Toodud põhimõtte vastu patustati möödunud võistluste ajal väga palju. Selle kohta toon vaid mõningaid näiteid. Miskipärast püüti kõigiti esile tõsta ratsaväelasi. Kus vähegi võimalik, seal rõhutati, et selle või teise koha võitis ratsaväelane või ratsaväehük. Näiteks Presidendi kapa I voo tagajärgede avaldamisel teadustaja ütles, et I kohal on Lahingukool, II kohal — 4. Suurtükiväegrupp ja III kohal — Ratsarügement. Üksikute võistlejate saavutiste teatamisest selgus aga, et III kohal oli 1. Suurtükiväegrupp, kuna Ratsarügement oli IV kohal. Kapavõistluse lõplike tagajärgede avaldamisel üteldi, et Presidendi kapa võitis Lahingukooli õppeeskadroni meeskond. Kuna Lahingukooli meeskonnas oli aga ka suurtükiväelane, kes ei kuulu eskadroni meeskonda, siis meeskond seega ei saanud esineda õppeeskadroni meeskonnana.

Raadiot kui väga head ning võimast informatsiooni- ja propagandavahendit kasutati tänavu veidi rohkem kui mullu, teateid anti üle iga võistluspäeva õhtul kella 2300 paiku sporditeadete algul. Kuna ajakirjades ja ajalehtedes avaldatud saatekavad seda ei olnud ette nähtud, siis ülekannet kuulasid vaid õhtuste päevauudiste ja sporditeadete kuulajad.

Maksimaalseid tulemusi raadio annab vaid siis, kui reportaazi kellaaeg on aegsasti avaldatud ringhäälingu saatekavas ja see teostuks õhtul varem. Sobivaim aeg ratsavõistluste reportaaziks on kell 2000 või 2105, sest siis ka väeosade alatistes asukohtades olevad ajateenijad saavad kuulata oma üksuse või väeosade esindajate saavutisi. See

Pilte IX üleriigilistelt ratsavõistlustelt.

Ülal: aukülalisi tribüünil võistlusi jälgimas. — Sõõris: kohtunike torn. — All: võistluste parim ratsanik ltn. Reinmaa tõket ületamas ja moment herdelvõidusõidust.

ärataks suurt huvi ratsaspordi vastu ja oleks heaks meelelahutuseks sõdurkonnale. Võistlusi vaja kirjeldada huvitavalt ja kõigile arusaadavalt. Tähtsaimat võistlusala, s. o. Presidendi kapa võistlust või vähemalt selle II vooru tuleks heliplaadistada ja anda üle heliplaadireportaažina. See peaks olema teostatav, sest meie ringhääling teeb kõik mis võimalik oma saatekava mitmekesistamiseks ja puhtsõjaväevõistlusi ta pole seni veel heliplaadistanud. Sellased saated hu-

vitavad mitte ainult sõjaväge, vaid nad pakuvad huvi ka laiemaile ringkondadele. Ühtlasi nad äratavad rahva huvi ratsavõistluste vastu ning tõmbavad uusi pealtvaatajaid hipodroomile.

Lõppeks olgu veel kord tähendatud, et toodud muljete ja mõtete avaldamise ainsaks eesmärgiks on meie ratsaspordile kasu tuua ja sel alal rohkem mõtteid liikuma panna.

Ratsasportlane.

Saksa ratsaväe väljaõpe ametliku eeskirja valgustusel.

Major F. Jänes.

Olles tuttavad saksa ratsaväe uue organisatsiooniga ja rivikordadega jao, rühma ja eskadroni piirides*), on tervikulise pildi saamiseks huvitav tutvuda ka nende põhinõuetega, millised Saksa ratsaväes praegu on kehtivad väljaõppe ja lahingutegevuse alal. Vastuse sellele leiame saksa viimastest ratsaväe-eeskirjast.**)

Uue eeskirja ilmumiseni teostati Saksa maal ratsaväe väljaõpet 01. 07. 1923 kehtima hakanud ratsaväe-eeskirja alusel. Seda eeskirja täiendati vaid iga aasta teatavate perioodiliste juhtnõõridega rivikordade ja lahingunõuete alal, alates 1927. a.

Kui kõrvutada eelmist ja viimast eeskirja, siis näeme neis suuri erinevusi nii süsteemilt kui ka sisult.

Uus eeskiri, vastandina 1923. a. eeskirjale, koosneb mitmest üksikust eri raamatust, millest kõneallose 2-ne evib pealkirja „Die Reiterschwadron“. Ülejäänud, nagu võib arvata, saavad käsitlema rk-eskadroni, tt-rühma, rügemendi suurtükiväge ja rügemendi teist allüksust ning lõpuks rügementi kui tervikut.

Vastavalt eskadroni uuele organisatsioonile 2-es osas peale mõõgarühma ja eskadroni rivilise ja lahingulise väljaõppe leiab käsitlemist ka eskadroni klipjao väljaõppe, kuna viimane kuulub nüüd eskadroni orgaanilisse koosseisu.

Peale eesüteldu uus eeskiri juhib tähelepanu veel 15-le erieeskirjale, millised käsitlevad mõnda lahendust vajavat küsimust üksikasjaliselt. Vanas eeskirjas vihjati ainult 3-le erieeskirjale. Sellest võime järeldada kuivõrra komplitseeritumaks on muu-

tunud ratsaväe väljaõppe ja tegevus viimase 14 aasta jooksul.

Mõõgaeskadron.

A. Üksikmehe väljaõpe.

Esimeses ja os käsitletakse mõõgaõppust, hobuhoidurite teenistust ja veekogude ületamist ujudes hobusega.

Mõök on kinnitatud erikanderihmaga sadula sõba külge paremale taha ja teraga tahapoole. Ainult kk-jao laskuritel ja kk-jao hobuhoiduritel on mõök kinnitatud vasakule ette. Karabiin on kinnitatud vasakule taha, tääk ja labidas — erikanderihma abil võõrihma külge paremale küljele.

Mõõga käsitemise alal on ette nähtud vaid tupest haaramine, tuppe asetamine ja raiumine paremale, vasakule alla ja paremale alla. Eeskirjas ei leia nõudeid torgeteks, millest võib järeldada, et torked on hoopis kõrvale jäetud.

Üksikasjalisemalt peatutakse hobuhoidurite väljaõppel. Erilist tähelepanu väärrib siin hobuste sidumine kahekaupa (Koppeln Kopf am Sattel), eesmärgiga varjata neid õhustvaatluse eest.

Pikemalt vaadeldakse ka veekogude ületamist ujudes hobusega, kusjuures vihjatakse vastavatele §§-le pi-eeskirjas.

Teises ja os käsitletakse väljaõpet jala lastunult relvaga ja ilma. Kuna üksikmehe väljaõppe ilma relvadeta ja karabiini ning

*) Vt. „Sõdur“ nr. 18—19 ja 22—23 s. a.

***) Ausbildungsvorschrift für die Kavallerie (A. V. K.). Heft 2 Die Reiterschwadron. Vom 5. 3. 1937.

püstoli võtted teostatakse jalaväe-eeskirja alusel, siis ratsaväe-eeskiri vaatleb sellel alal vaid põhiasendeid ja liikumist tupes oleva mõõgaga. Mõõga väljavõtmist tuest ja mõõga võtteid jalariivis pole üldse ette nähtud.

Kolmas jagu käsitleb üksikmehe ettevalmistamist väliteenistuseks ja lahinguks. Palju ruumi on pühendatud maastiku hindade ja kasutamisele, liikumisele vastase tule all ja tulepositsioonide valikule. Eeskiri nõuab, et iga hüpe algaks ja lõppeks teataval kaugusel eelmisest ja tulevases tulepositsioonist. Laskeasendi moondamine ja kohandamine sünnib pi-eeskirja nõuete kohaselt.

Suurt tähelepanu on pööratud lahinguvälja vaatluse, märkide leidmise ja kindlaksmääramise õppustele. Samuti leiab käsitlust g-vastane kaitse ja tegevus pimedal ajal ning udus, millele järgnevad üksikasjalised näpunäited haavatute, sõjavangide jne. üle.

Edaspidi eeskiri vaatleb patrullide ja julgestusorganite tegevust, eriti allakriipsutatades vaatluse ja teatamise tähtsust. Luurpatrullid koosnevad tavaliselt lülist kuni jaoni (4—16 ratsanikku). Nendele antakse harilikult juurde mootorrattureid, rattureid või seljas kantavaid rio-jaamu. Samuti määratakse nende koosseisu ka g-patrulle (Gasspürer). Teateid saadetakse reeglina kahe teateratsanikuga, kui pole muid kiiremaid vahendeid. Patrullide tegevuse kohta ütleb eeskiri: „Patrull peab nägema ja teatama. Lahingusse astumine on vaid siis õigustatud, kui ta on hädavajalik ülesande täitmiseks. Ettevaatamata tegevus ja asjata laskmine hädaohustavad ülesande täitmist.“

Küsimus, kas patrullid on õigustatud teateid koguma ka lahinguga, kutsus esile saksa sõjakirjanduses suure vaidluse. Suurem osa vaidlejaid on pooldanud luureosade aktiivset (lahingulist) tegevust.*)

Eeskiri aga lahendab selle küsimuse, üteldes selgesõnaliselt: „Kui patrullid kohtavad vastase patrulle või julgestusosi, tuleb katsuda neist mööduda või nad mööda lasta. Kuid ükski patrulliülem ei tohi kahelda soomusjõududega mittekõvendatud vastase patrullide eemalepeletamises, kui viimased püüavad ülesande täitmist takistada.“ Eeskiri lubab teostada ka ratsa rünnakut soomusosadega mittekõvendatud vastase luureorganitele tingimusel, kui on tagatud ootamatus ja olukorde ei võimalda tule avamist.

Liikumisel hargnenud rivi-kordades iga esijärgu rühm saadab ette ühe lüli (4 ratsameest) vastase ja maastiku luure eesmärgiga.

Õhuvaatlejad täidavad oma ülesandeid mütsides, mitte aga kiiivrites, kuna viimased segavad kuulmist.

Puhkekaitse jaod või rühmad asetatakse määratud kohtadele jalastatult, kusjuures eelpostid (tavaliselt lüli) ei tohi olla üle 500 m väljapanevast osast kaugemal. Erijuhtudel on lubatud eelposte asetada ratsarivis ka kaugemale.

B. Jagu.

Esimene peatükk vaatleb üksikasjaliselt jao organisatsiooni, relvastust, rivi-kordi ja liikumist ratsa. Tähelepanu väärrib siin nõue, et peale jao jalastumist hobuhoidurid peavad otsekohe, eri käsku ootamata, tähekujuliselt laiali sõitma suunas, mis hobuhoidurite ülema (juhtimislüli hobuhoidur) poolt näidatud. Määratud kohale jõudnud, hobuhoidurid tulevad sadulast maha ja seavad hobused kahekaupa üksteise külge (Koppeln), neid ühtlasi moondades. Ratsa võivad hobuhoidurid jääda ainult otse hädaohu korral.

Teine peatükk määrab kindlaks jao koosseisu jalastatult ja näitab kätte teotsemiseks jalaväe-eeskirja vastavad §§.

Jalastunud jagu koosneb:

- 4-lülilises jaos: jaoülemast, abist, 3-st kklaskurist, 7 laskurist = 12 võitlejast.
- 3-lülilises jaos 9 võitlejast.
- 2-lülilises jaos 6 võitlejast.

Kolmas peatükk käsitleb lahinguviise, alates neid lähenemisega ratsa (Das Anreiten gegen den Feind), millele järgneb tegevus tulevõitlusel, kallaletungil jalastunult, võidetud positsiooni okupeerimine ja käespidamine (kaitse) ja lahingust väljumine (taandumine).

Lahingutegevuse nõuete esimene lause: „jagu võitleb tulirelvaga nagu jalaväejagu,“ iseloomustab kogu eeskirja tulevase nõudeid ratsaväe tegevuses jalastunult. Eeskiri kriipsutab alla vaid erinevuse jalaväe ja jalastunud ratsaväe võitlusviisis. See erinevus põhjeneb ratsaväe tegevuses laial rindel. Sellega on võimaldatud ratsajaol suurim iseseisvus tegevuses.

Jagu püsib ratsa niikaua, kuni seda võimaldab vastase tuli ja maastik. Lähene-

*) Vaata „Militär-Wochenblatt“ nr. 37 ja 43 — 1937. a.

misel lahtisel maastikul liigutakse „trobi-konnas“. Võitluses nõrgema vastasega osa lülisid võitleb tulega, kuna teistel on lubatud edasi teotseda ka ratsa, eesmärgiga välja jõuda vastase tiivale.

Tulevõitlus teostub vastavalt laske-eeskirja nõuetele. Erilist rõhku pannakse tule juhtimisele ja laskemoonaga varustamisele. Nii peab kk igal ajal evima tagavaraks 200—250 padrunit.

Näpunäited pealetungiks, kaitseks ja lahingust väljumiseks (Ausweichen) ei erine meile tuntud põhimõttest. Pealetung jaguneb kallaletungiks (Das Vorarbeiten zu Fuss) ja rünnakuks (Der Einbruch). Lahingust väljumisel tuleb jagudele määrata selleks kas kindel kellaaeg või kindel joon, milleni vastane võib välja jõuda.

D. Rühm ja mõõga eskadron.

Esimene peatükk käsitleb rühma ja eskadroni organisatsiooni, relvastust ning nende koondriivi vorme ja liikumist. Märkimist väärib siin rivikordade vähendamine ja lihtsustamine miinimumini. Eeskirja on jäetud vaid kogunemiseks ja liikumiseks hädavajalised rivikorrad.

Teine peatükk, käsitledes rühma ja eskadroni rivikordi teotsemisel ja jalastunult, juhib vaid tähelepanu vastavaile jalaväe-eeskirja §§-le. Üksikasjaliselt on aga eeskirjas käsitletud kolmas peatükk, kus vaadeldakse rühma ja eskadroni rännakut, hargnemist, lahingut, õhu-, soomus ja g-vastast võitlust ning lõppeks veekogude ületamist.

Keskmiseks rännakukiiruseks loetakse 7,5 km tunnis, välja arvatud suured puhkused. Tunni kiirust võib suurendada lühikestel vahemaadel kuni 10 km/t. Suured puhkused peavad kestma vähemalt 2 tundi.

Hobujõu säilitamiseks tuleb:

1. rännakul liikuda harjutatult sügavusse. See võimaldab allüksustel reguleerida tempot vastavalt teoludele ja vähendada ka tolmu;
2. võimalikult sagedamini talutada hobuseid käekõrval, kuna see kõige rohkem hoiab kokku hobujõudu;
- 3) rännaku eel ja lõppedes pikemat aega liikuda sammu;
4. tõusul mitte traavida, vaid rännakukiiruse säilitamiseks traavida mäest alla;
5. iga võimalust kasutada hobuste jaotamiseks.

Lahingurännaku korral saadab eskadron 1500 m peale ette eelpatrulli, koosseisult jaost kuni rühmani ohvitseri juhatusel. Häda korral tehakse eelpatrullile ülesandeks ka õhu- ja soomusvastane luure.

Eelpatrulli ja eskadroni vahel liigub mõnelüliline sideratsanike grupp.

Vastavalt olukorrale eskadroni ülem saadab 10—15 km peale ette ja külgedele luurepatrullid. Paljudel juhtudel, eriti lahtisel maastikul, täidavad lahinguluure patrullid ka julgestus- ja luurepatrullide ülesandeid. Eskadroni ülem liigub eelpatrulli ja eskadroni südamikuga vahel. Klp-jagu liigub kas eskadroni kolonni keskel või kolonni sabas. On vastasega kokkupõrke võimalus kindlaks tehtud, peab eskadron teelt lahkuma ja edasi liikuma maastikul, et vältida vähemalt osaliseltki eskadroni avastamist vastase lennuväe ja ründamist vastase soomusjõudude poolt.

Nagu jagu, nii ka rühm ja eskadron võitleb tulega. Oma liikumiskiirust kasutab ratsavägi kiireks tuleülekanamiseks vastase tundlikumasse asetuskohhta.

Hobuhoidurite ülemaks on ülemvahtmeister. Tema asetab hobused gruppide viisi 30—50 m-üksteisest kaugel. Kui olukord lubab, laseb ta hobused siduda kahekaupa, mis võimaldab saada vabu mehi julgestus- ja rühmadega sidepidamise ülesannete täitmiseks.

Kallaletungil eeskiri teeb vahet ratsaväe kallaletungi ja kitsal ribal kallaletungi vahel. Ratsaväe kallaletung, mis põhjeneb rühma või eskadroni kiirel lahingusse astumisel laial rindel, seab eesmärgiks:

1. ootamatuse saavutamise, kuni abivägede kohalejõudumiseni,
2. vastase jõudude ja asetuse kindlakstegemise rinnetpidi.
3. vastase sidumise lahinguga,
4. taanduval vastasel kaitse organiseerimise takistamise.

Sissemurde puhul võidetud ala tuleb enda alla võtta kogu sügavuses. Sissemurde süvendamine oleneb täiel määral rühma-ülematest. Sissejäänud vastase hävitamine kuulub järelliikuva varu ülesannete hulka.

Jälitamisele tuleb üle minna käsku ootamata ja kui vähegi võimalik kasutada selleks hobuseid. Jälitavad eskadronid, rühmad ja kk peavad olema rikkalikult varustatud laskemoonaga.

Kaitsel ettevisatud jaod ja rühmad, kui maastiku olud seda vähegi võimalda-

Sõjaväeametnik

Peet Laanpere 50-aastane.

22. septembril s. a. saab sõjaväeametnik Peet Laanpere Sõjaväe Õppeasutistest 50-aastaseks.

Juubilar on pärit Tallinnast, sündinud 22. septembril 1888. Lõpetanud Tallinna 4-klassilise linnakooli. Sõjajärgseks sõjaväeametnikuks kõrgendati Maailmasõja ajal endises vene sõjaväes, mille koosseisus võttis osa võitlustest sakslaste vastu.

Eesti sõjaväes on teeninud alates 21. detsembrist 1918. Sõjaväeametnikuks nimetati ümber veebruaris 1936.

Sõjaväeametnik Peet Laanpere on oma teenistusalal hoolas ja asjatundlik töötaja. Kaasteenijad austavad teda kui õiglast, usaldusväärset ja heatahtlikku inimest.

Soovime juubilarile tema 50. sünnipäeva puhul palju õnne, tervist ja edu edaspidises elus.

Sv-ametnik P. Laanpere.

vad, võivad hoida hobused oma läheduses. Peavastupanupositsioonil jaod asetavad oma kk-lülid ettepoole, kuna laskurlülid asuvad tagapool, kust teotsevad tulistades vahede kaudu või likvideerivad vastase vastulöökidega. Niimoodi lasuvad laskurlülid õlgadel kohalike hõredate varude ülesanded ja ja rühma raamides. Väga laial asetusel asuvad laskurlülid ühel joonel kk-jagudega, eesmärgiga kõvendada kk-tuld. Sel juhul eskadroni varu lähedal peavad asuma ka ta hobused, et olla suuteline kiirelt teotsema vastase nõrgema asetuse vastu.

Nii kerge- kui ka raskekuulipildujad avavad algul tule tagavaraposisioonidelt, et mitte lahingu alates avastada oma peaposisiooni. Eskadroni teotsemisriba laiust eeskiri kindlaks ei määra.

Viivitustlahingu läbiviimine põhjeneb peamiselt kaugtulede kasutamises. Aktiivset tegevust vasturünnakute näol pole ette nähtud.

Täiesti uutena esinevad eeskirjas peatükid lennu-, soomus- ja g-tõrje alal. Vihjates erieeskirjadele uus ratsaväe-eeskiri seab üles ka omapoollt rea vastavaid nõudeid.

Peale passiivse õhukaitse nõuete täitmise eskadron peab teotsema vastase lennuväe suhtes ka aktiivselt. Seda saavutakse ühe rühma kolme kk-lüli kuu-

lipildujate paigutamise kaitsetavast objektist või eskadronist 300 m eemale kolm nurgana. Lennukite tulistamiseks kasutatakse padrunite linte, kus $\frac{1}{4}$ laskemoodust on tähistav-tegevusega.

Soomusvastane võitlus põhjeneb esmajoones maastiku kasutamises. Vastase soomusjõudude lähenedes eskadron lahkub teelt ja hargneb, kasutades varjumiseks maastiku volte. Puhkusel viibides peab julgeolekut tagama tõketega, barrikadidega ja tt-miinidega.

G-kaitse teostamine sünnib vastavalt erieeskirja nõuetele.

Veekogude ületamise nõuded on eeskirjas üksikasjaliselt ette nähtud. Kuna see ala väärib eraldi käsitlemist, siis käesolevas selle juures ei peatu.

E. Mõõga eskadroni klp-jagu.

Esimene peatükk käsitleb üksiku kuulipilduja organisatsiooni, relvastust ja numbrite ülesandeid.*) Järgmine peatükk vaatlleb üksiku klp rivistusi ja liikumisi ratsa, jalastumist, klp paunsadulast lahtivõtmist ja ta külgepanemist. Kolmas peatükk käsitleb üksiku klp rivistusi ja liikumisi jalastunult. Tegevuseks jalastunult on vaid kaks rivistust: rida (Schützenreihe), mida kasutatakse kogumisteks ja liikumisteks kinnisel maastikul ja trobikond (Schützenrudel),

*) Vt. „Sõdur“ nr. 22-23 s. a. lk. 584.

mida kasutatakse lahtise maastiku ületamiseks. Neljas peatükk käsitleb tulevõitlust ja nimelt: positsioonivalikut, tulistamisviise, tulejuhtimist, vaatlusteenistust, tuleavastamist, tulejagamist ja lõppeks laskemoonaga varustamist.

Eskadroni klp-jao kuulipildujad vastavate sihtimisabinõude puudusel suudavad tulistada ainult lahtiselt tulepositsioonilt, mispärast nende avastamine ja tulistamine vastase poolt on kerge. Kaotuste vältimiseks eeskiri nõuab tagavarapositionide loomist. Kuid kk (1934. a. mudel) raske alus võimaldab tulistamist üle oma osade ja läbi vahede. Seda nõuab ka eeskiri, eesmärgiga kasutada tuld kaugemal asuvate märkide tulistamiseks ja oma kallaletungi abistamiseks.

Tuleliikidest on ette nähtud maashoidev-, takistus- ja tõkketuli.

Maashoidvat tuld (Feuerüberfall) annab kas üks klp või terve jagu lühikese aja jooksul ühe märgi pihta, eesmärgiga esile kutsuda vastase juures võimalikult suuremaid kaotusi või saavutada ootamatust.

Takistustuld kasutatakse vastase tegevuse takistuseks, kusjuures tulistamine sünnib regulaarsetetute ajavahemikega ja valangute pikkustega.

Tõkketuli moodustab ühe osa üldisest tuleplaanist ja peab olema kokkukõlas suur-tükiväe ja rk tuletegevusega. Tõkketuld võib anda ka ilma vaatluseta, nii öösi kui ka udus, kuid igal juhul ta peab olema ette valmistatud juba päevavalgel.

Klp-ülem peab teadma, kui palju laskemoona nõuab teatava märgi tulistamine mitmesugustel kaugustel ja peab kogu aeg teadlik olema olemasoleva laskemoona hulga üle. Iga klp peab evima peale jooksva laskemoona n.-ü. „puutumata tagavarana“ 300 padrunit või ühe lindikasti. Seda võib välja lasta vaid erikäsku saades.

Viimane, viies peatükk käsitleb võitlusviise. Toodud näpunäited uut sellel alal ei paku.

Mis puutub klp-jao tegevusse tervikuna, siis siin väärrib allakriipsutamist järgmine nõue: „Lahinguülesanne tuleb anda võimalikult varakult; ta peab sisaldama aja ja koha, kuhu tuld tuleb juhtida ja millised märgid, olenedes olukorrast ja juhi ideest, on tähtsamad. Käsu täitmise viis ja positsiooni valik oleneb täielikult klp-jao ülemast.“

Sidet mõõgarühmadega ja eskadroni ülemaga lahingu kestes peab pidama klp-jao ülem.

Lisades leiame tabeleid leppemärkideks käega, laternaga, vilega ja signaalsarvega. Väärrib allakriipsutamist, et signaalsarve signaale on ette nähtud vaid kaks, üks lennu- ja teine soomusalarmiks.

*

Kokku võttes näeme, et reorganiseeritud saksa ratsaväe väljaõpe ja lahingulise tegevuse põhinõuded on mitmeti erinevad seni kehtinud eeskirja (1923.) nõuetest ja vahepeal antud täiendavatest juhtnõõridest.

Versailles'i rahulepingu sõjaväe klausli ülesütlemine vabastas sakslasil käed eskadroni uue organisatsiooni loomiseks ja tulejõu suurendamiseks ning võimaldas vaba opereerimise moodse relvastisega nagu: tt- ja õk-relvad jne. Kaheteistkümnenda-aastasest teenistusest üleminek kaheaastasele sundteenistusele omakorda aga nõudis tungivalt väljaõppe (pubtrivilise) lihtsustamist ja valdava enamuse ajast lahingulisele väljaõppele pühendamist. Lahingulise väljaõppe aja suurendamist rivi arvel nõuab ka kaasaja moodne relvastis.

Nii näemegi eskadronis tulejõu võimast suurendamist. See tulejõu suurendamine on ka kokkukõlas saksa silmapaistvate ratsaväelaste nõuetega, kes näevad ratsaväe peamist ülesannet tema osavõttus võitlusest, s. o. lahingust. Eskadroni taktikaline liikuvus on säilitatud, kuna talle juurde antud klp-jagu veetakse paunasadulais.

Pole kahtlust, et rügemendi küllastumine moodse relvastisega saab olema suur. Loodame seda näha rügementi käsitleva eeskirja ilmudes.

Rivikordade ja ümberrivistuste arv on vähendatud miinimumini. Eluõiguse on säilitanud vaid hädavajalised rivikorrad, et kaheaastase teenistuse juures väljaõppe ajast lõviosa pühendada lahingulise väljaõppe nõuetele.

Väärrib veel allakriipsutamist, et jalastatud tegevus on analoogiline jalaväe tegevusele.

Omapoolt nõuab see aga kahe ala tundmist, mis väljaõppega seotud küsimusi veel rohkem komplitseerib. Seepärast meie RE II on painduvam, kuna meie ratsarivi tegevus on kohandatud vastuoksa just jalaväe tegevuse põhinõuetele. Mis aga meie RE II komplitseeritumaks teeb, on temas

leiduvad rohked rivistused, millistest nii mõnigi kaasajal osutub üleliigseks.

Märkimist väärib ka täielik lahingu-tegevuse puudus ratsarivis. Ratsarünnak on lubatud vaid väikestel osadel (jagudel) luurel. Kas nii kategooriliselt esitatud nõuded end tulevikus õigustavad, näitab tulevikusõda.

Kuigi relvastise ja tehnika areng on teinud hiigla edusamme, on inimese organism ja psüühika jäänud endisteks. Seepärast võib arvata, et tulevikus võib eksisteerida ka rühma ja eskadroni ratsarünnak,

kui ootamatus on saavutatud, sest neid rünnakuid on võimalik ja isegi kohustuslik täiendada käsutada oleva automaatrelvade tulega ja soomusjõududega. Ka jälitamisel ratsarünnak võimaldab kiirema ja parema tulemuse kui tegevus jalastunult ja tulistamine.

Allakriipsutamist väärib eeskirja sisuline ülesehitamine. Puhtrivilise tegevuse kõrval on esile toodud ka vastava üksuse lahinguline tegevus. See lihtsustab eeskirja käsitlemist ja säästab aega.

Keelelisi küsimusi.

Korrektor M. Preast.

Meie ohvitseridest enamik on saanud sõjaväe kõrgemais õppeasutis kaheldamatult hea teadmistepagasi eesti õigekeelsuse alal, kuid meie kirjakeele areng viimaseil aastail on olnud niivõrra kiire, et oma teenistus-alaste kohuste kõrval keeleküsimusiga pidevalt kursis olla on peagu võimatu. Seda enam, et keelemehed veel ikkagi pole suutnud leida omavahel üksmeelt paljudes küsimusis. Võib-olla on selles süüdi ka nn. „Tallinna ja Tartu vaimude“ opositsioon, sest et sakslasist vaimulikke rajas eesti kirjakeele põhja-eesi murdele ja praegusi kirjamehi suurearvuliselt on lõuna-eesi orientatsiooniga; võib-olla on siin mängus ainuüksi kuulus eesti jonn; kuid tõigaks jääb see, et mitmegi sõna nii või nää tarvitamine on jäänud lihtselt maitseasjaks. Elmar Muuk oma „Väikeses õigekeelsus-sõnaraamatus“, mis on praegu õigekeelsuse peamisi alustugesid, on püüdnud astuda küll poolte vahel lepitavaid samme, kuid võib-olla just seetõttu pidanud lubama väga paljusid paralleelvorme, mis jätavad meid teelahkmele.

Seepärast iga trükitoote juures kujuneb oma õigekirjutuslik stiil, mis oleneb mitmesuguseist mõjutustest ja tõekspidamisest. Eriti raske ülesanne lasub siin korrektorite õlul, kui on tegemist perioodilise trükitootega, mille kaastöölise võrk on laialdane. Igaüks ju kaldub tarvitama teatavat isiklikku stiili õigekeelsuse alal ja tarvitab vorme, mis on niisama õiged kui teisedki, kuid hea keelega ajakiri peab pidama silmas ühtlust ja vältima liialdusi ühes või teises suunas. Samuti tuleb sammuda pidevalt ajaga kaasas, heites koli-

kambri iganenut ja halba, võttes asemele uut, kui see osutub sobivaks ja soovitavaks. Ettevaatlikult, sest liigselt neologisme on keelele vahest rohkem kahjuks kui liigselt arhaisme. Peame pöörama tähelepanu heale lauseehitusele, vabanema saksa- ja venepärasusist, kuid lauset vormides ta ei tohi kujuneda valemlikuks ehitiseks, mis on kaotanud mahla. Erandjuhtumel vahel tuleb hüljata isegi ametlikku õigekeelsust, kui see räägib risti vastu meie parima arusaamise kohaselt tavaks kujunenud sõnadele (kompani, pioner, õhkima¹⁾) või kui tunneme, et vormi andmisega ilmsesti on eksitud²⁾.

Kuivõrra muutlikud on õigekeelsuse reeglid ja kuivõrra võib varieeruda „maitse“, sellest saame kujutluse, kui nentida, et kaheksa aasta eest „Sõduris“ ilmunud kirjutises „Meie pattudest keele vastu“³⁾ toodud 40-st peabkirjutama-näitest nüüd 25 protsenti tarvitame teisiti.

Alles hiljuti „Sõdur“ võttis tarvitusele toonases kirjutises soovitatud *täppis* ja *soodus* (seega ka *lihtis* ja *moodis*) asemel *täpne*, *soodne*, *lihtne* ja *moodne*, mis on rohkem rahvapärased ja ka VÕS-s täielikult lubatavad. Juba seepärastki, et neid sõnu lugedes keegi niikuinii ei häälda neid kolm a n d a s vältes, nagu see oleks õige, vaid ikka täpis jne. Miks peaksime siis end petma?

¹⁾ VÕS-u (Väikese õigekeelsus-sõnaraamatu) järgi õhkima tähendab ükslugu õhkama, meie tarvitame aga seda õhkulaskmise tähenduses.

²⁾ VÕS-s esineva laudlina asemel peaks olema laualina, sest lina ei ole valmistatud lauast.

³⁾ Vt. „Sõdur“ nr. 17—18 1930.

Olgu juhitud tähelepanu vaid sellele, et *täpne, soodne, lihtne* ja *moodne* käänduvad nagu *raudne*, seega omastavas käändes — *täpse, soodse, lihtse* ja *moodse*.

Teise uudusena tarvitame nüüd *sellane*, mis küll VÕS-s on antud nurkklaambris, kuid kõlaliseltsil on ilusam kui *selline* (meistrine?) ja tarvitusel teisteski ajakirjades (näiteks „Varamus“).

Veel oleme võtnud järjekindlalt tarvitusele *omama* asemel *evima*, et eraldada seda segavaist sõnust *oma, omand, omane* ja *omandama*.

Väldime pikkade ja halvakõlaliste *-nikkude, -mikkude, -likkude, -ndikkude* ja *-stikkude* tarvitamist, kuna lühem *-ike* lõpp juba paar aastat on fikseeritud ka ametlikult.⁴⁾

Paralleelvormidest tarvitame veel: *mõtelda* pro *mõelda*, *ütelda* pro *öelda*, *võimast* pro *võimsat*, *seevõrra* pro *sedavõrd*, *niivõrra* pro *niivõrd*, *seepärast* pro *sellepärast*, *kõigi* pro *kõikide*, *teotsema* pro *tegutsema*.

Niipalju olgu üteldud mõningaist valikuasjust, et nüüd siirduda keelendite juurde, mille nii või teisiti tarvitamine on juba eksimine õigekeelsuse nõuete vastu.

Ma olen teinud viimase poolaasta jooksul pidevalt ülestähendusi „Sõduri“ käsikirjades esinevatest patustustest ja eksimustest õigekeelsuse vastu. Piiratud ruumi tõttu olen sunnitud loobuma eriti aga just lauseehituse vigadest, milledest vaid paar näidet.

Lause ... viimasest olla saksa väed seepärast lahkuma käsutatud, et ... on õige nii: ... viimasest saksa väed olevat käsutatud lahkuma seepärast, et ...

Millised tuleksid, nagu näitavad kogemused, ehitada ... on õige nii: millised tuleks ehitada, nagu kogemused näitavad ...

Märklehed saadavad inglased igale meeskonnale ... on õige nii: inglased saadavad märklehed ...

Paljudes lausetes ekslikult on välditud abisõnu, pidades nähtavasti neid saksapärasuseks. Eriti tegija-adverbiaali väljendamiseks, kus on tarvitatud *lt*-lõppu.

Hoida enda käes tankidelt vallutatud punkte (pro tankide poolt); laskuritelt seljaskantav varustis; viimastelt vallutatud punktid; rännakukolonnii saatmine oma lennukill. Laused, mis viivad valearusaamisele.

Keeleveteraan mag. J. Aavik soovitas omal ajal sellase tegija-adverbiaali väljendamiseks isegi uut käänat agentaali, mille lõpp oluiks *-n* (*tankiden* vallutatud) ja A. Nei soovitas sel puhul eksessiivi, mille lõpp

oluiks *-nt* (*tankident* vallutatud⁵⁾). Need soovitusel kahjuks pole leidnud aga tege-likku teostamist ja seepärast peame siiski tarvitama abisõnu, kuigi sageli needki võimaldavad valestimõistmisi.

Kuid ka lausest välja jäetud on võib mõjuda segavalt. Näiteks: *need, kes soovitud endale* ja *need, kes on soovinud endale*. Esimene kõrvallause on kahtleva kõneviisi minevikus ja teine kõrvallause kindla kõneviisi täisminevikus.

Mõnikord kaldutakse liigest viisakusest kindlast kõneviisist ka tingivasse kõneviisi: *järgnevalt tahaksin käsitleda* (aga ei suuda?); *käesolev artikkel tahaks kirjeldada* (aga ei õnnestu?).

Üldiselt eesti keeles sõnade järjekord lauses on võrdlemisi vaba ja olenev loogilisest rõhutamisest⁶⁾, kuid tuleb hoolitseda, et see loogiline rõhutamine oleks õiges kohas ja et lause oleks vaba saksapärasusest (verb lause lõpus) ja ka venepärasusest (prädikaatverb lause alguses enne subjekti).

Kuid germanismideks tuleb pida ka sellaseid väljendeid nagu: *lahingulennuk osutus mitte küllalt tõhusaks* pro: *lennuk osutus tõhutuks* (unustatakse, et meil mitte asendamiseks on olemas *-matu* ja *-tu* lõpp!); *sai valitud* pro: *valiti* (seevastu *saab valitud* mõningatel puhkudel ei ole välditav); *see töö ei olnud kerge* pro: *see töö ei olnud kerge* (kaksikeitus pole kunagi eestipärane).

Russitsismidest mainitagu sõnade asemel kirjamärke. Nimelt mõttejoont seal, kus teda eesti keeles ei ole vaja: *üks siin, teine — seal*; *mis eriti väärib rõhutamist, on — suurtükivägi*.

Raske pätkel lauses on sihitis, mille ümber keelemehed praegugi peavad vaidlusi. Näiteks Eesti Akadeemilise Emakeele Seltsi ringkonnas oli poleemikat selle üle, kumb on õigem „Meie isa“ palves, kas *meie igapäevane leib anna meile tänapäev*, või *meie igapäevast leiba*.

Üldise juhisenä võiks ütelda niipalju, et ametliku keele järgi *evima* nõuab osasihitist, et osasihitist märgib kestvust ja et osasihitist tarvitatakse eitavas kõnes.

Enne üksikute sõnade õigekeelsuse arutamisele asumist, olgu siinkohal tähendatud, et võrdluse puhul *kui ees koma* ei ole tarvis. Näiteks lause: ... *veel parem kui*

⁴⁾ Eesti Kirjanduse Seltsi keeleteoimkonna otsus 8. 06. 1936.

⁵⁾ J. Aaviku Keeleline käsiraamat.

⁶⁾ Väike Entsüklopeedia 2. vihk, lk. 301.

veevärk on põhjavette ulatuv toru. Mõtel-
dud on siin nii, et põhjavette ulatuv toru on
parem kui veevärk. Kui paneksime siin aga
kui ette koma, siis mõte on sellane, et on pa-
rem, kui veevärgiks on põhjavette ulatuv
toru.

Samuti on asjatud komad siin lauses:
*see asjaolu nõuab, eriti sideüksustes, varus-
tise täiendamist.*

Sõna *des* tuleb teha vahet *oma* ja
enda vahel. *Oma* on omadussõna ja *enda*
on ise omastav kääne. Seega: ma ostan *en-
dale* mütsi ja siis mul on *oma* müts.

Ehk tarvitatakse ainult siis, kui on tege-
mist identse asjaga; *või* märgib vastandit,
erinevust, valikut.

Ülespidamine tähendab käitumist ja
ülalpidamine elatamist.

Järgi tähendab kohaselt, *järel* vastab kü-
simusele *kus* ja teda tarvitatakse ka ajali-
ses mõistes (järelvanker, järeltulija), muil
juhtumel tarvitatakse *järele*.

Ajalises mõistes tuleb tarvitada *pärast*,
mitte peale, pärast, järele, pärast, järele.

Mitte *mööda* metsäärt, vaid *piki* metsa-
äärt, sest *mööda* tähendaks siin metsääre
peal. Kuid *maad mööda* ja *merd mööda* ehk
ka *maisi* ja *meritsi*.

Viimane ja *viimne* on eritähenduslikud.
Viimne on absoluutselt viimne ses sarjas.

Puh! ja *vale* kirjutatakse kokku neile
järgnevate sõnadega.

*Suhtuma sellesse, võrduma sellega, sarn-
lema sellega, teadlik sellest, arvestama seda,
põhjenema sellel.*

Sisseütleva käände *-sse* lõppu ei *või*
kerget käel ära jätta mitmesilbilistel sõna-
del. Lubatav on see ainult *l i n n a d e* ni-
mede ja järgneva 14 sõna juures: *põrgu,
taevas, lasku, kamber, kirik, korter, pagas,
rake, riie, teater, vabrik, vaksal, vanker,
voodi*. Ta sõitis Ameerika on aga *vale*.

Tähenduslikud vahed on sõnadel *vanus*
(iga) ja *vanadus, pingutama* (ponnistama)

ja *pinguldama* (pingule tõmbama), *vara* ja
varandus (aare), *peagu* (mitte peaaegu) ja
pea (ruttu), *natuke* (pisut) ja *vähe*, *kestus*
(vältus) ja *kestvus* (pikaajalisus), *käsitama*,
käsittelema (mingit ainet arutama, sellega
tegemist tegema) ja *käsitsema* (ümber käi-
ma, kätega käitlema), *eri ülesanded* (lahku-
minevad ülesanded) ja *eriülesanded* (spet-
siaalsed ülesanded).

Jalastuma tähendab jalameheks hakka-
ma, *jalastama* tähendab jalastuma panema;
jalustuma ja *jalustama* on aga väärad. See-
ga ka *jalastunud* jagu, mitte *jalustud* jagu.

Õige on *kõlblik* ehk *kõlvuline*, mitte *kõl-
bulik*, *kõlvulik*; *standardide*, mitte *standar-
tide*; *velsker* — *velskri*, mitte *velskeri*; *sum-
mutama*, mitte *sumbutama*; *retkede*, mitte
retkete; *painutama*, mitte *paenutama*; *ütlus*,
mitte *ütelus*; *malev*, mitte *maleva*; *rikneb*,
mitte *rikeneb*; *rikkis*, mitte *rikkes*; *igasugu-
seid*, mitte *igasugu*; *värbama*, *värvata*, *vär-
vanud*; *juurde*, *keelde*; *andnud*.

Eriti tähtis on ühtlus sõjaväelisel-
tes oskussõnades, kas *või* juba seepä-
rastki, et on tulnud ette juhtumeid, kus
oskussõna esineb tekstis ühtemoodi ja skee-
mil teistmoodi. Näiteks lühendid *rk* ja *kk*
ning *r-klp.* ja *k-klp.*

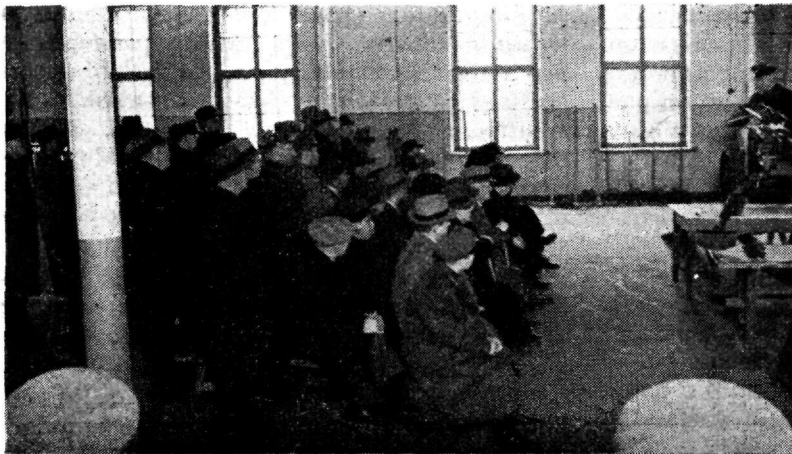
Lõppeks olgu toodud sooviavaldus *i*-mit-
muse tarvitamiseks (mag. J. Aaviku nõuande
kohaselt) nende sõnade puhul, mis a) lõpek-
sid diftongiliselt *-ail*, *eil*, *-uil*; b) eviksid
lõppu *-lasil*; c) *gümnaasiumi*-tüüpi laen-
sõnus: *ohvitseri*, *kapitale*; d) omadussõna-
del neil võimalikel juhtumel, kui nimisõ-
na nende järel on *i*-mitmuses.

Samuti on soovitatav tarvitada kahesõna-
liste kokku *hoidma*, *ära hoidma*, *alal hoid-
ma*, *välja kannatama*, *ümber töötama* ase-
mel *säästma*, *vältima*, *säilitama*, *taluma*,
töötlemata; talitades analoogiliselt teistegi
sellaste väljendite puhul, kui on võimalik
neid asendada üksiksõnaga.

Sõjavägede Staabi reservohvitseride sektsiooni õppetööst.

Sõjavägede Staabi reservohvitseride sekt-
sioon suhteliselt teiste reservohvitseride
sektsoonidega on väga erinev oma koossei-
sult, sest temasse kuulub reservohvitseri
mitmesugustest väeliikidest, nagu: jalaväe-
lasi, suurtükiväelasi, ratsaväelasi, inseneri-

väelasi jne. Ühe sõnaga, siin on esindatud
peagu kõik väeliigid. Peale kutsealase kuu-
luvuse mitmekesisuse on siin liikmeid peale
reservis olevate ka *eru*-ohvitseri, kelle va-
nusevahe on suhteliselt kõikuv. Kõik see
erinev ja mitmekesine reservohvitseride

Loeng 47-mm tt-kahuri materjalosast Sv. Õppeasutiste aulas.

koosseis veeretab õppuste teostajale ette vägagi suuri raskusi. Õppusi oleks soovitatav õieti ju korraldada nii, et reservohvitserid igaüks saaks end täiendada ja edasi arendada oma väeliigi alal või alal, millisele ta asub mobilisatsiooni korral. Seda saab teha aga parimini vastava väeliigi juures, kus selleks on võimalused — õppeabinõud, ruumid, relvad jne.

Õppetöö teostamise juures tuli võidelda kõigi nende raskustega ja valida õppeaineiks niisuguseid aineid ja teemasid, mis olid huvitavad kõigi väeliikide reservohvitseridele. Vastavalt sellele koostati ka õppekava. Kui eelmisel aastal õppus kandis rohkem informatsioonilist laadi, siis käesoleva aasta õppetöös peaõppeabinõuks valiti g-asjandus, mida res.-ohvitseride sektsiooni liikmed omandasid nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt ja niisuguse põhjalikkusega, et selle juurde pole vajalik niipea või üldsegi tagasi pöörduda. Peale selle teostati taktikalisi õppusi vastavas juhendis ettenähtud ulatuses, samuti loenguid mitmesugusel alal. KS ohvitseride väitekirjade ettekannetest osavõtt on reservohvitseridele vabatahtlik.

Osavõtt õppustest oli üsna elav, eriti kui silmas pidada, et paljud Sõjavägede Staabi reservohvitseride sektsiooni liikmed on seotud teenistusalaste ülesannetega, mis ei anna aega sektsiooni õppetööst osa võtta.

Kuid sellele vaatamata täitis Sõjavägede Staabi reservohvitseride sektsioonist 29 ohvitseri „Juhend reservlastele riigi üldkasutatavatel liiklemisvahenditel sõidusoodustuse andmiseks“ tingimused ja sai kätte vastavad tunnistused üheks aastaks.

Käesoleval sügisel väljaspool korralisi õppusi sektsioonil on võimalus osa võtta koos Tallinnas asuvate teiste reservohvitseride sektsioonidega ekskursionidest merejõududesse, tutvumiseks allveelaevade ja merekindlustega. Reserv-

ohvitseride keskjuhatuse sellekohasele soovivaldusele Sõjavägede Ülemjuhataja tuli vastu ja lubas neid õppe-eesmärgil ettevõetavaid ekskursionid eespoolnimetatud kohtadesse ette võtta, samuti lubas kasutada sõiduks tasuta vastavat mereväelaeva. Ekskursionid toimuvad septembri-oktoobrikuu pühapäevadel. Täpne päev määratakse kindlaks hiljem.

Üldiselt tuleb olla Sõjavägede Staabi reservohvitseride 1937/38. õppeaasta töötulemustega täiesti rahul. Õppetöö edukaks teostamiseks on väga suurel määral kaasa aidanud sektsiooni juhatus, kuhu kuuluvad juhatuses esimehena praegune Kohtuminister reservkapten A. Assor, liikmetena res.-major V. Fiskar, res.-kapten A. Terras, res.-kapten F. Tannebaum VR II/3, res.-kapten V. Arak VR I/3 ja res.-kapten A. Randveer.

L.

47-mm tt-kahuriga õppusel Sv. Õppeasutiste õppeplatsil.

Püss ja kuulipilduja õhukaitserelvana Hispaania kodusõjas.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. nr. 89 ja 93 — 1938. a.)

Lennuväge kasutatakse Hispaania kodusõjas mõlema sõdiva poole juures võrdlemisi laialdaselt. Eriti aktiivseks on seni osutunud valitsusvastaste rünnakulennuvägi, sundides valitsusväelastel õhukaitse organiseerimisel võtma tarvitusele kõiki võimalikke abinõusid. Siin on kogemuste põhjal selgunud, et organiseeritud jalaväe tuli esineb tõhusa õhukaitsevahendina maaväe vahetul õhukaitisel. Püssi, kk, rk ja ja õk-kuulipilduja tuli osutus eriti tõhusaks väikestel kõrgustel teotsevate lennukitega, kusjuures püssitulel praktiliseks mõjuvtule ulatuseks on välja kujunenud kaugused kuni 400 meetrini, rk ja kk tulel kuni 800 m ja õk-klp tulel kuni 1500 meetrini. Sellastel kõrgustel ongi teotse- nud Hispaania kodusõjas tavaliselt rünnakulennuvägi, kuid mõnel juhtumil ka kiired, suure manöövrivõimega kahemootorilised pommitajad. Rünnakulennukitena on seni kasutatud peamiselt hävitajaid.

Sõja alates valitsusväelaste jalaväeüksused ei osanud ära kasutada küllaldase tõhususega oma käsutuses olevate relvade tuld võitluses vastase lennukitega. Kuigi üksikutel juhtumitel võeti vastase lennukid tule alla, siiski tagajärjed olid halva organiseerimise ja ka puudulike sihtimisvahendite tõttu väga nõrgad, mistõttu jalavägi oli sunnitud otsima endale kaitset looduslike ja kunstlike esemete varjus. Peagi kuulipildujad varustati küll vajalike sihtimisvahenditega, kuid siis selgus, et vanad maalmasõjaaegsed rõngassihikud polnud kohandatud moodsete lennukite kiirustele. Hispaanias teotses moodseid rünnakulennukeid, mille kiirus 60—120 m/sek., kuna kasutada olevad maailmasõjaaegsed sihikud olid aga konstrueeritud lennukite tulistamiseks, mille kiirus 30—70 m/sek. Kogemustel selgus, et edukaks tulistamiseks tuleb ette näha ka teatavat kiiruse kõikumist, et võimaldada täpse tule alla võtta kõiki mõjuvtule piirkonda ilmuvaid vastase lennukeid, mispärast õk-klp sihik peab olema konstrueeritud tulistamiseks kiirustel 60, 80, 100 ja 120 m/sek. Kuid need ar-

vud pole veel lõplikud, sest juba nüüd teotseb Hispaanias lennukeid, mille kiirus pikeerides on 120—130 m/sek.

Kohtadel, kus jalavägi oli organiseeritud õk-tule, valitsusvastased lõpetasid oma õhurünnakud, kuna seal, kus sellane tuli puudus, või oli halvasti organiseeritud, valitsusvastaste rünnakulennukid teotsesid karistamatult. Seal jalaväelased olid sunnitud otsima varjeid ning nende tuli maavastase vastu muutus tõhutumaks, mida tihti kasutasid valitsusvastased oma pealetungil.

Selgus, et püssituli suudab anda õhukaitisel tagajärgi vaid siis, kui tulistatakse vähemalt jagude kaupa üksikute tulelöö- kidega, vastavate ülemate juhtimisel, kes määravad kindlaks sihiku ja ettesihtimis- kauguse. Vaba üksiktuli olevat tõhus vaid üksikute täpsusküttide juures. Kuulipildujad tulistavat vahetult üksikute relvade kaupa.

On iseloomustav, et valitsusvastaste lennukeid on tulistatud alla peamiselt momendil, kui need on lõpetanud pikeerimise ning läinud üle tõusvale äralennule. Mõned on sellest teinud ebaõige järelduse, nagu oleks jalaväerelvade tuli kõige tõhusam momendil, millal lennuk pikeerivalt lennult läheb üle tõusvale äralennule. See pole õige. On teada, et kõige suuremat rõhumist tuleb lennuki osadel välja kannatada üle minnes pikeerivast asendist tõusvasse. Seepärast lennuk võib olla saanud juba otsustava tabamuse pikeerimise ajal, kuid ta tuleb alla vaid momendil, mil läheb üle pikeerivast asendist tõusvasse, s. o. ajal, millal lennuki osadel la- sub suurim rõhumine.

Jalaväe õhukaitsetule tõhustamiseks tuleb varustada vastavaid relvi ka helklaskemoonaga, et oleks võimalus jälgida tule täpsust ja teha vastavaid parandusi.

Tulistades vastase lennukeid tavaliste, maapealsete märkide tulistamiseks määratud sihikutega, on hädavajalik õieti kindlaks määrata ettesihitavat kaugust. Selleks osutusid kõige kohasemaks vastavad tabelid, mis koostatud iga lennukitüübi ja

relva (püssi, klp) jaoks eraldi (püssidel kuni 400 m, klp kuni 800 m). Tabeli koostamiseks peab teadma antud lennuki kiirust, kere pikkust, kaugust lennukini ja kuuli lennuaega sellele kaugusele.

Et ettesihtimise kaugust määratakse kindlaks silmamõõdu järgi, kus paratamatult tekivad teatavad vead, siis väljaarvestatud lennuki kerepikkusi ümmardatakse alati täisarvudeni. Täisarve on kergem meeles pidada ning, võttes arvesse teatavaid sihtimisvigu ja kuuli hajumist, ei ole suuremat täpsust sel alal vajagi. Väiksemaid ettesihtimisühikuid kui terveid lennuki kerepikkusi võib ette tulla vaid tulistades väikestelt kaugustelt aeglaselt lendavaid raskeid pommitajaid, kuid sellaseid juhtumeid tuleb ette väga harva.

Tulistades kuulipildujatest peab üks number alatiselt seadma sihikut, kuna teise numbri ülesandeks on ettesihtimissuuruse kindlaksmääramine. Et kaugused määrgini muutuvad kiiresti, siis sõdurid peavad teadma ettesihtimise kaugusi peast. Tabelite kasutamiseks tulistamise ajal puudub aeg. Neid koostatakse vaid vastavateks õppusteks.

Ettesihtimistabelid on kõlblikud igas suunas lendavate lennukite tulistamiseks. Kui lennuk lendab laskuri suhtes suurema või väiksema nurga all kui 90°, siis lennuki pikkuse projektsioon näib laskurile ka vastavalt lühemana. Sel juhtumil väheneb proportsionaalselt ka ettesihtimisnurk.

Nagu juba eespool tähendatud, loetakse püssikaliibrilise õk-klp mõjuvaks tulelatuses 1500 meetrit, kuid tegelikult tõhusaid tagajärgi saavatakse vaid kaugustel kuni 1000 m.

Valitsusväelaste juures on kasutamisel mitmesuguseid süsteeme õk-kuulipildujaid. Kogemused tõestasid, et autodele monteeritud mitmeraudne õk-klp on vähe kohane kasutamiseks esijärgupataljonide õhukaitseks, kujutades endast liiga suurt märki vastase relvadele. Palju kohasemaks esijärgupataljonide õhukaitseks on osutunud tavalised, üksikud või erilistel juhtumitel ka mitmeraudsed autodele monteerimata õk-kuulipildujad.

Mitmeraudseid, autodele monteeritud õk-kuulipildujaid kasutatakse seevastu suure eduga rännakute, puhkuse, väli- ja õk-suurtükiväe positsioonide, aerodroomide ja teiste sügavas tagalas asuvate esemete aktiivse õhukaitse tugevdamiseks. Eriti suurt tähtsust evivad aga õk-kuulipildujad vägede tagala õhukaitseks, sest otsustavate operatsioonide ajal vastase rännakulennu-

vägi suundub peamiselt tagalaasutistele ning püüab takistada selle korralikku funktsioneerimist. Nii näiteks k. a. jaanuaris Terueli operatsiooni ajal valitsusvastaste rännakulennukid ründasid Teruel, Sagunto teel peagu igat vastase üksikut autot.

Õk-kuulipildujaid kasutatakse samuti suure eduga sügavas tagalas — üksikute esemete õhukaitseks, sest on tulnud ette juhtumeid, kus valitsusvastaste pommitajad, püüdes hoiduda õk-suurtükiväe tulest, on teostanud õhukallaletunge väikestelt kaugustelt. Tagala õhukaitseks evivad autodele monteeritud õk-klpd suurt tähtsust peamiselt seetõttu, et neid on võimalus olukorra muutudes paisata ühest rajoonist teise.

Lõpeks autor rõhutab, et õhumärkide tulistamist püssidest ja kuulipildujatest tuleb õpetada kõigis relvaliikides, mille relvastuse hulka need relvad kuuluvad, sest üksuste ülemad ei tohi unustada seda, et väga tihti tuleb neil oma abinõudega tõrjuda tagasi rännakulennuväe kallaletunge, lootmata oma lennuväe, õk-suurtükiväe ja õk-kuulipildujate abile. **v.**

INGLISMAA.

„The Army Quarterly“, aprill 1938.

Jaapanlaste karistusekspeditsioon Hiinasse. R. Leurqin. — Võitlus Kaug-Idas toimub hoopis omapärastes, Euroopa oludele mittevastavates tingimustes. Jaapani sõjalised jõud Hiinas on küll suured, kuid nad opereerivad peamiselt üksikute gruppidega (1—2 brig) raudteede või tähtsamate maanteede suundades, tihti omavahelise sidemeta, olles eraldatud üksteisest kaugel vahemaaga. Ühe sellase grupi tegevust autor kirjeldab kokkuvõttes järgmiselt. Grupp oli jälitamas vastast, milleks oli ette nähtud 45-km rännak (eelmise päeva rännak 57 km). Varsti pärast väljaastumist tuli läbistada soine ning pehme 150 m lai maariba. See oli meeskonnale väga kurnav ja nõudis ligi tundi aega. Kuid selle asemel, et sõduritele pärast niisugust erakordset jõupingutust puhkust anda, käsutati üksused viivitamata kiirmarsiga edasi. Mahajääjaid seejuures ei olnud. Kui autor avaldas selle üle imestust, tähendanud rügel, et sõdurid tahavad jõuda rännaku sihtpunkti tingimata enne, kui sinna saabuval naabergrupi mehed. Sellast sportlikku vaimu lahinguliste ülesannete täitmisel autor on võinud tähele panna ka teistes väeosades. Kõrge rännaku-

Sõjaväeametnik

Vilhelm Madi 50-aastane.

Auto-Tangirügemendis üleajateenijana teeniv sõjaväeametnik Vilhelm Madi sai 12. sept. s. a. 50-aastaseks.

Juubilar on pärit Tartumaalt Alatskivi vallast. Sündinud 12. septembril 1888. Vene sõjaväkke võeti maailmasõja ajal 17. septembril 1915. Teenis Põhjarindel Hüdrotehnika osakonnas ja väeosa staabis ametnikuna.

Eesti sõjaväkke astus detsembrikuus 1918. Teenis suurtüki- ja laskemoonalao ülemana ning laovalitseja abina; pärast Vabadussõda Piiripolitseis kontrolörina. Auto-Tangirügemendis teenib juubilar 1. augustist 1923 alates.

Juubilari tuntakse kui vilunud, vastutulelikku ja kohusetruud töömeest; kes on võitnud kõigi kaasteenijate lugupidamise.

Sv-ametnik V. Madi.

Jätkugu juubilaril veel kauaks tervist ja jõudu edaspidiseks tööks.

kuvõime olenevat heast rahuaegsest tree-ningust, veel enam aga asjaolust, et rännakutel väeosa lipp kantakse kolonni ees. Jumaldatud keisri kujust ammutavat sõdurid lõpmatut moraalset jõudu ning taht ka suurimateks pingutusteks. See on seda rohkem tähelepanu väärt, et toit on enam kui kasin. Ainult üksikud osad evivad välikööki, mida kasutatakse peamiselt veekeetmiseks. Mehe päevane toiduannus on 1/2 nl. riisi ja veidi kuivatatud kartuleid, milliseid enne söömist tulise veega üle kallatakse. Liha, kala, teed jne. ei tarvitata koolera kartusel. Alkohool on kõvasti keelatud. Hea tubakaga varustamine on seevastu küllaldane. Sellane toitmisviis lubab läbi ajada suuremate voorideta ja varustuda kohalikest tagavaradest. Proviandi eest makstakse nõutavat hinda, mis imestab hiina talunikke, kes on harjunud, et neilt võetakse maksuta. See olevat ka üheks põhjuseks, mis pärast Hiina tsiviilelanikkond ei avalda jaapanlastele vastupanu, vaid näitab üles nende nagu iga teiseigi võõra suhtes täielist ükskõiksust. Autor teab küllalt juhtumeid, kus linnaelanikud hiinlased võtsid sissemarssivaid jaapanlasi vastu magus naeratus huultel ja jaapani lipud käes.

Teiseks jaapani sõduri iseäralduseks on oma relvade eest hoolitsemine. Korterisse asunud jaapani sõdur tavaliselt kõigepealt peseb ennast korralikult puhtaks — hiin-

laste suureks hirmuks, kes kardavad vett — ja siis asub kohe oma relvade kordaseadmisele, puhastades ning õlitades metallosi ja poleerides erilise pehme riidela-piga puuosi, nii et kõik otse hiilgab puh-tusest. Samal ajal ohvitserid, pannud sel-ga oma kimonod, puhastavad mõõku, kus-juures suud seotakse kinni taskurätiga, et väljahingamisest tekki-aur ei tumestaks tera läiget. Lõppeks pühitakse terad üle peente siidrättidega. Relvade puhastami-se ajal, mis näib olevat jaapanlastele min-giks rituaaliks, valitseb tavaliselt pühalik vaikus.

Pekingis autor kohtas n-leintanti, kelle mõök oli uhkuseks kogu rügemendile, kuna selle tera teati olevat teeninud jaapani sõ-javäge isalt pojale üleandmisega juba 600 aasta vältel. 5 000—10 000 fr. ohvitseri mõõga eest polevat sugugi harulduseks ja selle hankimiseks noored ohvitserid tihti sattuvat võlgadesse, sest palgad on neil väikesed.

Jaapani sõjavägi üldiselt kannatab ak-tiivteenistuse ohvitseride puuduse all. 1920. a. sõjakool suleti ohvrina desarmeerimise altarile ja avati uuesti alles 1937. a. Tokios suurepärase majas, kus üksi klassiruumi-de arv ulatub 120-ni. Kadettide käsutada on tall 900 ratsahobusega. Kool laseb iga aasta välja kaugelt üle 1000 noore ohvitseri. Pärast 24-kuist õppekursust kadetid ülendatakse kapraliteks, lähetatakse 5

kuuks väeosadesse, kust nad astuvad 22 kuuks sõjakolledži. Pärast selle lõpetamist õpilased ülendatakse aspirant-ohvitserideks ja saadetakse väeosadesse, kus nad kolme kuu möödudes kõrgendatakse n-leitnantideks palgaga 60 jeeni kuus. Eriala ohvitseri valmistatakse ette Polütehnilises Kollidžis ja andekamaid — Tokio ülikoolis, kust nad väljuvad sõjaväeinseneridena. Siiski jaapani ohvitseri sõjatehnilised oskused autori arvates ei küüni näiteks inglise ohvitseri tasemeni. Kuid see kompenseeruvad suurel määral jaapani ohvitseri kõrge moraaliga ja võitlustahtega. Jaapani ohvitser on suurepäraseks sõdurite eestvedajaks, kuid lahingus ta enamasti ei suuda jääda seisukorra peremeheks. Võitlusjoovastuses ta tormab edasi oma meeste ees, ilma et püüaks kainete kaalutluste järgi lahingut juhtida, nagu seda nõuab olukord. Tatungi lähedal nägi autor monumenti, mis oli püstitatud komandör Tomi auks. See ohvitser sai lahingus raskesti haavata ja evakueeriti. Pärast tervenemist ta tulnud tagasi lahinguväljale, kus teinud endale harakiri, arvates, et on talitanud autult, jättes maha oma mehed kesk lahingumõllu (kuigi see sündis tema tahtmise vastu). Kalagani lähedal mõned jaapani ohvitserid palusid autorit saata neid palverännakul kohale, kus nende Tokio sõbrad paar kuud varem, olles ümber piiratud tugevamast vastasest, tegid endile harakiri; 32 sõdurit järgnes samas oma juhtide eeskujule. Need näited iseloomustavad jaapani ohvitseri arusaamist autundest. Jaapanlane on rohkem vapper võitleja kui distsiplineeritud sõdur. Lahingus ta kaotab kergesti enesevalitsemise ja surmapõlgusega kipub käitsivõitlusse. Hästi distsiplineeritud ja relvastatud vastase juures võib sellane ürgjõuline rünnak lõppeda hirmsa tapmisega. Autor ise näinud, kuidas ühes lahingus (Tchov'i juures) jaapanlased ründasid hiinlasi paljastatud mõõkadega ja täakidega nagu Suvorovi päevil. Jalaväe eeskujust kaasa kistud, tormas ka suurtükivägi ühes kogu oma materjalosaga edasi lahingumõllu; loomulikult läksid siis segi kõik tuleplaanid ja jalaväe toetusest suurtükiväega ei võinud olla juttugi. Seetõttu suurtükiväe kaotused lahingus on harilikult suhteliselt palju suuremad kui jalaväes. Niisugused massirünnakud oleksid ehk õigesti sellase vastase juures, nagu seda on halvasti organiseeritud, veel halvemini relvastatud ja väljaõpetatud hiinlased, kuid autori tähelepanekute järgi lahinguhüsteeria on jaapanlastele mitte meetodiks

vaid traditsiooniks. Kahtlemata avalduvad siin vanade samuraide feodaalkorra mõjud. Jaapani sõjavägi loeb ennast mitte riigi ja rahva, vaid ainuüksi keisri teenistuses olevaks ning seetõttu tema jumaliku tahte ainsaks väljendajaks. See asjaolu on meelitanud sõjaväge laskuma poliitikasse. Samal ajal kui Euroopa sõjaväed on õiguse, korra ja eraomanduse kaitsjaks, on jaapani sõjaväes märgata kõva kommunistlikku vaimu, mis nõuab eraomanduse jaotamist, arvab autor. Seega siis nii rahu kui ka sõja ajal jaapani sõdur laseb ennast juhtida tunnetest ja see on tema nõrkuseks.

Ludendorff. „Archimedes“. — Autori arvates suurte väejuhtide hulgas pole teist, keda saaks võrrelda Ludendorffiga v. a. Falkenhain. Foch juhtis küll ka „miljonilisi armeesid“, kuid seejuures ta oli tegev ainult ühel rindel, tema staap oli koguni väike, sest alluvaid rahvusarmeesid juhtisid igas suhtes nende ülemjuhatajad, ja lõpuks oma tegevuses Foch võis toetuda tugevatele riigivalitsustele, keda juhtisid isikud, nagu seda oli näiteks Clemenceau. Seevastu Ludendorff nagu Falkenhaingi pidi juhatama sõjalisi operatsioone korraga neljal rindel, kusjuures nad mõlemad samal ajal olid veel ühel või teisel kujul seotud sõjaministeeriumi juhtimisega, eriti mis puutub keerulisse ning raskesse varustamisalasse. Lõpuks mõlemad olude sunnil pidid end segama riigi sise- ja välispoliitilistesse küsimustesse. Samal ajal kui Foch peamiselt tegeles kõrge strateegiaga, lasus sõja läbiviimise kogu ulatuses ainult Ludendorffi õlgadel. Autor kahtleb siiski Ludendorffi strateegilistes võimetes, sest enamik tema poolt läbiviidud operatsioone lõppes ainult taktikalise eduga.

Erakordselt andekas, suurte sõjatehniliste teadmistega ja hea organiseerimisvõimega preisi ohvitser, kes kaotas ainult seepärast, et tal puudus täielikult üldine kultuur ning kõige selle tundmine, mis asub väljaspool Saksamaa piire, nii ütleb autor Ludendorffi kohta. Falkenhain oleks kahtlemata saavutanud rohkem juba seepärast, et ta tundis teiste rahvaste elu-olu ja oli kaugel arvamusest, et saksa sõdur võrreldes oma vastasega evib mingit erakordset lahinguväärtust. Vastase alahindamine, see oli Ludendorffi üheks suuremaks puuduseks. Muidugi on see puudus omane enamikule noortest juhtidest, arvab autor.

Rünnak sisseimbumise teel... Koltn. R. L. Sherbrooke. — Tule võimsuse juures tänapäeva lahingus rünnaku sooritamine

üksteisele järgnevate ahelikega ei ole enam otstarbekohane. Ahelikud on alati heaks märgiks kaitsja kuulipildujatele ning tavaliselt kannavad suuri kaotusi. Rünnak tuleks teostada väikeste gruppidega (jagu, rühm, tarbekorral kolonnis), millised, kasutades maastikku, evivad pikist ja hästinähtavaist ahelikest rohkem võimalusi varjatult läheneda vastase positsioonile, ootamatult tema kallale langeda ja positsiooni sisse tungida. Sissetunginud osadele suunatakse kiiresti järele varusid, kes siis tehtud auku laiendavad ning süvendavad kuni vastase positsiooni täieliku läbimurdmiseni.

Kk.

Sõjaväelisi teateid välisriikidest.

Sveitsi jalaväekahurist ja miinipildujast.

Sveitsi jalaväe iga pataljoni koosseisus on nn. staabikompani, milles on 2 miinipilduja- ja 1 kahurirühm. Miinipildujarühmas on 2 81-mm M1933 miinipildujat ja 1 allohv., 10 sõdurit, 3 hobust ja 3 veokit. Kahurirühmas on 2 47-mm M31 jalaväekahurit ja 1 allohvitser, 10 sõdurit, 3 hobust ja 2 veokit. Peale relvade meeskonna igas rühmas on veel rühmaüleml (ohvitser), 2 allohvitseri, 3—4 sõdurit ja 2 jalgratast.

Miinipilduja tähtsamad andmed on järgmised:

- miinipilduja kaal 60 kg,
- miini kaal 3,3 kg ja 6,6 kg,
- 7 laengut,
- tõstenurk 45° kuni 85° ,
- maksimaalne laskeulatus 3000 m,
- laskekiirus kuni 20 lasku minutis.

Miinid on varustatud hetk- ja viitsüütajaga. Kergemiini killutegevus ulatub 10—20 m kaugusele ümber lõhkemiskoha. Miinipildujat veetakse inimjõul 3 osas ja 18—21 kg, hobusel või kahe rattaga kaarikul.

47-mm jalaväekahuri tähtsamad andmed on järgmised:

- lahingukaal (ilma ratasteta) 235 kg,
- soomusgranaadi kaal 2,4 kg,
- killutegevusega ehk nn. pika gr kaal 1,75 kg,
- tõstenurk —10° kuni +55° ,
- horisontaalne laskevõli 850 tuh,
- praktiline laskeulatus 5000 m,
- praktiline laskekiirus 12—15 lasku minutis,
- soomusgranaat läbib 1000 m kaugusel 30 mm paksuse soomuse;

— killutegevusega granaadi killud turmavad 20 m raadiusel. (Oberstleutnant K. Brunner. Heereskunde der Schweiz. Zürich 1938. ja „Militär-Wochenblatt“ nr. 9 — 26. 08. 38.)

*

Muudatusi inglise sõjaväe relvastises ja organisatsioonis.

Laskurühm varustatakse uue 50-mm granaadipildujaga, mis kaalub 10 kg, teenitakse ühe sõduri poolt ja kasutatakse peamiselt suitsulaskemoonaga laskmiseks. Seega pataljonis on 12 granaadipildujat. Ühtlasi vähendatakse pataljoni staabikompani koosseisus olevate 76-mm miinipildujate arvu 4 miinipildujalt 2 miinipilduja peale.

Kergesuurtükiväe organisatsioonis on tehtud järgmine muudatus. Seni suurtükiväegrupis oli 4 patareid ja 6 suurtükki. Nüüd suurtükiväegrupp jaguneb kahte poolgruppide ja 3 patareid ja 4 suurtükki. Seega uus grupp sarnaneb teiste riikide 2-grupilisele suurtükiväerügemendile ja ta organisatsioon on muutunud painduvamaks. Tuleüksuseks on poolgrupp. Diviisi koosseisus olevate suurtükide arv on endine, s. o. 72 suurtükki. Peale selle diviisi koosseisu kavatakse võtta tt-kahurigrupp, milles 4 patareid ja 12 40-mm tt-kahurit („Artilleristische Rundschau“ nr. 6 — 1938.)

*

Saksamaa õhukaitses.

Saksamaa on organiseerinud endale laiaulatuslikuma ja efektiivsema õhukaitses kui ükski teine riik maailmas. Berliinis asuv välisriikide sõjaväeline vaatlaja arvab, et Saksamaal on praegu 350—500 õk-patareid ehk kokku 1400—2000 õk-kahurit, s. o. iga rivis oleva esijärgu sv-lennuki kohta tuleb üks õk-kahur. Kaliibrilt nad jagunevad 3 liiki: 37-mm, 88-mm ja 105-mm. Enamik 37-mm kahureid on liikuvad — monteeritud veoautole või veetakse veoauto taga. 88-mm ja 105-mm õk-kahurid on harilikult kindlatel positsioonidel maal või sõjalaevadel.

Saksamaa õhukaitses koosneb 4 liiki ühikutest:

- hävituskadrillid väga kiirete masinatega,
  - õk-patareid;
  - helipüüdja- ja helgiheitjapatareid;
  - vaatlus- ja signaliseerimisühikud.
- („The Coast Artillery Journal“ juuliuugustikuu nr. 1938.)

— m.

Sakala Partisanide Ühingu tegevusest suvel 1938.

1. Pärja asetamine Pangevitsa mälestusmärgile.

1935. a. püstitati Pangevitsasse Sakala Partisanide Pataljoni vabadussõjaaegsete lahinguväljade jäädvustamiseks nägus graaniidist mälestusmärk.

Sakala Partisanide Ühing (S. P. Ü.), arvesse võttes, et sagedate ühiste väljasõitude korraldamine endistele lahinguväljadele on seotud suuremate kuludega ja raskustega, lähetaab sinna iga 3 aasta järele delegatsiooni pärja asetamiseks mälestusmärgile, eesmärgiga jäädvustada ja edasi kanda tulevastele põlvedele Vabadussõjas valitsenud võiduvaimu ja kangelastegusid.

Esmakordselt toimus see 7. augustil s. a. Delegatsiooni koosseisu kuulusid koltn. A. Ratas, kpt. P. Kangro ja sõjaaegsed partisanid: res.-ltm. A. Laatsarus, ohv.-as. T. Saarepera VR II/3, H. Pedak, H. Treufeldt ning ajakirjanduse esindaja V. Köpp.

Mälestusmärgi juurde oli kogunenud selleks puhuks ligemale paarituhandepäine rahvahulk, eriti noorsugu kirevais rahvarõivais. Mälestusmärgi ümbrus on hästi korras hoitud, elavate lillede ja akaatsiapõõsastega kaunistatud, teed korralikult puhastatud ja kruusatud. Seda kõike tuleb panna Pangevitsa Haridusseltsi ja eriti tema lugupeetava esimehe hr. K. Keremi arvele, kes selle mälestusmärgi ümbruse korrashoiu on võtnud vabatahtlikult endi kaitse ja hoole alla.

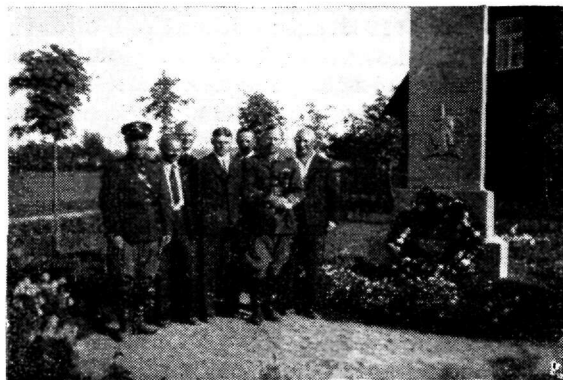

Koltn. Ratas pärja asetamas mälestusmärgile.

Ühingu abiesimees koltn. A. Ratas aetas suure tammelehtedest pärja mälestus-

märgi jalale KL Laura Malevkonna orkestri koraalidelide saatel.

Pärast mõneminutilist vaikset seisakut langenud kaasvõitlejatele lugupidamise ja au avaldamiseks algas vana partisan ohv.-as. T. Saarepera ettekannet teemal: „Ülevaade Sakala Partisanide Pataljoni lahinguist Pangevitsa rajoonis ja sinna püstitatud mälestusmärgist kui Vabadussõja võiduvaimu kandjast“. Pool tundi kestnud kõnes referent andis ülevaate ka vabaduse mõistest ja rõhutas eriti Vabadussõjas saavutatud iseseisvuse tähtsust ja selle säilitamise vajadust nii riiklikus kui ka iga üksiku inimese elus.

Delegatsioon mälestusmärgi juures.

Kõne lõppenud, toimus Pangevitsa mõisa ilusas pargis KL Laura Malevkonna poolt korraldatud suvipidu, mille kavatas oli H. Vaksi näidend „Terve eskadron“ ning mees- ja segakoori laule. Kohalik Naiskodukaitse hoolitses einelaua eest ja kostitas külla sõitnud partisane. Ettekanded lõppenud, delegatsioon alustas tagasisõitu.

Delegatsioon võis oma sõiduga täielikult rahule jääda ja ülesande täidetuks lugeda, arvestades seda rohket noorsugu, kes innuga jälgis vanade lahingumeeste austamist ja ühes sellega ammutas ka kindlasti sangarite eeskujudest seda kustumata kangelasvaimu, mis viis eestlasi Vabadussõjas võidule.

Suvipäev Viljandis.

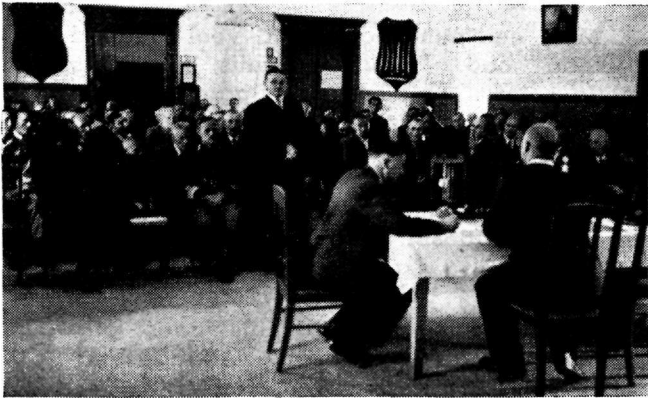
Ühingul on kujunenud traditsiooniks korraldada suvekuudel kokkutulekuid Vil-

jandis, väeosa sünnipaigas, et elustada sõjamälestusi ja süvendada sõprust, mis loodud rasketel aegadel Vabadussõja lahinguväljadel.

14. aug. s. a. kogunes ühingu järjekorrale 2. suvipäevale üle 70 sõjaaegse partisaani Viljandimaalt ja ka kaugemaltki. Suvipäeva avas S. P. Ü. abiesimees koltn. A. Ratas, kuna esimees kol. J. Raud VR I/3 haiguse tõttu ei saanud suvipäevast osa võtta. Koltn. A. Ratas tervitas partisaane pataljoni nimel ja soovis suvipäevale head kordaminekut. Ühtlasi selgitas ta suvipäeva tähtsust ja mõtet ning rõhutas vajadust partisaanide vaimu edasi kanda noortes partisaanides põlvest-põlve.

Pärast avakõnet toimus S. P. Ü. erakorraline koosolek, mida juhatas eru-major E. Saulep VR I/3 ja protokollis kpt. P. Kangro. Koosolekul arutati Sakala Part. Pataljoni 20. aastapäevaga (31. 12. 38.) seoses olevaid küsimusi, kusjuures kpt. Kangro andis ülevaate selleks puhuks välja anda kavatsitava albumi kohta, pannes kõigile südamele, et kirjutatakse isiklikke muljeid ja elamusi Vabadussõjast — albumis avaldamiseks.

Suvipäevast osavõtjate koosolek.

Pärast koosolekut toimus Vabadussõjas langenute kalmistul pärja panek pataljoni sõjaaegse ülema major O. Oidermanni kalmule. Pärja aetas hauasambale koltn. Ratas, kes tähendas, et see pärg on austusavalduseks ja tänutäheks Sakala partisaanide vaprale vabadussõjaaegsele juhile ja tema isiku läbi kõigile partisaanidele, kes puhkavad mullas.

Hiljem vanad partisaanid jälgisid kalmistult tulevat ning nendest mööda marssivat aukompanit. Mehine, julge ja kindel samm ning sõjamehelik väljanägemine jättis noor-

Viljandi kalmistul.

test partisaanidest väga hea mulje ning kümme vajunud hallpäine lahingumees tähendas: „Noortest võrsuvad veel tublimad partisaanid kui seda olime meie.“

Kell 14.00 algasid ettekanded. Esimesena refereeris kpt. P. Animägi olukorrast Vabadussõja algpäevil, pataljoni asutamisest ja selle esimestest võitlustest. Teisena refereeris res.-ohv.-as. Saarepera pataljoni lahingutest Lõunarindel, Pangevitsa ja Laura rajoonis.

Ettekandeid kuulati suure huviga ja nad andsid ülevaatliku pildi neist heroilistest võitlustest, mis Sakala partisaanid kaks aastakümnet tagasi raius Eesti ajalukku.

Kell 16.00 algas ühine lõunasöök ohvitseride kasiinos. Lauakõnedes rõhutati sõbralikku vahekorda, mis valitses Vabadussõja ajal pataljonis ülemate ja alluvate vahel ja mille tagajärjel kasvas suur usaldus ja austus ülemate vastu ja täpne käsutäitmine alluvate poolt. Sellest võrsuski kuulust partisaanide vaim, mida ei heidutanud ükski hädaoht. Mehed otse kippusid kaasa, kui oli tarvis luua vabatahtlikest mõnda löögirusikat, nii suur oli partisaanide usaldus oma juhtide vastu.

Tõsiste ja raskete lahingukirjeldustega vaheldusid lõbusad lood nii rindelt kui ka tagalast, mida noored partisaanid kõik huviga jälgisid ja omaks võtsid, et vajaduse korral olla eelkäijaile väärilised järglased.

Pidulaua eest oli hoolitsenud patül koltn. Ratas, kes kõigiti kaasa aitas, et süveneks side sõjaaegsete ja nüüdsete partisaanide vahel. Vanad lahingumehed laiali valgudes viisid kaasa värskendatud sõjamälestusi ja teadmisi, et pataljonis elab edasi nende vabadussõjaaegne võiduvaim.

P. K.

Vabadussõja veteran jutustab.

Kapral Johannes Rebas päästab oma kuulipilduja.

Vabadussõjas teenisin 7. jalaväepolgus. Olin raskekuulipilduriks 4. roodus.

See oli 1919. a. augustikuu lõpupäeval. Kuupäeva enam ei mäleta. Asusime oma 4. rooduga Palkino aleviku läheduses ühes väikeses vene külas. Ilmad olid haruldaselt ilusad ja veetsime muretuid päevi. Enamlased meid palju ei tülitanud, kuna neil oli oma seljataga teotsevate „rohelistega“*) õiendamist. Isegi meie ja enamlaste vahel teotsesid rohelised. Nii ühel päeval meie ees asuvas külas, mille nime enam ei mäleta, läks põlema maja.

Meie luurajad selgitasid, et see olevat „roheliste“ töö, kuna selles majas asunud mingi punaste staap. Ühtlasi seejuures maakuulajad tegid kindlaks, et olnud märgata meie poole liikumas punaste ahelikke. Viisin oma Maximi küla ees oleva heina-kuhja otsa ja valmistusime enamlasti vastu võtma. Kuni õhtuni ootasime kuhja otsas, kuid asjata.

Kõigi üllatuseks tuli järgmisel hommikul polgu ülemalt käsk — asuda uuele positsioonile Zaitseva külla.

Polguülem poikovník Kunnus ise juhtis meie roodu rännakut, paigutas selle uues asukohas positsioonile ning andis isiklikult kõigile vajalikud ülesanded. Saanud sellega toime, siirdus polkovnik Kunnus Palkino alevikku tagasi.

Ei möödunud palju aega, kui enamlased avasid meie pihta suurtükitele, mis muutus järjest ägedamaks.

Enamlaste ja meie seisukohtade vahel lahusus soo. Enamlased, et meid rünnata, pidid ületama selle soo. Sellase soo ületamine on omakohast võrdlemisi raske ülesanne.

Meie Maxim oli paigutatud ühe küüni taha. Seal asusid peale minu veel järgmised kuulipildurid: reamees Kiik, rms Patsov ja rms Loorents. Meie kuulipilduja oli väga täpne ja korras. Püüdsin alati tema eest hoolitseda nii palju kui suutsin.

Paremal pool meist asusid kergekuulipilduja Lewisiga reamehed Jaanson ja Härmst. Neist esimene oli pärit Võrumaalt

*) Rohelisteks nimetati partisane, kes iseseisvalt teotsesid punaste vastu, peamiselt nende taga-
laas. Enamikus olid need väejooksikud, kuid oli ka kohalikke elanikke. Oma nimetuse „rohelisted“ said nad arvatavasti sellest, et varjasid endid metsades ja võsades.

ja tema veider murrak ning ning huumoririkas väljendusviis tõstsid meil nii mõnelgi korral tuju, kui see ähvardas alla langeda.

Vasakul meist olid II, III ja IV rühm ning nende juures veel teine kergekuulipilduja.

Pärast enamlaste ägedat suurtükitald algas nende jalaväe pealetung, mille peasuund oli rühmade rinne, õieti selle vasak tiib. Lahing oli äge ja kestis õige kaua. Abistasime omapoolt mis võisime, kuid rühmad vasakul ei kannatanud survet välja ning tõmbusid veidike tagasi. Arvasime neljakesi oma raskekuulipilduja juures, et nad otsivad ehk paremat positsiooni. Kuid vasakul pool jäi kahtlaselt kauaks kõik vaikseks. Ei olnud kuulda enam ei püssi-ega kuulipilduja-häält. Tõustes üles näeme, et meie mehed liiguvad tagasi küla suunas. Ka külasse ei jäänud nad peatuma, vaid läbistasid selle ja jätkasid tagasi-tõmbumist.

Meie ees punased polnud veel jõudnud ületada sood. Tekkis küsimus, miks siis meile oma raskekuulipildujaga unustati anda käsku või isegi teadet tagasitõmbumise kavast. Nii jäeti meid saatuse hoolde ja oma mõistuse aidata.

Punased rühkisid mööda sood järjest ligemale. Ütlesin oma kaaslasile:

„Punased on jõudnud nüüd sobivale laskekaugusele. Paneme oma Maximi tööle ja pidurdame nende rühki. Siis vahest leiame ka lahenduse olukorrast väljapääsemiseks.“

Reamees Loorents selle peale ütles:

„Õige jah, ma lähen vaatan, ehk on veel külas meie mehi, saab ehk veel olukorda päästa.“

Punased olid juba õige ligi, polnud enam võimalik lahkuva kaaslasega aega viita ning jäime seega kolmekesi punaste ninalla ühes oma truu sõbra r-kuulipildujaga. Panin siis kuulipilduja töötama, püüdes niipalju kui võimalik ära kasutada kuulipilduja võimeid kui ka enda osavust ja kogemusi.

Keset kuulipilduja müra kuulen järsku paremalt hüüdu:

„Härmst, kae mul patrooni, näe verrevä tulle, et ma saaks verreväile vastu nägu anda.“

Ohvitseri-asetäitja

Johannes Subbi VR II/3

50-aastane.

14. septembril s. a. sai 50-aastaseks ohv.-asetäitja Johannes Subbi VR II/3.

Juubilar on sündinud Tartumaal Laeva vallas 14. septembril 1888. Sõjaväeteenistus algas end. vene sõjaväes 1909. aastal. Võttis osa paljudest lahinguist Vilno, Ostrolenko, Lomza, Kovno, Mariampoli, Varsavi, Tilsiti ja Riia all, saades mitmel korral haavata.

Võttis aktiivselt osa Eesti rahvusväeosa-de loomisest, teenides 1. Eesti Jalaväepol-gus, Eesti Tagavarapataljonis ja 2. Eesti Ja-laväepol-gus.

Vabadussõja alates astus vabatahtlikuna Kuperjanovi Partisanide salka, mille koos-seisus võitles kuni Vabadussõja lõpuni, võt-tes osa paljudest lahinguist ja saades mit-mel korral haavata. Ohvitseri-asetäitjaks ülendati 30. 09. 1919. a.

Pärast Vabadussõda läks reservi, kuid astus uuesti teenistusse üleajateenijana 28. 06. 27.

Ohvitseri-asetäitja J. Subbi.

Vabadussõjas üles näidatud vahvuse eest on annetatud talle II liigi 3. järgu Vabaduse Rist ja tasuta maa normaaltalu suurus. Peale selle evib ta Eesti Vabadussõja mälestusmärki, Kotkaristi kuldristi, Läti ise-seisvuse mälestusmedalit ja end. vene orde-neid.

Teenistuses ohv.-aset. J. Subbi on võit-nud kõigi kaasteenijate austuse ja tugu-pidamise.

Soovime juubilarile tema 50. hällipäeva puhul kõike head edaspidiseks eluks.

Pole ma elus kunagi nii heameelt tund-nud kui tol hetkel. Tähendab, meie ei ole mitte üksi. Vana tubli Jaanson ja Härmst on ka meie läheduses. Panime siis mõle-mad oma kuulipildujad tõhe ja kohe oli märgata, et meie kuulide tabavus suurenes. Punased ei pidanud meie ühisele marutulele vastu ja põgenesid.

Päike vajus tol hetkel parajasti silma-piiri taha.

Nüüd oli vaja olukorra suhtes selgusele jõuda. Pealegi teatasid meie naabrid ker-gekuulipildurid, et nemad enam siia ei jää, vaid tõmbuvad tagasi.

Ütlesin siis: „Lähem ise külasse ja vaa-tan, kuis seal olukord on; kui aga märkate kedagi, tõmmake tuli peale! Tulen siis kohe tagasi!”

Mehed ei sõandanud kahekesi maha jää-da ja ütlesid: „Lähed ja jääd nagu Loor-entski!”

Saatsin siis rms. Kiiki külasse. Peatselt pöördus ta sealt tagasi, tuues kaasa ka rms.

Loorentsi, kes külas oli oodanud lahingu lõppu.

Kirusime mis võisime, sest meil oli hä-dasti vaja meest, kes oleks laadinud pad-runilinte. Pidime kibedal tööajal kolme me-hega nelja töö tegema.

Oli ilmne, et meie mehed enam siia ta-gasi ei pöördu, ja otsustasime lahkuda. Võtsime Maximi lahti ja jaotasime omava-hel koorma: Loorentsi-le rattad, Patsoville kilp, Kiikile paar lindikasti ning endale võt-sin toru.

Oli juba päris pime, kui läbisime Zaitse-va küla, suundudes Palkino peale, kus minu teada pidi olema nii polgu staap kui ka meie taandunud rood.

Öösel jõudsime Palkino alevikku — ka-hel pool küljel kees lahingumüra. Alev näis olevat tühi meie vägedest. Astusime sinna majja, kus teadsime asuvat meie staabi, kuid viimasest polnud seal enam jälgegi. Kõndisime siis kogu alevi läbi — leidmata ainsatki meie meest.

Ühest majast paistis tuli. Astusin tuppa, kus leidsin kaks meest ja kolm naist, kõik pühapäeva-rõivais.

Mis mind imestama pani, oli see, et toa põrand oli äsja puhtaks pestud.

Siin asus varemalt üks meie sõjaväeosa. Nähtavasti olid venelased meie sõdurite lahkumise järele toa pesnud, et saabuval punaväel oleks mõnusam sisse astuda.

Küsisin: „Kas eesti väed on juba ammu- gi siit lahkunud?“

„Ei meie tea, missugused need eesti või punased väed on olnud. Siit on neid läbi läinud igasuguseid,“ sain vastuseks.

Kergendasin oma südant ühe tubli „ku- radiga“ ja väljusin. Võtsin jälle oma kan- damid õlale ja sammusime polgule järele.

Veidike maad alevist eemal tuli meile vastu sõdur. Jõudnud meie juurde, tundsimme selles meie oma 4. roodu sanitari.

„Kuhu sa lähed?“

„Olen eksinud!“

„Kui nii, siis samm mu meiega ühes, oleme õigel teel.“

„Ma ei jaksa enam käia, jään parem siia maha.“

„Ah sa, sunnik, oled punane ja tahad maha jääda!“

Võtsin Kiiki käest püssi ja ütlesin: „Ma jätan siis ka su siia maha!“

Sanitar hakkas paluma ja lubas meiega kaasa tulla.

Mõne aja pärast jõudis meieni ratsanik, kes osutus „rohelineks“. Ta teadis kõnelda, et enamlased olevat juba alevis sees ja lisas veel juurde, et katsuge aga rutemini edasi saada! Näete, panid juba selle kahe- kordse maja põlema, kus asus eesti polgu staap.“

Tõeliselt loitiski alevikus suur tulikahju.

„Roheline“ tuli teejuhina meiega kaasa. Jõudsimme ühte väikesesse külasse. „Rohe- line“ näitas meile kätte ka külavanema maja. Kloppisime uksele ja tahtsime saada küüti, sest kuulipilduja osi pikemat aega kanda on siiski raske. Kõigile pingutustele vaatamata aga küüti hankida ei õnnestu- nud. Tuli ikkagi oma jõul edasi liikuda. Vaevu olime külast välja jõudnud, kui sealt avati meie suunas äge püssituli. „Roheline“ andis oma ratsule piitsa ja kadus ööpime- dusse...

Ka meie sanitar kadus nagu tina tuhka ja ma ei ole seda meest enam hiljem näi- nud.

Kiirustasime sammu ja pingutasime mis võisime...

Raske ja vaearikas oli see matk, aga koidikuks olime surmani väsinult oma kan- damitega omade juures väljas. Ei tarvitse vist juurde lisada, et olime siiski üpris õn- nelikud...

A. H.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel E. Leithammel.

1. **Küsimus.** Kas ametipuhkusel viibiv sõjaväearst on õigustatud keelduma arstiabi andmisest sõjaväelasele või viimase pe- rekonna liikmeile, kui tähendatud isikute haigus on akuutse iseloomuga ja kohapeal eraarsti ei leidu?

Vastus. Tervishoiupersonaali kutse- tegevuse seaduse (RT 1932, 24, 181) § 5 p. 2 järgi igal kutsealal töötav arst on kohustatud andma arstiabi abitarvitajale ja igal ajal ilmuma kutsutud kohta, kus- juures arstiabiandmisest ja abitarvitaja juurde kohale ilmumisest arst võib keel- duda: a) haiguse korral; b) nakkushaiguse korral enda perekonna või enda kokku- puutumisel nakkushaigusega, kuni sellele ei ole jõudnud järgneda tarvilik desinfekt- sioon ja c) teistel sellelaadistel mõjavatel põhjustel. Kuna tsiteeritud eeskiri hõl- mab eranditult kõiki arsti-kutsealal töötä-

vaid isikuid, seega ka sõjaväe- arste, ja et ametipuhkusel viibimine eelmainitud ees- kirjaga ei loeta arstile arstiabiandmisest keeldumise seaduslikuks põhjuseks, siis tu- leb asuda seisukohale, et küsimuses tähendatud juhul sõjaväearst ei ole õigustatud keelduma arstiabi andmisest sõjaväelasele või selle perekonna liikmeile. —lu—

2. **Küsimus:** Kas ühiskatlatoidul oleval perekonnaga üleajateenijal, kes loobus üheks päevaks ühiskatlatoidust, on õigus selle päeva eest saada toiduraha, või läheb see tarvitamata toit Sisemäärustiku § 744 kohaselt väeosa säästu?

Vastus: Sõjaväelaste toidu- ja seebi- normide (RT 1937, 52, 467) I osa märkus 5, VMS § 368 p. 1, 373, 376 ja Sõjaministri käskkirja 1931. a. nr. 226 järgi üleajatee- nijate toidule ja toidurahale arvamine toi- mub väeosaülema käskkirjade põhjal, kus-

juures ei ole tehtud vahet vallaliste ja abieluliste vahel. SM § 744 ja VMS § 271 järgi ühiskatlal toidul olijate sõjaväelaste poolt tarvitamata jäetud toiduained kuuluvad väeosa säästu.

Neil kaalutlustel tuleb arvata, et ühiskatlatoidul olevail perekonnaga üleajateenijail, kes väljalubamise või muude põhjuste tõttu loobusid ühiskatla toidu tarvitamisest, ei ole õigust saada selle aja eest toiduraha, kui nad ei ole väeosaülema käskkirjaga arvatud toidurahale, ning et nende jaoks välja nõutud, kuid katlasse panemata toiduained kuuluvad VMS § 271 ja SM § 744 kohaselt väeosa säästu. —As.—

3. Küsimus: Kas Sõjakooli aspirandiklassi õpilasel üleajateenijal-aspirandil on õigus aspiranditunnusena kanda palitu ja kuue varrukail kullavärvilisest kardpaelast või hõbedavärvilisest paelast lengiga nurka?

Vastus: Sõjaväevormi kirjelduse § 92 ja sõjaväevormi jooniste 1, 3 ja 10 järgi aspirandi tunnusena üleajateenijad-aspirandid kannavad kuue ja palitu varrukail kullavärvilisest kardpaelast lengiga nurka 120° all, kuna ajateenijad-aspirandid kannavad aga hõbedavärvilisest paelast lengiga nurka. —As.—

Sport sõjaväes.

IX ülerligiliste sõjaväe ratsavõistluste tagajärjed.

Militari A 1.

Ratsaväe inspektori rändauhind.

Üldvõitjad:

1. Ltn.	E. Reinmaa	hobusel	„Maksim“.
2. „	E. Sillaots	„	„Pärl“.

Ratsastamises:

1. Ltn.	E. Reinmaa	hobusel	„Maksim“.

Maastikusõidus:

1. Ltn.	E. Sillaots	hobusel	„Pärl“.

Takistussõidus:

1. Ltn.	E. Reinmaa	hobusel	„Maksim“.

Terarelva käsitsemine B 2.

Ratsaväe inspektori rändauhind.

1. Vao.	Lepp	hobusel	„Kõrveke“.
2. „	V. Parker	„	„Eedi“.
3. Veltv.	J. Simmermann	„	„Ekspert“.
4. Vao.	A. Jansikene	„	„Niidas“.
5. „	A. Raklas	„	„Kaim“.
6. Veltv.	K. Peetov	„	„Jabur“.
7. Vao.	J. Sild	„	„Vent“.

Takistusvõistlus A 3.

Piirivalve ülema rändauhind.

1. Ltn.	P. Piirisild	hobusel	„Puppe“.
2. „	V. Noorkukk	„	„Sass“.

3. Kpt.	A. Purre	hobusel	„Orient“.
4. Ltn.	A. Ots	„	„Oliander“.
5. „	N. Baratašvili	„	„Mooses“.
6. „	A. Kullam	„	„Siiva“.
7. Port. asp.	A. Tepp	„	„Printsess“.
8. Ltn.	A. Palm	„	„Neid“.
9. „	V. Hannula	„	„Norrak“.

Takistusvõistlus B 4.

Rüügivanema rändauhind.

1. Veltv.	K. Peetov	hobusel	„Norralane“.
2. „	Laanemets	„	„Minister“.
3. Vao.	M. Tedrekin	„	„Stenka“.
4. „	R. Hanneste	„	„Vilgas“.
5. „	J. Sild	„	„Ruurik“.
6. Veltv.	A. Kiihits	„	„Olander“.
7. Vao.	E. Peep	„	„Silvi“.
8. Nao.	A. Tuuder	„	„Sett“.
9. „	A. Tuuder	„	„Peedu“.
10. Vao.	B. Küün	„	„Orav“.
11. „	T. Leies	„	„Oblik“.
12. „	M. Tedrekin	„	„Mairoos“.
13. „	E. Soosalu	„	„Jadviga“.

Takistusvõistlus A 5.

Sõjaministri rändauhind.

1. Ltn.	E. Reinmaa	hobusel	„Soolon“.
2. „	V. Aalperk	„	„Oppi“.
3. „	A. Kahu	„	„Salme“.
4. „	E. Reinmaa	„	„Romeo“.
5. „	V. Noorkukk	„	„Sass“.
6. Port. asp.	A. Tepp	„	„Printsess“.

Takistusvõistlus A 6.

Vabariigi Presidendi kapp. (Rändauhind.)

Presidendi kapas tuli esimesele kohale Lahingukooli meeskond koosseisus:

1. Ltn.	E. Reinmaa	hobusel	„Soolon“.
2. „	V. Aalperk	„	„Oppi“.
3. „	N. Baratašvili	„	„Egiir“.

Individuaalselt tulid kohtadele:

1. Ltn.	E. Reinmaa	hobusel	„Soolon“.
2. „	H. Vari	„	„Boy“.
3. „	V. Aalperk	„	„Oppi“.

Takistusvõistlus B 8.

1. Veltv.	A. Kiihits	hobusel	„Olander“.
2. „	K. Peetov	„	„Norralane“.
3. Nao.	A. Tuuder	„	„Sett“.
4. „	A. Tuuder	„	„Peedu“.
5. Vao.	E. Peep	„	„Silvi“.
6. „	R. Hanneste	„	„Vilgas“.

Jahivõidusõit A 9 (2500 m).

Sõjavägede Ülemjuhataja rändauhind.

1. Ltn.	N. Baratašvili	hobusel	„Order“ aeg 4 min. 44¼ sek.
2. „	A. Ots	hobusel	„Roman“ aeg 4 min. 45½ sek.
3. „	P. Piirisild	hobusel	„Masurka“ aeg 5 min. 03 sek.

Herdlevõidusõit B 11 (1200 m).

Kaitseliidu ülema rändauhind.

1. Vao.	J. Sild	hobusel	„Tiiger“ aeg 1 min. 40½ sek.
2. „	E. Soosalu	hobusel	„Tahk“ aeg 1 min. 41 sek.
3. Allkonst.	J. Kivimägi	hobusel	„Surtau“ aeg 1 min. 42¼ sek.

4. Veltev. H. Lillakas hobusel „Anni“
aeg 1 min. 43 sek.
5. Nao. Vari hobusel „Ossilinda“
aeg 1 min. 45 sek.

Herdelvõidusõit A 13 (1500 m).

Tallinna Ülemlinnapea rändauhind.

1. Ltn. N. Baratašvili hobusel „Order“
aeg 2 min. 03½ sek.
2. „ M. Kivirand hobusel „Osmann“
aeg 2 min. 04½ sek.
3. „ A. Kahu hobusel „Tiksi“
aeg 2 min. 05½ sek.
4. „ A. Tomp hobusel „Siki“
aeg 2 min. 08¾ sek.
5. „ H. Jaanhold hobusel „Leopas“
aeg 2 min. 10 sek.

Galoppvõidusõit B 17 (1500 m).

„Päevalehe“ rändauhind.

1. Vao. J. Sild hobusel „Tiiger“
aeg 1 min. 54 sek.
2. „ A. Paalse hobusel „Viin“
aeg 1 min. 55½ sek.
3. „ E. Soosalu hobusel „Tahk“
aeg 1 min. 56¾ sek.
4. Nao. Vari hobusel „Ossilinda“
aeg 1 min. 57¼ sek.
5. Veltev. H. Lillakas hobusel „Anni“
aeg 1 min. 57¾ sek.
6. Vao. A. Ruttus hobusel „Kilter“
aeg 1 min. 59¾ sek.

Galoppvõidusõit A 19 (1800 m).

1. Ltn. P. Piirisild hobusel „Peeter“
aeg 2 min. 17¼ sek.
2. Kpt. A. Purre hobusel „Kelp“
aeg 2 min. 20½ sek.
3. Ltn. H. Jaanhold hobusel „Leopas“
aeg 2 min. 25 sek.

Eriauhinnad.

1. Diviisi ülema auhinna võitis ltn. V. Noorkukk 1. Srtv. grupist — kui edukaim 1. Diviisi ohvitser.

7. Jalaväerügemendi ülema auhinna võitis ltn. A. Ots 7. Jalaväerügemendist — kui edukaim jal.-rügemendi ratsa k-do võistleja.

Ratsarügemendi ülema auhinnad võitsid ltn. P. Piirisild Ratsarügemendist — kui edukaim ratsarügemendi ohvitser ja veltev. Laanemets Ratsarügemendist — kui edukaim ratsarügemendi allohvitser.

Sõjaväe Õppeasutiste ülema auhinna võitis v.-allohv. J. Sild Lahingukoolist — kui edukaim Sv. Õppeasutiste allohvitser.

A/S. O. Kilgase auhinna võitis veltev. E. Raklas Lahingukoolist — kui vanim võistleja käesolevatel võistlustel.

Hobuseasjanduse Armastajate Ühingu auhinna võitis Lahingukool — kui edukaim väeosa võistlustel.

Suurtükiväe inspektorj rändauhinna võitis 1. Suurtükiväegrupp — kui edukaim suurtükiväegrupp.

Suurtükiväe inspektori auhinnad võitsid ltn. V. Noorkukk — kui edukaim suurtükiväe ohvitser ja veltev. K. Peetov kui edukaim suurtükiväe allohvitser.

Auhinna edukamale ohvitserile kogu ratsa-võistlustel sai leitn. E. Reinmaa Lahingukoolist.

Põhjamaade laskevõistluste tulemusi.

(„Ampujainlehti“ nr. 15 s. a.)

Alates 1926. a. korraldavad põhjamaad Soome, Rootsi, Norra ja Taani igal aastal laskevõistlusi ühisradadel kõigis üldharrastatavais laskealades.

Käesoleval aastal tulid põhjamaade 1938. a. meistriteks (klambrates vastavad maailmarekordid):

Meeskonnad:

V a b a p ü s s i s t:

(Meeskonnas 6 laskurit, arvestati 5 paremat.)

Kolmest asendist	Soome	5436	(5526)
Püsti	„	Soome	1735 (1752)
Põlvelt	„	Soome	1805 (1866)
Lamades	„	Soome	1896 (1923)

V ä i k e k a l . - p ü s s i s t:

Püsti asendist	Soome	1832	(1852)
Põlvelt	„	Soome	1916 (1909)
Lamades	„	Rootsi	1967 (1964)

V a b a p ü s t o l i s t:

Rootsi 2591 (2651)

Olümpia kiirlaskmises:
Rootsi 254

Individuaalselt:

V a b a p ü s s i s t:

Kolmest asend.	K. Leskinen,	Soome	1105 (1124)
Püsti	„ K. Leskinen,	Soome	356 (362)
Põlvelt	„ V. Leskinen,	Soome	374 (381)
Lamades	„ P. Janhonen,	Soome	385 (393)

V ä i k e k a l . - p ü s s i s t:

Kolmest asend.	M. Amundsen,	Norra	1152 (1158)
Püsti	„ V. Røgeberg,	Norra	375 (380)
Põlvelt	„ M. Amundsen,	Norra	388 (389)
Lamades	„ K. Johansson,	Rootsi	399 (398)

V a b a p ü s t o l i s t:

T. Ullmann, Rootsi 548 (555)

Olümpia kiirlaskmises:
T. Ullmann, Rootsi 54

Võrdluseks olgu toodud, et Eesti Laskurliidu 1938. a. meistrivõistlustel vabapüssist 5 parema mehe tagajärg oli 5597 ning individuaalselt K. Kübar'i tagajärg kolmest asendist kokku oli 1133 ja veltev. J. Vilbergil — 1124 (maailmarekordi kordamine). V.-kal. püssist veltev. A. Lenk saavutas 1158 silma (maailmarekordi kordamine).

Perekondlikke teateid.

Sünde:

Üleajateenija vao. Enn Voogma abikaasal Elle'l tütar Haldi.

Abiellumisi:

Üleajateenija vao. Viktor Lauk abiellus Vilma Leets'iga.

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÖDURIT“

Vastutavtoimetaja major **Alfred Luts**. Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.

Piirivalve laskemeistrivõistlused 1938. a.

Piirivalve laskemeistrivõistlusi peeti käesoleval aastal 25., 26. ja 27. augustil Irboska laskerajal sõja-, sõjatäpsus- ja väikekaliber-püssidest ning sõjapüstolist.

Võistlusest võttis osa igast jaoskonnast igal võistluselal laskmises 12 võistlejat. Arvesse võeti 10 parima laskuri tulemused.

Võistlustingimused: sõja- ja sõjatäpsuspüssidest kaugus 300 m, 300 m normaalmärkleht, võistluslaske 30, igast asendist à 10 lasku; väikekaliber-püssist kaugus 50 m, v.-kal. normaalmärkleht, võistluslaske 30, à 10 igast asendist; sõjapüstolist kaugus 25 m, püstoli normaalmärkleht, võistluslaske püsti vabalt käelt 3 seeriat à 5 lasku.

Piirivalve 1938. a. meisterlaskuriteks, samuti 2.—5. kohtadele tulid:

Sõjapüssist:

1. vao. Verner Heljula — 254 s.
2. nao. Sergei Vaher — 246 s.
3. nao. Johannes Põder — 245 s.
4. vao. Peeter Hiob — 243 s.
5. veltv. Voldemar Pikker — 243 s.

Sõjatäpsuspüssist:

1. nao. Karl Põld — 266 s.
2. kpr. Jüri Rosin — 265 s.
3. veltv. Konstantin Kõiv — 264 s.
4. vao. Karl Lepp — 263 s.
5. nao. Sergei Vaher — 263 s.

Sõjapüstolist:

1. veltv. Konstantin Kõiv — 137 s.
2. rms. Nikolai Männik — 135 s.
3. veltv. Karl Miitel — 135 s.
4. kapten Jaan Jaagund — 135 s.
5. veltv. Eduard Seren — 134 s.

Väikekaliber-püssist:

1. veltv. Eduard Seren — 283 s.
2. nao. Evald Rebane — 283 s.
3. kpr. Jüri Rosin — 281 s.
4. nao. Eduard Vahur — 280 s.
5. veltv. Voldemar Pikker — 280 s.

Võistlejaile annetati ränd- ja individuaalauhindu. Hr. Siseministri rändauhinna — taldrik hõbedaga — parimale jaoskonnale kõigil 4-al võistluselal kokku omandas Petseri Jaoskond 8864 silmaga kolmandat korda vaheldamisi ja jäädavalt.

Piirivalve ülema rändauhinnad omandasid esimest korda: sõjapüssist — võitja kuju — Petseri Jaoskond 2334 silmaga. Sõjatäpsuspüssist — karikas — Narva Jaoskond (2537 s.) Sõjapüstolist — karikas — Peipsi Jaoskond (1282 s.). Väikekaliberpüssist — karikas — Petseri Jaoskond (2756 s.).

Piirivalve ülema rändauhinna — lillevaas hõbedaga — parimale sõjapüssist laskjale omandas esimest korda 254 silmaga vao. Verner Heljula, mida temal kaks aastat järgimööda või kolm aastat vaheldamisi tuleb kaitsta.

Laskevõistlus 9. Üksikus Jalaväepataljonis.

Pühapäeval, 28. augustil s. a., toimus 9. Üksiku Jalaväepataljoni ÜLÜ ja kohaliku kaitseliidu maleva patarei seitsmeliikmeliste meeskondade vahel laskevõistlus kal. 22 püssist laskmises. Lasti igast põhiasendist 20 lasku. Võitjaks tuli ja omandas kohaliku vangla direktorilt hra Sõber'ilt väljapandud väärtusliku rändauhinna — hõbedase karika — ÜLÜ meeskond 2714 silmaga, jättes teiseks patarei meeskonna 2643 silmaga.

Individuaalauhinnad omandasid allnimetatud laskurid:

1. vao. A. Reinvald — 562 s., 2. vao. A. Ausmaa — 548 s., 3. vao. R. Parmaste — 546 s., 4. pealik E. Liivrand — 543 s., 5. pealik A. Matsina — 538 s., 6. pealik A. Vaha — 535 s., 7. veltv. A. Murumaa — 534 silma.

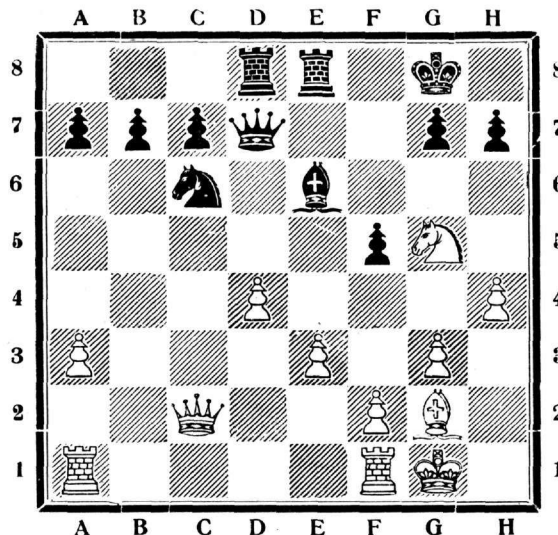
E—dt.

Male.

Toimetaja: K. Rootare.

Ülesanne nr. 20.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad. Lahendus järgmises malenurgas.

IMPERIAL CHEMICAL INDUSTRIES LIMITED, LONDON.

EESTI JA PALJUDE TEISTE RIIKIDE KONTRAHENDID.

Kuulipildujate ja püsside laske-
moon ja selle materjal, lõhke-
ained sõjaväeliseks otstarbeks,
rohud püssidele ja kahuritele:
trotüül, rondellid, iga sorti
mitte rauda sisaldavad metallid.

ESINDAJA EESTIS:

V-d J. & K. SEPP, Raua 49, Tallinn.